

Nà-nduá Nì Tiaa San Lucas sàhà Jesucristu

Nansa nì nacani ini San Lucas
nì tiaa-ne tutu yohó ñà-cahvi
iin amigo xi-ne nani Teófilo

1 ¹⁻² Cuàhà nèhivì sàni quida
lucha tiaa-ne iin tutu ndé
nachutnahá víi-né historia nacání
xí ñà-nduá nì xini nèhivì xí-nsí nì
cuu, nì tiaa-ne nacua nì cachitnùhu
nècuàchì nì xinìnù mà, vèchi
ináhá nècuàchì mà nansa nì cuu
dècuèndè quivì primeru, dandu
nì dàcuftià stná-nè palabra mà, te
ducán nì xinìtùhu stná nsiùhù.
³⁻⁴ Ñàyùcànduá, stná yùhù nì nacani
stná inì tiai iin tutu ñà-nàcání
víi xi-ní sàhà nsidaa ñà-nduá nì
là. Vèchi yùhù, sàni sài nì cundaà
vaha inì sàhà nsidaa chuun yohó
dècuèndè quivì primeru na ní
quesaha-ñá. (Ñàyùcànduá, tiai
tutu yohó) nù mii-ní don Teófilo,
sàhà-ñá vátuni cundaà vaha inì-ní
divi ñà-ndáà nduá sàni nacani
nèhivì xì-ní sàhà-ñá.

Nansa nì cachitnùhu iin
ángel ñà-icúmí tìnuù
Juan Bautista ñuhivì

⁵ Tiempu dandacú rey Herodes
nù ñuu Judea nì sandua, te ñuu

yucán nisa là stná iin dùtù nani
Zacarías. Turnu nì saquidachuún-né
chuun xi dùtù. Te mii-né xì dùtù
compañeru-nè, nsidaa-né nani-né
turnu xi Abías. Te ñahàdihí-nè
nani Elisabet. Descendencia
xi dùtù Aarón sàhana xínduu
ndùì nècuàchì mà. ⁶ Te nihnú
ndàcuisì ini-nè Yua-nda Dios;
chívaha ndisa-ne nsidaa ñà-nduá
dandacú-yá, nsidaa ñà-nduá
cachí-yà. ⁷ Doco còd déhe-ne, vèchi
de por sí, còd mée xi Elisabet, te
vichi ndùì-nè sàni sahnu cuahà-né.

⁸⁻⁹ Daaní, iin quivì nì sàà nì
quida tocar Zacarías mà turnu
xi-ne ñà-quida-ne chuun xi dùtù
nù Dios. Te estilu nisa icumi
dùtù mà nduá ñà-quidá-né iin
sorteu (índù chuun divi quida
cada iin iin-ne). Te Zacarías nì
quida tocar ñà-quihvi-ne veheñùhu
cahnù ñà-chiñùhmá-nè inciensu.
¹⁰ Te nsidaa nèhivì dava ga sàhàn
veheñùhu yucán, ndoó-né tùvèhè
nacuátù-né na hora chíñùhmá
dùtù mà inciensu. ¹¹ Dandu ini
veheñùhu ma nì ndecunu iin ángel
xi Stoho-ndà Señor, te nì xini
Zacarías-nè, iín-né ladu cuàhà
mesa ndiaha ndé sàhmì-xì inciensu.

¹²Te nì yùhí Zacarías mà, yáha ga nacání ini-nè. ¹³Dandu nì càhàn ángel mà xì-né, cachí-nè:

—Màsà yúhî-nî, Zacarías, vâchi cunaha-ní, sàni tiacu Dios ñà-ndúá nì xìcàn tàhvi-ní nùù-yá; ñàyùcàndúá, cuàhàn coo iin dèhe-ní, vâchi cuàhàn coo iin mée xi nècuàchì vehe-ní Elisabet; mée tiàa cunduu-ve, te Juan dacúnání-nsiàvè. ¹⁴Cuàhà gá icúmí-nsià cudì inì-nsia, te naquimanì stná-nsià mii-yá; te cuàhà gá stná nèhivì icúmí cudì inì-xi na quesaa-vè. ¹⁵Te na cuahnu-ve, icúmí-vè ñihì-vé iin chuun cahnú nùù Yua-nda Dios. Te ni vinu te ni ndutè ìhni, mà nunca sàà-nè coho-ne ndutè mà. Mate táñaha ga tùinuù-né ñuhivì, doco sàchitu anima-nè Espíritu ìì xí Dios. ¹⁶Te sàhà palabra cachi-nè icúmí cuàhà nècuàchì raza-ní Israel naxicocuíin ini-nè, te natenchicùn-nè Stoho-ndà Dios. ¹⁷Dihna dèhe-ní icúmí codònuù quesaa, dandu mii-yá. Icúmí-nè quida-ne nacua nìsa quida Elías sànhaha, iin-ni cunihnu ini-nè Dios nacua nìsa quida nècuàchì yucán, te iin-ni chindee stná Dios-nè. Te icúmí-nè càhàn stná-nè xì ana xínduu nècuàchì sahnú ñuù-ní, dandu nsinuu ini nècuàchì mà dèhe-ne, te nàcùndoo viì nsidaa-né. Te càhàn stná dèhe-ní xì cuàhà nèhivì có-ndùlôcò xì Dios sàhà-ñá ñihì nècuàchì mà nàcùnihnu vaha stná ini-nè, dandu nsidaviì-né anima-nè, te cundoo tùha-ne na quesaa Stoho-ndà Señor —nì cachi ángel mà.

¹⁸Dandu nì cachi Zacarías xì ángel:

—Índù iin milagru coo sàhà-ñá cundaà ndisa inì ñà-ndáà nduá cachí-nî? Vâchi yùhù, sàsàhnú cuáhí, te ducán stná ñahàdihí, sàsàhnú stná-nè.

¹⁹Te nì cachi ángel mà:

—Yùhù nduí Gabriel, te nùù Dios íin tùhe nicanicuahàn. Te divi-ya nì techuún-yá yùhù vâxi cachitnùhi xì-ní ñà-ndúá sàni cachì xì-ní.

²⁰Doco vichi icúmí-ní nduhihin-ní, mà cúí gá càhàn-ní ni-iin palabra dècuèndè quivì cuu ndisa ñà-ndúá nì cachì xì-ní, vâchi có-xiníndísá-ní. Doco seguru icúmí cuu ñà-ndúá nì cachì xì-ní —nì cachi ángel.

²¹Daaní, nècuàchì xíndiatu tùvèhèmà, nacání gá ini-nè, índù chuun nì cuee guá Zacarías ini veheñùhu? ²²Dandu nì quee nècuàchì mà, doco mà cùì gá càhàn-nè. Ñàyùcàndúá, nì cundaà ini nèhivì mà sàni dàcùnì Dios nècuàchì mà iñaha na iá-nè veheñùhu, vâchi sàni nduhihin-né, te vichi cuisì-ní ndahà-né cuú quidá-né seña.

Nansa nì cuu ndisa ñà-ndúá nì cachitnùhu ángel

²³Daaní, después nì cuee Zacarías nì ìa-ne ñuu yucán dècuèndè nì xìnu quivì xinúcuáchì-nè yucán, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne. ²⁴⁻²⁵Te nì yàha iin tiempu, dandu nì cundaà ini-nè sàñùhú mée xi ñahàdihí-nè Elisabet. Ñàyùcàndúá, ùhùn yòò nì ndòo Elisabet mà vehe-ne, cudì ini-nè, cachí-nè: “(Ansivéhé) Dios, sàni chindee-yá yùhù, vâchi ináhá-yá sácùndiaa nèhivì yùhù; ñàyùcàndúá nì indehè ndahví-yà yùhù, te vichi mà cáhìchì gá ini-nè yùhù”.

**Nansa nì cachitnùhu iin ángel
icúmí tùinuù Jesús ñuhiví**

²⁶Daaní, nì sàà ìñù yòò, te nì techuún Dios ángel Gabriel mà inga xichi vaxi-ne iin ñuu tii nani Nazaret iá ladu Galilea, ²⁷vaxi-ne cachitnùhu-ne xì iin nècuàchì ñahà chii nani María. Señorita nduú nècuàchimà; te sàni ndiadi tnùhu xi-ne ñà-cuàhàn-nè nandàhà-né xì iin tiàa nani José, iin nècuàchì descendencia xi rey David. ²⁸Te nì sàà ángel mà ndé iá María mà, nì yàha-ne ini vehe, te nì cachi-nè:

—Cuaàváha-ní. Cunaha-ní, sàni nihì cuáhà-ní gracia nùù Stoho-ndà Dios, te cutnàhà-yá xì-ní. Chicá ndiaha sàni nihitáhvi-ní nùù nsidanicuú gá nècuàchì ñahà.

²⁹Dandu María, indéhe-né ángel mà, te nì ndulocó-nè: ¿índù chuun cásàhú nècuàchimà xì-né ducán? càhàn-né. ³⁰Dandu cachí ángel mà:

—Màsà yúhí-ní, María, vachi ndiaha gá sàni nihitáhvi-ní nùù Dios ñà-quida-ya gracia sàhà-ní.

³¹Cunaha-ní, icúmí coo iin mée xi-ní, tùinuù-ve ñuhiví; mée tiàa cunduu-ve, te Jesús cunani-ve quida-ní. ³²Cahnú chuun icúmí-yà nihì-yá, vachi Dèhemanì Stoho-ndà Dios iá ansivi cunduu-ya. Te chuun cucumi-yá nùù Yuamáni-yá cunduu ñà-dandacú-yá nacua nisa dandacú yohòtéhè-yá David. ³³Te nicanicuahàn icúmí-yà cusahnú-yá nùù nsidaa nèhivì raza-ní Israel, te mà nunca sàà iin quivì mà dándácú gá-yà.

³⁴Dandu nì cachi María xì ángel mà:

—Doco ¿índù modo cuu xí ducán, como tàyóo ì yúhù?

³⁵Dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Fuerte icúmí quixi Espíritu ìi xí Dios ini anima-ní xì poder ìi xí-yá; vachi iin milagru cundua quida Yua-nda Dios iá ansivi. Ñàyùcànduá, ìi sástnùhù icúmí coo mée xi-ní, vachi Dèhemanì Dios cunduu-ve.

³⁶⁻³⁷Cunaha-ní, tnahà stná-ní Elisabet, cuàhàn coo stná iin mée xi-ne, mate sàsàhnú cuáhà-né. Te vichi sàcuàhàn-ndà ìñù yòò ñuhú mée xi-ne, mate antes nisa cachi nèhivì mà cúí coo ni-iin dèhe-ne. Ducán nì nihitáhvi-né nùù Dios, vachi mà úhì quida-ya nsidanicuú ñàha.

³⁸Dandu nì cachi María:

—Còò, vètùni; yùhù icúmí quide ñà-nduá cachí mii-yá. Vètùni nì quidá-yá xí' nacua cachí-ní —nì cachi-nè.

Dandu nì quee ángel mà cuàhàn-nè.

**Nansa nì cachi María na ní
sàhàn-nè visita vehe Elisabet**

³⁹⁻⁴⁰Quivì yucán nì quihin María ichì cuàhàn ndee-né iin ñuu iá ladu Judea ndé iá puru yucù cuàchì. Te na ní sàà-nè ñuu yucán, nì sàhàn-nè vehe Zacarías, nì casàhú-nè xì Elisabet. ⁴¹Na ní tiacu nècuàchimà cásàhú María xì-né, dandu nì cundaà ini-nè nì ndacùchí fuerte mée xi-ne tixi-ne. Dandu fuerte nì quixi Espíritu ìi xí Dios ini anima-nè. ⁴²Te ndee ní càhàn-nè, cachí-nè xì María:

—Ndiaha gá sàni quida Yua-nda Dios xì mii-ní nùù nsidaa gá nècuàchì ñahà, te ndiaha gá coo stná mée xi-ní.

⁴³Mii-ní, dihi Stoho-ndà Señor nduu-ní, doco vichi sàni quesaa-ní ndé ié, mate có-nâtùì (quixi-ní vehi). ⁴⁴Vàchi cunaha-ní, na ní tiacuì cásahú-ní xí, dandu nì ndacùchí fuerte méè-xi tìxi ñà-cùdî guá ini-vè. ⁴⁵Vàchi, ndiaha gá sàni cundiatú anima-ní, ñà-nì xinindisa-ní; te vichi seguru icúmí cuu ndisa razón xi Dios nì inini-ní.

⁴⁶Dandu nì cachi María:

Yùhù, cuàhà gá naquímání Stoho-ndà Señor vichi, ⁴⁷te cuàhà gá cudîì ini anímè sàhà-yá, divi mii-yá nì dàcácu xí. ⁴⁸Vàchi sàni xinimàni-yá yùhù, mate nècuàchì ndahví nduí. Ináhî, dècuèndè vichi xì ndé nicanicuahàn icúmí nèhivì cundaà ini-nè ndiaha gá nì quida Dios xí. ⁴⁹Fuerte sàstnùhù-yá, te cuàhà gá obra sàni quida-ya xí; ìi ndisa-ya sàni cundaà ini. ⁵⁰Nicanicuahàn icúmí-yà cundehè ndahví-yà nèhivì càhvì xì-yá. ⁵¹⁻⁵²Te ndiaha gá obra nahnú quidá-yá, ñàyùcàndüá nsidaa nècuàchì cuadú, sàni cundee dahuun-ya nùu-né, xì nsidaa stná tè-xídandacú, sàni dàcúxíó stná-yàte nùu chuun xi-tè, te nì chidònùu-yá nècuàchì ndahví. ⁵³Stná nècuàchì xíhì guá doco, sàni sàha-yanè ñà-vàha xi-ne, te nì ndòo vaha ini-nè. Doco nècuàchì cuicà, còò ni-iñàha ni nfhì-né nùu-yá, te cuàhàn-nè. ⁵⁴⁻⁵⁵Sànaha nì càhàn-yà xì xii-ndà Abraham, te nì quida-ya comprometer

ñà-nicanicuahàn icúmí-yà chindee-yá mii-né xì descendencia xi-ne. Ñàyùcàndüá, vichi sàni quida-yañà-mà cumplir, sàni chindee-yá raza-ndà Israel, vachi cóni nándodó-yá ñà-ndüá nì cachi-yà daa, nì cachi María.

⁵⁶Daaní, ùni yòò nìsa ìa ga nècuàchimà xì Elisabet, dandu mànuhù-né vehe-ne.

**Nansa nì cuu quivì nì tùinuù
Juan Bautista ñuhivì**

⁵⁷Daaní, nì sàà quivì quesaa méè xi Elisabet, te nì tùinuù-vé, méè tiàa nduu-vé. ⁵⁸Te nsidaa vecinu xi-ne, xì nsidaa stná tnaha-ne, nì xinitnùhu-ne nansa nì indehè ndahví Stoho-ndà Señor nècuàchimà. Ñàyùcàndüá, nì cudii gá ini nsidaa-né. ⁵⁹Te na ní xinu ùnà quivì, nì casaà nsidaa nèhivì mà (vehe Elisabet), vachi cuàhàn màcùtuu seña xi Dios ìcà-vé; te cunì nèhivì mà dacúnání-nèvè Zacarías, nacua nani yua-vé. ⁶⁰Doco nì cachi dihi-vé:

—Còò, Juan cunduu quivì-vé.

⁶¹Te nì cacachi nècuàchimà: —¿Índù chuun? vachi còò ni-iin tnaha-nda nani Juan.

⁶²Dandu nì caquida nècuàchimà seña nì ndàcàtnùhù-né nùu yua-vé, a ver nansa cuní mii-né cunani-vé. ⁶³Ñàyùcàndüá, nì xicàn nècuàchimà iin tabla tii nì tiaa-ne ñà-Juan cunduu quivì-vé. Dandu nsidaa nècuàchì yucán, nì candulocó-nè. ⁶⁴Te divi momentu mà nì quesaha nì nacahàn fuerte Zacarías, vátùni nì nacahàn vii-né

vichi. Te nì ndenihi vâha-ne Dios.

⁶⁵Daaní, nsidaa nèhivì ndoó yucù ladu Judea mà, nì ndatnuhu cuahà-né sàhà ñà-ndúá nì cuu ma. ⁶⁶Te nsidaa ana nì xinitnùhu sàhà-ñá, nì chivàha nsihi-neà ini anima-nè, cachí-nè:

—¿Índù iin clase nèhivì cunduu mée yohó?

Ducán nì cachi-nè, vâchi cuahà gá nì chindee Dios-vè.

Ñà-ndúá nì cachi Zacarías na ní cãhàn ndiaha-né nì cachitnùhu-ne nansa cuahàn quida dèhe-ne Juan

⁶⁷Daaní, yua-vé Zacarías, fuerte nì quixi Espíritu ìì xí Dios ini anima-nè, te ndiaha gá nì cãhàn-nè nì quida-ya, cachí-nè:

⁶⁸Cuàhà gá naquímànì-ndà Stoho-ndà Dios, divi mii-yá ana cãhvì nsidaa raza-ndà Israel, vâchi sàni indehè ndàhví-yà ndohó nècuàchì nduú nèhivì xí-yá, te sàni dàcácu-yàndó. ⁶⁹Sàni techuún-yá iin ana chicá fuerte dacácu xi-nda, divi iin descendencia xi nèhivì xí-yá nani David. ⁷⁰Vâchi dècuèndè chicá sàna sàni quida-ya comprometer ñà-quixi ana dacácu xi-nda, vâchi ducán nì cachi-yà xì nèhivì xí-yá (sàna), te nì cachitnùhu nècuàchì ìì mà ⁷¹ñà-ìcúmí-yâ dacácu-yàndó nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ndà, xì nùù stná ana dava ga có-xìñùhù xì-ndà, ⁷²te cundehè ndàhví-yà nsidaa yohótèhè-ndà. Mà nándodó-yá tratu ìì

nì saquin-yà xì xì-ndà.

⁷³⁻⁷⁵Vâchi fuerte nì cãhàn-yà ñà-seguru quida-ya ñà-ndúá nì cachi-yà xì xì-ndà Abraham, icúmí-yâ cuidahan-yándô nùù ndahá nsidaa tè-xíní ùhì xì-ndà, te mà yúhì gà-ndà. Dandu vâtùni cunucuachi víi-nda nùù-yá nicanicuahàn, cunduu-nda nèhivì ìì xí-yá, nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xi. ⁷⁶Te miun xu, icúmú cunduu ana cãhàn sàhà Yua-nda Dios íá dìquì-xí ansivi, vâchi dihna miun icúmú cãhùn xì nèhivì sàhà-ñá natenchicùn-nè ichì vâha, dandu na quívì quesaa Stoho-ndà Señor, sàndóò tũha-ne. ⁷⁷Vâchi icúmú cachitnùhu xì nèhivì xí-yá nansa cui càcu anima-nè, te nandutu cuàchi-ne. ⁷⁸Vâchi vichi, sàni cuhi ini Dios ndohó. Ndè dìquì-xí ansivi nì quee-ya nì quesaa-yà ñà-datnúù-yà sàxínitnùnì-ndà, ⁷⁹xì stná sàxínitnùnì nèhivì có-sàà cundaà inì-xi, divi nèhivì sà-ítúú ndañuhu anima-xi. Te vichi vâtùni cundaca-yàndó iin ichì víi ndé cundoo vii-ndà nùù-yá, te cudìì gá ini-ndà, nì cachi Zacarías.

⁸⁰Daaní, nì sahnú mée Juan mà, te nì sàcòò fuerte anima-nè. Te iin-ni nì ìa-ne yucù dècuèndè nì sàà quívì nì quesaha-né cacanu-ne cãhàn-nè sàhù sàhà mii-yá xì nèhivì raza-nè Israel.

**Nansa ni cuu quivì ni
tùinuù Jesús ñuhivì**

2 Daaní, quivì yucán ni dándacú tè-cùsáhnù César Augusto ñà-ìcúmí nandiahvi nsidaa ñèhivì cusáhnù-te nùù-xí. ²Ñà-yucán ni sanduu censu primeru ni quida-tè na tiempu dandacú Cirenio nùù ladu Siria. ³Ñàyùcàndùá, nsidanicuú ñèhivì, mànuhù-né ñuu-nè ñà-nayàha-ne nùù lista, ⁴xì stná José, ni quee stná-nè ñuu Nazaret iá ladu Galilea mànuhù-né ladu Judea ndé nduú ñuu-nè nani Belén, vàchi descendencia xi David nduú stná-nè, ñàyùcàndùá, mànuhù-né ñuu tii ma ndé nisa là David sàhana, ⁵cuàhàn-nè dayáha-ne quivì-né nùù lista mà. Te cutnáhâ stná-nè xì María nècuàchì cuàhàn nandàhà xì-né, te ñuhú mèe xi nècuàchìmà. ⁶Daaní, ndoo ì-né ñuu yucán, te ni sàà quivì tùinuù mèe mà. ⁷Ñàyùcàndùá, yucán ni quesaa-vè ñuhivì; mèe nuu xí-né nduú-vé, te ni chiducún-névè sicoto ndahví, te ni chinduhù-névè ini iin canoa, vàchi có-sâà gà vehe ndé quidì nècuàchì xicá ichì.

**Nansa ni ndecunu ángel ndé
ndoó nècuàchì xíndiaa xì riì**

⁸Cunaha-ní, yatni ñuu yucán ndoo stná ñèhivì quidì ndiaá xì riì xí. ⁹Te na íín cachí ni ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, ni sàcuùin-nè nùù nècuàchìmà, te ndiaha gà ni natnuù inicutu ndé ndoo-né ni quida Stoho-ndà Señor. Ñàyùcàndùá, ni cayùhí cuaá-nè. ¹⁰Dandu ni cachi ángel mà xì-né:

—Màsà yúhí-nsiá, vàchi cunaha-nsiá, yohó vàxi nihí iin

razón vàha cunini-nsia, iin razón cudìl ini nsidaa ñèhivì ñuhivì nduá.

¹¹Vàchi vichi ndè ñuu xì-nsiá David sàni tùinuù iin ana dacácu xi-nsiá, divi Stoho-ndà Cristu.

¹²Te na sàà-nsiá yucán, icúmí-nsiá cuni-nsiàyà, idáducún-yá sicoto, indúhu-yá ini iin canoa. Ñà-jaàn cunduu seña cundaà vàha ini-nsiá divi ñà-ndàà nduá cachí` xì-nsiá — ni cachi ángel.

¹³Daaní, na íín cachí ni ndecoyo cuàhà gà ángel ni caquixi ansivi, cutnáhâ-né xì ángel ni quesaa primeru mà. Te ndeníhí vàha nsidaa-né Dios, cachí-nè:

¹⁴Dìquì-xí ansivi ni queé cuàhà tnùñuhu xí Yua-nda Dios, te ñuhivì yohó ni cúndóó víi nsidaa ñèhivì cudí ini-yà sàhà-xí.

¹⁵Daaní, ni ndanchito nsidaa ángel mà mànuhù-né gloria. Dandu ni cachi nècuàchì xíndiaa xì riì mà: —Cúhùn-ndà vichi duha ñuu tii Belén, cundehè-ndà ñà-nduá ni cuu ni cachitnùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà.

¹⁶Ñàyùcàndùá, ndee ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te ni casaà-nè yucán, ni xini-nè yucán iá María xi José xi stná mèe, indúhu-vé ini canoa. ¹⁷Dandu ni nsihi ni xini-nè mèe mà, dandu ni cachitnùhu-ne xì ñèhivì ñà-nduá ni cachi ángel xì-né sàhà-vé. ¹⁸Te nsidaa ñèhivì ni inini xi ñà-nduá nacání pastor mà, ni ndulocó-nè. ¹⁹Te María, cóni nándòdò stná-nè ñà-nduá ni cachi ángel xì-né, iin-ni nacání ini-nè sàhámà. ²⁰Daaní, ni caquihin pastor mà ichì mànuhù-né, ndeníhí vàha-ne Dios, naquímání cuàhà-né

mii-yá sàhà nsidaa ñá-ndúá nì xinitnùhu-ne, xì ñà-ndúá nì xini-nè, vàchi nacua nì cachitnùhu ángel mà xì-né, divi ducán nì cuu.

Nansa nì quida José xì María na ní quida-ne Jesús presentar nùu Yua-nda Dios ini veheñùhu cahnú

²¹Na ní yàha ùnà quivì, dandu nì sàcùtuu seña xi Dios icà mée Jesús mà, te nì nihì stná-yà quivì-yá; nì sàcùnani-yá Jesús, vàchi ñà-jaàn cunduu quivì-yá nì cachi ángel na táñàha ga nacùhun ndiaha-yá tìxi dihi-yá. ²²Daaní, nì yàha quivì cuhì quihmi María, vàchi nì quida-ne cumplir nacua iá ley xi Moisés sàhà nadaa quivì coo quihmi-né. Dandu mii-né xì José, nihí-névé cuàhàn ñuu Jerusalén ñà-chitanini-nevè nùu Yua-nda Dios, ²³vàchi dohó cachí tutu ì nduú ley xi Dios: “Tiàa primeru quesaa ñuhiví, nsidaa-ve cunduu-ve mée ndiaha xí Dios”.

²⁴Te cachí stná ley mà ñà-icúmí-nè cuàha-ne ùì lungu, te nú coó, ùì loma cuachi. Ñàyùcàndùá, nì sàhàn-nè nì sàha stná-nè quisi mà ñà-cuì-si cunduu-sì promesa nùu Dios.

²⁵Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán nìsa ìa iin tiàa nani Simeón. Nècuàchì nihnú ndàcuìsì ini xì Dios nduú stná-nè, vàchi cahvi víi-néyà, te nihnú vaha ini-nè ñà-quixi ana cuàhàn chindee xi raza-nè Israel, te icúmí stná-nè Espíritu ì xí-yá. ²⁶Te divi Espíritu ì mà sàni cachitnùhu-ya xì-né antes ñà-mà cúì-nè dècuèndè cachi cuninùu-né ana nduú Cristu nì quixi nùu Stoho-ndà Señor.

²⁷Ñàyùcàndùá, quivì yucán nì càhàn Espíritu ì xì-né, te nì

sàhà-nè veheñùhu cahnú na meru quíhvi stná yuadíhí-vê nihí-névé vaxi quida-ne nacua cachí ley ì. ²⁸Dandu nècuàchì sàhnù-mà, nì sàcùnindiaa-névé, te nì naquimanì-né Dios, cachí-nè:

²⁹⁻³⁰Sà-ìá vichi, Señor mío, vátuni nacuaca-ní yùhù vichi, vàchi contentu ié, vàchi nacua nì cachí-ní xí, divi ducán nì cuu ndisa, sàni xini ana nì techuun-ní ñà-dacácu xi-nsí. ³¹Mii-ní, nì chitnùní inì-ní quesaa-yà, dandu nihì nèhivì nsidanicuú ñuu cundaà ini-nè nansa cui càcu anima-nè quida-ya. ³²Vàchi icúmí-yà datnúu-yà sàxìnitnùní nsidaa nèhivì mà; te divi ducání stná nècuàchì raza-nsì Israel, cuàhà gá tnùñhú ndiaha icúmí-nsí nihì-nsí sàhà-yá, nì cachi Simeón.

³³Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì ndulocó José xì María sàhà ñà-ndúá nì cachi nècuàchì mà sàhà mée mà.

³⁴Dandu nì xìcàn tàhvi Simeón gracia xi Dios sàhà yuadíhí-vê, te nì cachi stná-nè xì dihi-vé:

—Cunaha-ní, sàhà mée yohó icúmí cundiatú anima cuàhà gá nècuàchì ñuu-ndà Israel. Doco dava ga stná-nè, quixi tnùndoho cahnú diquì-né, según nansa indéhe-né mii-yá nduú mée yohó. Te icúmí-yà cachitnùhu-ya sàhà ichì Yua-nda Dios, doco cuàhà stná nèhivì cahíchì ini xì-yá. ³⁵Te sàhámà icúmí cundaà inì-xi ñà-ndúá nihnú ini-nè ini anima-nè. Daaní, mii-ní, icúmí stná-ní (cuni-ní tnùndoho), na ian xída iin càa anima-ní —nì cachi Simeón.

³⁶⁻³⁷Daaní, yucán nisa ìa stná iin nècuàchì ñahà nani Ana, te sàni ñihitáhvi-né càhàn-nè cuenta xi Dios. Dèhe iin tiàa nani Fanuel nduú-né, te Aser nani yohótèhè-né. Sàsàhnú cuáhà-né vichi. Nì nandàhà-né na chii-né, te ùsà cuà ìa-ne xì ìi-né, dandu nì xìhì nècuàchìmà. Te vichi sàcuàhàn-ndà 84 cuà ìa mii-né. Te có-queè-né veheñhu cahnú, vachi ndui te ñuu iá-nè yucán, xinúcuáchi-nè nùu Dios, iníhì-né, te xicàn tàhvi-né nùu-yá. ³⁸Ñàyùcàndüá, divi momentu mà nì tnàtuu nècuàchìmà (ndé iín María xì José), te nì naquimanì stná-nè Dios (sàhà mée Jesús), dandu nì quesaha-né nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu Jerusalén sàhà-vé, nì cachitnùhu-ne xì nèhivì xíndiatu ñà-quesaa mii-yá quida-xi obra, te càcu-nda.

³⁹Daaní, José xì María, nì nsihi nì quida-ne nsidaa ñà-ndüá dandacú ley xi Dios, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né ladu Galilea, nì nasaa-nè ñuu-nè Nazaret ndé ndoó-né. ⁴⁰Te mée nduú mii-yá, nì sahnu-ya, nì cufuerté anima-yà, te chicá nì cunchichí-yà, cuáhà gá gracia xi Dios icúmí-yá.

Nansa nì quida Jesús na chii-yá, te nì sàhàn-yà iin vicò ñuu Jerusalén

⁴¹Cunaha-ní, cuà cuà nì sasahàn yuadíhí-yà ñuu Jerusalén quivì nacává vicò pascua. ⁴²(Te nì cuu iin xichi) na sáxicá-yá ùxin ùi cuà, dandu cuàhàn tu-ya xì-né vicò ñuu mà, vachi ñà-jaàn nì sanduu estilu xi-ne. ⁴³Daaní, nì nsihi vicò mà, te nì naquihin-ne ichì mànuhù-né; doco nì ndòo Jesús ñuu Jerusalén

mà, te cóni xini José xì María, ⁴⁴vachi ádi váxi-ya cutnáhâ-yá xì nèhivì dava ga càhàn-né. Ñàyùcàndüá, iin quivì sáxicá-né mànuhù-né, dandu nì quesaha-né xicánúú-né nandúcú-nèyà, ndácàtnùhù-né nùu tnahà-ne xì stná amigo xi-ne.

⁴⁵⁻⁴⁶Doco còo, cóni nátüi-ya. Ñàyùcàndüá, nì naxicocufin-nè ñuu Jerusalén, áma ndácùhun-neyà càhàn-né. Te tixi ùni quivì nì natüi-ya, veheñhu cahnú iá-yà, dava mahì maestru xi ley ìi, iníhí-yá ñà-ndüá cachí nècuàchìmà, te ndácàtnùhù stná-yà nùu-né. ⁴⁷Te nsidaa ana iníhí má, nì ndulocó-nè ñà-nchichí guâ-yà, te naxicónihí nchichí-yà nùu-né. ⁴⁸Te na ní xini José xì María iá-yà yucán, dandu nì ndulocó-nè, te nì cachi dihi-yá:

—Hijo, ¿indù chuun nì quido xi-nsí ducán? vachi yùhù xì yuo, cuáhà gá nì xicanuu-nsi nandúcú-nsí yohó, nacání cuáhà ini-nsí.

⁴⁹Dandu nì cachi-yà xì-né:
—Còo, có-ndüá fuerza nanducu-nsiá yùhù, vachi xiñuhu ñà-cundaà inì-nsia iá chuun nì ñihí nùu Yua mií, te icúmí quideà.

⁵⁰Doco José xì María, cóni sánihì ini-nè ñà-ndüá nì cachi-yà xì-né. ⁵¹⁻⁵²Dandu nì nacuaça-neyà mànuhù-né xì-yá ñuu Nazaret. Te nsidaa ñà-ndüá nì cuu ma, nì chivàha María-ñà ini anima-nè. Te mii-yá, nisa inini-ya nsidaa ñà-ndüá nì cachi yuadíhí-yà. Te chicá nì cunchichí-yà, te chicá nì sahnu-ya, te nicanicuahàn ndeé vaha-ya nùu Dios, te nsidaa stná nèhivì, nì cudì stná ini-nè sàhà-yá.

**Nansa nì quida Juan Bautista
nì càhàn-nè sàhù yucù**

3 Daaní, nì yàha tiempu, te nì sàà sàhùn cuìa cusáhnù rey cahnú Tiberio. Mismo cuìa yucán dandacú stná Poncio Pilatu nùu ladu Judea, nduú-te gobernador. Te ladu Galilea dandacú rey Herodes. Te ñanì-te Felipe dandacú ndé nduú ladu Iturea xì ladu Traconite. Daaní, ndè ladu Abilinia dandacú iin gobernador nani Lisaniás. ²Te dùtù chicá xícusahnú xínduu Anás xì Caifás. Te divi tiempu yucán nì quesaha Dios datnúù-yà ini sàxínítnùní Juan (Bautista) ndé iá-nè yucù. ³Ñàyùcàndúá nì quee-ne cuàhàn-nè inicutu ladu yatni yùte Jordán, te yucán nì càhàn-nè sàhù xì nèhivì ñà-icúmí-né cuu-ne arrepentir sàhà ñà-cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhì-né. ⁴Vàchi ducán cachí stná nùu tutu ì nì tiaa profeta Isaías, divi nècuàchì nì sacahàn cuenta xi Dios; dohó nì tiaa-ne:

Tiacú cáhàn fuerte ana cáhàn yucù, te cachí-nè xì-ndà ñà-nsida vii-ndà (anima-ndà) na ian nduvì ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndàà cundua. ⁵Te ducán iá stná na ian cuàhàn chitu stná nsidaa yui, te ndundaà stná nsidaa yucù, xì nsidaa lùnsì, xì nsidaa stná ichì cávà, icúmíâ ndundaà, te ndé iá ichì chicuèhè, nduvì stná yucán. (Ducán icúmí nduvì stná anima nèhivì), ⁶dandu nsidanicuú-né,

icúmí-né sàà-nè cuni-nè nansa sáhatahvì Dios salvación xi-ya. (Ducán nì cachitnúhu tiàa ma nùu libru mà.) ⁷Ñàyùcàndúá nì caquee cuàhà nèhivì inii ladu yucán, cuàhàn-nè nùu Juan, vàchi cuní-nè cuhì stná-nè. Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vàxi-nsia yohó xinúdèhé-nsià nùu castigu cahnú icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xì-nsiá quida-nsia ducán? ⁸Pues, ñà-ndúá xiñuhu nduá quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá icà-ndà nú sàni cuu ndisa-nda arrepentir. Nì màsà cáchì-nsia: “Divi Abraham nduú yohótèhè-ndà, còò ni-ìñàha cuu xi-nda”. Vàchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùu ndoó yohó, vètùni nanduu stná nahi nèhivì raza-ndà Abraham nú cuní mii-yá. ⁹Te vichi sà-iá cuàhàn cachi-yà índù nèhivì nihì xì castigu, te ducán iá na ian nácàxin-nda yutnú có-càná fruta, te sà-iníndáhà-ndà hacha tàhndè-nu coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nèhivì có-quidá víi —nì cachi Juan.

¹⁰Dandu nì cachi nèhivì cuàhà yucán:

—Nú ducán iá, ¿nansa ndiá icà-nsí quida-nsi, maestro?

¹¹Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nú ndoó nècuàchì còò dùhnù-xí, dandu ni dácútàhvì-ndàné ian, nú icúmí-ndá uìà. Te nècuàchì xihì doco, ni dácúxí stná-ndàné nú iá ñà-cutiacu-ndà.

¹²Daaní, yucán nì casaà stná nècuàchì dachiyàhvì, te nì cuhì stná-nè. Dandu nì xicàn tnùhù stná-nè nùu Juan, cachí-nè:

—Te nsiùhù, ÷nansa ndiá icà-nsí quida stná-nsí, maestro?

¹³Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nacua cachí ley, divi ducán dachíyàhvi-nsia nèhivì, màdiá chicá más.

¹⁴Daaní, stná soldadu, nì caxicàn tnùhù stná-nè nùù nècuàchìmà, cachí-nè:

—Nsiùhù, ÷nansa ndiá icà-nsí quida stná-nsí?

Dandu nì cachi Juan:

—Màsà dáyùhî-nsià ni-iin nèhivì, te tavà-nsiá dihùn nùù-né; ni màsà quídáyúcùn uun stná-nsià tnùhu. Te cundoo stná-nsià conforme xì ñà-ndùà quíyàhvi-nsia —nì cachi Juan.

¹⁵Ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì, nacání ini-nè sàhà Juan mà, a Cristu (icúmí quixi nùù Dios) nduú-né cahan-né. ¹⁶Dandú nì càhàn Juan xì nsidaa nèhivì yucán, cachí-nè:

—Yùhù, tècuil quidá ìí mii-nsiá, doco nchícùn gà vaxi mii-yá ana chicá cahnú poder xi nùù yùhù. Ni có-nâtùì cundui iin mozo xi-ya ñà-taví ndisàn-yá. Te icúmí-yá quida ìi-yá anima-nsià tixi Espíritu ìì xí Dios, te na ian quidá ñuhu, ducán quida stná-yà xì-nsiá (dandáñúhú stná-yà ñà-có-ndiàá).

¹⁷Vàchi vichi sà-íá cuàhàn-yà quida-ya na quida-nda xi trigu, yutnù chipála dandiachi-ndañá, dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó ñuhù, dandu chivàha-nda nùnì mà, doco mihì-ñá, icúmíâ coca. Pues ducan icúmí stná-yà quida-ya (xì nèhivì, nèhivì xí mii-yá dacácu-ya, doco nèhivì dava ga), còò, nicanicuahàn icúmí-nê coco-ne.

¹⁸Ducán nì cachi Juan na ní càhàn-nè sàhù, te cuàhà gá stná ñà-vàha nì cachi-nè xì nèhivì yucán, áma nánsídá vìi-né modo xi-ne.

¹⁹Daaní, rey Herodes, nì càhàn stná Juan mà xì-té sàhà cuàda xi-tè nani Herodías, vachi iá-te xi ñahà mà, te ñahàdihí ñanì-te Felipe nduú-ña. Te nì càhàn stná-nè xì-té sàhà nsidaa gá ñà-có-íá vìi quidá-te. ²⁰Doco tèmà, chicá más nì quida chicuèhè-te, dècuèndè nì sadi stná-te Juan vehecaà.

Nansa nì quida ìi Juan Jesús na táñaha ga cundiadi-nè

²¹Na ní nsihi nì cuhiì nsidaa nèhivì dava ga, dandu nì cuhiì stná Jesús. Te iín-yá yucán xicàn tàhvi-yá, dandu ní nuna ansivi, ²²te nì nuu Espíritu ìì xí Dios dìquì-yá; na iá loma, ducán iá-yà mànuu-ya. Te nì tiacu stná tàchì Dios càhàn-yà ansivi, cachí-yà (xì Jesús):

—Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní. Te cudìi cuàhà inì sàhà-ní.

Ana xínduu yohòtéhè Jesucristu

²³Cunaha-ní, xicá Jesús nahi òcò ùxìn cuià na ní quesaha-yá (quidá-yá chuun ndiaha xí-yá), te tuxí ini nèhivì dèhe José nduú-yá. Te iin tiàa nani Elí nì sanduu velú xi-ya.

²⁴Te yua Elí mà ní sanduu Matat; te yua Matat nì sanduu Leví; te yua Leví nì sanduu Melqui; te yua Melqui nì sanduu Jana; te yua Jana nì sanduu inga José; ²⁵te yua José mà ní sanduu Matatías; te yua Matatías nì sanduu Amós; te yua Amós nì sanduu Nahum; te yua Nahum nì sanduu Esli; te

yua Esli nì sanduu Nagai; ²⁶te yua Nagai nì sanduu Maat; te yua Maat nì sanduu inga Matatías; te yua Matatías mà nì sanduu Semei; te yua Semei nì sanduu inga José; te yua José mà ní sanduu Judá; ²⁷te yua Judá nì sanduu Joana; te yua Joana nì sanduu Resa; te yua Resa nì sanduu Zorobabel; te yua Zorobabel nì sanduu Salatiel; te yua Salatiel nì sanduu Neri; ²⁸te yua Neri nì sanduu inga Melqui; te yua Melqui mà ní sanduu Adi; te yua Adi nì sanduu Cosam; te yua Cosam nì sanduu Elmodam; te yua Elmodam nì sanduu Er; ²⁹te yua Er nì sanduu Josué; te yua Josué nì sanduu Eliezer; te yua Eliezer nì sanduu Jorim; te yua Jorim nì sanduu inga Matat; ³⁰te yua Matat mà ní sanduu inga Leví; te yua Leví mà ní sanduu Simeón; te yua Simeón nì sanduu inga Judá; te yua inga Judá mà ní sanduu inga José; te yua inga José mà ní sanduu Jonán; te yua Jonán nì sanduu Eliaquim; ³¹te yua Eliaquim nì sanduu Melea; te yua Melea nì sanuu Mainán; te yua Mainán nì sanduu Matata; te yua Matata nì sanduu Natán; ³²te yua Natán nì sanduu David; te yua David nì sanduu Isaí; te yua Isaí nì sanduu Obed; te yua Obed nì sanduu Booz; te yua Booz nì sanduu Salmón; te yua Salmón nì sanduu Naasón; ³³te yua Naasón nì sanduu Aminadab; te yua Aminadab nì sanduu Aram; te yua Aram nì sanduu Esrom; te yua Esrom nì sanduu Fares; te yua Fares nì sanduu inga Judá; ³⁴te yua Judá mà ní sanduu Jacob; te yua Jacob nì sanduu Isaac; te

yua Isaac nì sanduu Abraham; te yua Abraham nì sanduu Taré; te yua Taré nì sanduu Nacor; ³⁵te yua Nacor nì sanduu Serug; te yua Serug nì sanduu Ragau; te yua Ragau nì sanduu Peleg; te yua Peleg nì sanduu Heber; te yua Heber nì sanduu Sala; ³⁶te yua Sala nì sanduu Cainán; te yua Cainán nì sanduu Arfaxad; te yua Arfaxad nì sanduu Sem; te yua Sem nì sanduu Noé; te yua Noé nì sanduu Lamec; ³⁷te yua Lamec nì sanduu Matusalén; te yua Matusalén nì sanduu Enoc; te yua Enoc nì sanduu Jared; te yua Jared nì sanduu Mahalaleel; te yua Mahalaleel nì sanduu inga Cainán; ³⁸te yua Cainan mà ní sanduu Enós; te yua Enós nì sanduu Set; te yua Set nì sanduu Adán; te yua Adán nduú Dios.

**Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí
Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi**

4 Daaní, (nì nsihi nì cuhiì Jesús) nì quee-ya ladu yùte Jordán, chitu anima-yà Espíritu Ìì xí Dios. Dandu nihí Espíritu Ìì mà-yá nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dàná. ²Ùì dico quìvì nìsa ìa-ya yucán, te nì cuni ñà-malu dacà-síyâ, (doco cóni cùndéé-sí). Te inii tiempu mà nì ìa dòcò-yà.

Daaní, na ní yàha quìvì mà, dandú nì xihì-yà doco. ³Te nì cachi ñà-malu xì-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùù yohó nì nándúá pan cuxì-ní.

⁴Dandú nì cachi Jesús xì-sí:
—Còò, vàchi dohó cachí nùù tutu ìì: “Màdì cuisì pan cutiacu nèhivì;

còó, vèchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ìi cachí Dios”.

⁵Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá òinì iin yucù ducún, te nì dácùnì-siyá nsidanicuú ñuu iá ñuhiví; iin ratu tii, te sàni dácùnì-siyá nsidaámà.

⁶Dandu cachí-si xi-yá:
—Vàtùni dacútâhvì´ mii-ní nsidaa ñuu yucán ñà-dandacu-ní nùá, te nihì stná-ní nsidaa ñà-vico icúmíá, vèchi ndahí sà-lá nsidaájàn, te dandacuí nùá, te anà-ni nì cui cudíi inì dacútâhvì´ ñà-dandacú-né nùá. ⁷Ñàyùcàndüá nú ni mácuìin sìsi-ní nùí, te cahvi-ní yùhù, dandu dacútâhvì´ mii-ní nsidaájàn.

⁸Dandu nì cachi Jesús xì-sí:
—Còó, vèchi dohó cachí nùù tutu ìi: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá ìcà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùù-xí”.

⁹Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá ndè ñuu Jerusalén. Yucán nì chicoo-siyá ndè òinì veheñùhu cahnú, te nì cachì-si xi-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, ¹⁰vèchi ducán cachí nùù tutu ìi:

Ícúmí Dios dandacú-yá nùù ángel xi-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

¹¹Te cachí stná tutu mà:
Ícúmí ángel mà natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquihì sahà-ní ni-iin yùù.

¹²Dandu nì cachi Jesús xì-sí:
—Cachí stná tutu ìi: “Màsà quídá canúú-ndá ñà-có-cùnì Stoho-ndà Señor”.

¹³Dandu na ní nsihì ñà-nì cunì-si dacà-síyâ, dandu nì nacoò chii-síyâ cuàhàn-si.

Nansa nì quesaha Jesús quídá-yá chuun ndiaha xí-yá ladu Galilea

¹⁴Daaní, mànuhù-yá ladu Galilea, chitu-yá poder xi Espíritu ìi xí Dios. Te nì xinitnùhu nèhivì sàhà-yá inicutu ladu yucán.

¹⁵Te nì xicanuu-ya nì nacàhin-ya nsidaa veheñùhu ñuu ladu yucán, dacuahá-yá nèhivì. Te nsidaa-né, nì ndenihi vaha-neyà.

Nansa nì quida nèhivì na ní nùhù Jesús ñuu-yá Nazaret

¹⁶⁻¹⁷Dandu nì nasaa-yá ñuu Nazaret ndé nì sahnu-ya. Te na ní sàà quivì descansu, dandu nì sàhàn-yá veheñùhu yucán, vèchi ducán nduú estilu xi-ya. Te nì ndacuuiin-yá ini veheñùhu ma cuàhàn-yá cahvi-ya (tutu ìi) cunini nèhivì mà. Te nì sàha iin nèhivì-yá tutu nì tiaa profeta Isaías nì sacahàn cuenta xi Dios sàhana. Dandu nì nacuna-ya tutu mà nì nanducu-yá iin lugar, te dohó cachí ndé nì ndacùhun-ya:

¹⁸Fuerte inácaá Espíritu ìi xí Dios ini anímè, vèchi sàni sàha-ya yùhù chuun ìi cachitnùhì ñà-vàha ndiaha xi nécuàchì ndahví, daaní, vèxi stnáì ñà-càhìn xì ana xíndoo tnùnsí ini, dandu cahnde ini-nè sàhámà. Te vèxi stnáì cachitnùhì xì ana có-ndòò libre ñà-vàtùni caquee-ne libre quide; te nècuàchì cuaá, vátùni natùì stná nùù-né quide, xì nècuàchì yáha tnùndoho, vátùni càcu ndisa-ne nùámà quide. ¹⁹Te vèxi stnáì cachì xì nsidaa

nèhivì (ñà-vitni nduú) meru tiempu nàcùndoo vaha-ne xì Stoho-ndà Señor.

²⁰Daaní, nì nacadi Jesús tutu mà, te nì naxiconihí-yáñà nùù tiàa xinúcuáchí yucán. Dandu nì sàcòo-ya, te nsidaa nèhivì ndoó veheñuhu yucán, indéhe váha-neyà.

²¹Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Vichi na meru nì inini-nsia palabra nì cahvi nùù-nsiá jaàn, ñà-sàni cuu ndisa nduá, (te quidé nacua cachá’).

²²Te nsidaa nèhivì yucán, nì ndenihi vaha-neyà, te nì ndulocó-nè, vàchi yáha ga ndiaha cáhàn-yà. Doco cachí stná-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi dèhe José nduú nècuàchì yohó?

²³Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ádi cuáhàn-nsià cachi-nsià xí’ nacua cachí dichu: “Nú cuhí-ní, te nduu-ní doctor, dandu índù chuun có-dándùvaha-ní mii-ní?” Vàchi sàni xinitnùhu-nsia nansa nì quide milagru ñuu Capernaum, ñàyùcànduá ádi cuáhàn-nsià cachi-nsià xí’ ñà-xiñùhù quida stnáì milagru mà ñuu-ndà yohó nacua nì quide yucán.

²⁴Dandu nì cachi tu-ya:

—Ñà-ndàa nduá, ni-iin tiàa nì nihì chuun cáhàn cuenta xi Dios, có-quidáñúhù nècuàchì ñuu-nè mii-né. ²⁵Doco cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: na ní sanduu tiempu xi Elías sàhana, te cóni cùún dàvì ùni cuà dàva, dandu fuerte nì quixi tnama incutu ñuu-ndà Israel yohó, te ndoó cuàhà nècuàchì ñahà nì xihì iì-xí ladu xi-nda, ²⁶⁻²⁷doco ni-iin-ne cóni nihítáhvi-né sàa

Elías vehe-ne. Còò, iin nècuàchì cuaán inga ñuu nani Sarepta yatni ñuu Sidón, divi nì nihítáhvi sàa nècuàchimà vehe-xi. Daaní, stná tiempu xi profeta Eliseo, mate ndoó cuàhà ana cuhí cuèhè lepra ñuu-ndà Israel yohó, doco ni-iin-ne cóni dándùvaha Eliseo-nè, cuisì iin nècuàchì inga ñuu Siria nani Naamán —nì cachi Jesús.

²⁸Daaní, nsidaa nèhivì ndoó veheñuhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè ñà-nì cachi-yà ducán. ²⁹Ñàyùcànduá, nì ndacuìta nsihi-ne, nì tavà-néyà iladu ñuu mà. Te sàhà-ñá dìni yucù indúhà, ñàyùcànduá nihí-néyà nì casaà ndé iá tahvì, cuàhàn-nè dandiachi-néyà nì cùì. ³⁰Doco nì yàha uun-ya mahì nsidaa-né cuàhàn-yà.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá ini iin tiàa

³¹Dandú nì sàa-yà ñuu Capernaum iá ladu Galilea, te yucán nì dàcuahá-yà nèhivì sáhàn veheñuhu quivì descansu. ³²Te nècuàchimà, nì ndulocó-nè sàhà ñà-nduá dacuahá-yànè, vàchi chináhà-yà nahi ana cusáhnù.

³³Te mahì nèhivì ndoó ini veheñuhu yucán nisa ia iin tiàa inácaá iin ñà-malu anima-xi. Te fuerte nì ndàhì ndee-né, ³⁴cachí-nè:

—iNacoo-ní nsiùhù! ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù, Jesús de Nazaret? ¿A váxi-ní dandáñúhù-ní nsiùhù nduá? ¡Yùhù ináhí mii-ní! ¡Ana ì nì quixi nùù Dios nduu-ní!

³⁵Dandu ní sadi Jesús nùà, cachí-yà:

—iMàsà cáhùn, te quee cuahán! ¡iNacoo tiàa yohó!

Dandu indéhe nsidaa nêhivì yucán, te nì nàcasàn tiàa ma nì quida ñà-malu, te nì quee-sì cuàhàn-sì, cónì dánâcuèhè-siné. ³⁶Ñàyùcàndùá nì ndulocó sàstnùhù nêhivì ndoó yucán, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¡Yáha ga fuerte palabra xi nêcuàchì yohó! Vàchi na dandacú iin ana nì nìhì chuun cahnú, ducán dandacú-né nùù ñà-malu, te fuerza queá cuàhàn.

³⁷Ñàyùcàndùá, nì xitià razón sàhà-yá inicutu ladu yucán.

Nansa nì dândúvaha Jesús dido Simón Pedro

³⁸Daaní, na sání quee-ya veheñuhu yucán, dandu cuàhàn-yà vehe Simón. Te yucán indúhu dido-ne ñahà; cuhí vaha-ne, fuerte quidá yòcò xì-né. Dandu nì sacundahví nêhivì yucán ñà-nì quidá-yá favor chindee-yá nêcuàchìmà. ³⁹Ñàyùcàndùá nì nacahnù ndee-ya ladu dìnì-né, te nì dândacú-yá nùù yòcò mà ñà-nì cúcuìàn luegu. Te divì ducán nì cuu. Vichi vichi nì ndacuiin nêcuàchìmà nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù mii-yá xì compañeru-yà.

Nansa nì dândúvaha Jesús cuàhà gá nêcuàchì cuhí

⁴⁰Daaní, na ní quècahnu orá, dandu nì casaca cuàhà nêhivì nêcuàchì cuhí xi-ne, nihí-né nêcuàchìmà nì sàà nùù-yá, nsidanuu cuèhè ndohó-né, ñàyùcàndùá nì chitândóó-yá ndahà-yá dìnì iin iin-ne, te ducán nì canduvàha-ne. ⁴¹Nùù cuàhà nêcuàchì cuhí nì caquee stná ñà-malu, cána-sì, cachí-sì xi-yá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

Dandu nì sadi-yà nùù-sí, cónì sáha-ya càhàn gà-sì, vâchi ináhá-sí Cristu nì quixi nùù Dios nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

⁴²Daaní, na ní tùinuù (inga quìvì), nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nêhivì. Te nandúcú nêhivì-yá nì casaà-nè ndé iá-yà, te nì xicàn-nè ñà-màsà nácóó-yànè, te cùhùn-yà. ⁴³Doco nì cachi-yà xì-né:

—Ndè cuàhà stná inga ñuu icúmí cùhìn cachitnùhì xì nêhivì razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xí Dios, vâchi sàhà chuun jaèn nì techuún Yuamáni' yùhù vâxi —nì cachi-yà.

⁴⁴Ñàyùcàndùá, ducán nì xìcanuu-ya ladu Galilea nì nacàhin-ya iin iin veheñuhu, te nì càhàn-yà sàhù (xì nêhivì xínataca yucán).

Nansa nì cuu iin milagru nì tavà nêhivì xí Jesús cuàhà siaca

5 Iin xichi nì nataca cuàhà sàstnùhù nêhivì (nùù-yá), te yáha ga ndutnúú-yá quidá-né, vâchi cuní-nè cunini-ne palabra xí Dios. Yuhù mar de Genesaret iín-yá; ²te nì xini-yà yucán itá ùì lancha (mahì tècuìì mà), doco sàni caquee stohò-nu, nacaté-né ñunun xì-né, vâchi tè-tává siaca xínduu-ne. ³Ñàyùcàndùá, nì nana-ya nì quècahnu stná-yà ini iin lancha yucán, Simón nani stohò-nu. Dandu nì càhàn-yà xì nêcuàchìmà áma dácúxicá tii gá-nènu cùhùn mahì tècuìì, te ducán nì quida-ne. Dandu nì sàcòo-ya ini lancha mà, te nì quesaha-yá nì dàcuàhá-yá nêhivì cuàhà mà.

⁴Daaní, nì nsihì nì dàcuàhá-yánè, dandu nì cachi-yà xì Simón:

—Vichi dacaca-ní lancha xi-ní dècuèndè ndé chicá cunú ñuhú tècuí, te danuú-nsiá ñunù xí-nsiá, te tñii-nsia siaca.

⁵Doco nì cachi Simón xì-yá:

—Niüyacà sàni quidachuún-nsí, te còd ni-iin-sì nì níhì-nsí, Maestro. Doco vichi vátuni danuú tú-nsí ñunù xí-nsí nacua cachí-ní.

⁶Daaní, na ní dànuú tú-né ñunù xí-né, nì tui cuàhà siaca, dècuèndè nì quesaha ndátà ñunù xí-né ñà-cuàhà guá-si. ⁷Ñàyùcàndüá nì quida-ne seña nùu compañeru-nè ndoó inga lancha ñà-nì tnátuu stná nècuàchìmà chindee stná-nè. Doco na ní caquesaa-nè, nì chitu ndúì lancha mà puru siaca, sàmérù càhà-nu ni cuí. ⁸Na ní xini Simón Pedro nì cuu ducán, dandu nì sàcuìin sisi-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nacoo-ní yùhù, por favor, vàchi iin nèhivì cuáchi nduí, Señor mío — nì cachi-nè. ⁹Vàchi mii-né xì nsidaa nècuàchì cutnâhâ xí-nè, yáha ga nì ndulocó-nè sàhà ñà-cuàhà guá siaca nì catavà-né. ¹⁰Te ducán stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan, cuàhà gá nì ndulocó stná-nè, vàchi iin-ni compañeru xínduu-ne xì Simón nùu chuun xí-ne. Dandu nì cachi Jesús xì Simón:

—Màsà yúhí-ní, vàchi quivì nùu-xí màdì gá siaca tavà-ní; nèhivì icúmí-ní tavà-ní ñà-quee-ne (ichì malu).

¹¹Ñàyùcàndüá, nì dàtnátuu-ne lancha xi-ne nùu ñuhù íchí, te nsidaa-né nì nacoo ì-né ñà-ndüá icúmí-nè, te nì tenchicùn-nè mii-yá.

Nansa nì cuu nì dándúvaha Jesús iin nèhivì ndoho-xi cuèhè lepra

¹²Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin ñuu, te yucán iá stná iin tiàa ndoho-xi cuèhè lepra. Te nècuàchìmà, nì xini-nè yucán iín Jesús, ñàyùcàndüá nì sàcuìin sisi-né nùu-yá nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá, te nì xicàn tàhvi-né nùu-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú cuní-ní, vátuni dándúvaha-ní yùhù.

¹³Dandu nì dácúhùn Jesús ndahà-yá ònì-né, te nì cachi-yà: —Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu na momentu nì cachi-yà ducán, nì quee cuèhè quida-xi-né.

¹⁴Dandú nì sàcùnaha-né nùu-yá ñà-màsà cáhí-nè xì nèhivì, cuisì-ní ni cúhùn-nè nùu dùtù dacuní-nè nècuàchìmà ìcà-né (ñà-sàni nduvàha-ne), dandu nacua-ha-ne promesa nùu Dios, vàchi ducán cachí ley xi Moisés, te ducán cundaà stná ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ne.

¹⁵Doco còd, vihi gá más nì xitià palabra sàhà-yá, te cuàhà gá nèhivì nì nachitu nùu-yá, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha-ne sàhà cuèhè quida-xi-né.

¹⁶Doco mii-ya, nisa quecuaán-yá iladu ndé còd nèhivì, te yucán nì xicàn tàhvi-yá.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ìi cuerpu xi

¹⁷Daaní, iin quivì iá-yà dacuahá-yá nèhivì. Te yucán ndoó stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu;

nduú-né nêhiví nì caquixi cuàhà ñuu ladu Galilea, xì stná ñuu cuachi ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Te fuerte nì chindee Dios nì dándúvaha Jesús cuàhà nêhiví. ¹⁸Daaní, yucán nì casaà gà stná itnii nêhiví nsida-xi iin camilla indúhu iin nêcuàchì nì dàñà ìi cuerpu-xi. Te nandúcu nêcuàchìmà nansa dayáha-ne nêcuàchì cuhí xi-ne ini vehe, te chinduhù-né nêcuàchìmà nùù-yá. ¹⁹Doco cóni níhì-né nansa quida-ne ducán ñà-chitu guá nêhiví ndoó. Ñàyucándúá, nì canana-ne dìnivèhé, nì nacani-nè teja, te nì dànùù-né camilla mà dècuèndè ndé iín Jesús mahì nêhiví mà. ²⁰Te na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá nêcuàchìmà mii-yá, dandu nì cachi-yà xì nêcuàchì cuhí mà:

—Mii-ní nêcuàchì tiàa jaàn, xicáhnú inì sàhà cuàchi-ní.

²¹Dandu nêcuàchì ley xi veheñuhu, xì stná nêcuàchì fariseu, nì quesaha-né nacánì ini-nè, te cachí-nè entre mii-né: “¿Índù chuun cachí guá tè-yòhó ducán? Mà ndóo ini Dios sàhà palabra cachí-te, vàchi còò inga ana cui cuicahnú inì-xi sàhà-ndà, cuisì Dios”.

²²⁻²³Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-ndúá nacánì guá ini cada iin iin nêcuàchìmà, ñàyucándúá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun nacánì ini-nsià ducán? Vichi cachi-nsià xí índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi uun-nda xì nêcuàchì cuhí ñà-xicáhnú ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xì-né ni ndácuífn-nè, te nacaca-ne.

²⁴Pues yùhù ana nduú Tnaha

Nêhiví Ñuhiví, cuàhìn quide iñaha ñà-cundaà ini-nsià ñà-icúmí ndise derechu cuicahnú inì sàhà cuàchi nêhiví ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xì nêcuàchì cuhí mà:

—Vichi cachí xì-ní, ndacuiin-ní ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

²⁵Vichi vichi nì ndacuiin nêcuàchì cuhí mà, indéhe nsidaa nêhiví yucán; te nì ndanihi-ne camilla xi-ne, mànuhù-né vehe-ne ndeníhí vaha-ne Dios. ²⁶Dandu yáha ga nì ndulocó nsidaa nêhiví mà, te nì ndenihi vaha stná-nè mii-yá, te yúhí stná-nè, cachí-nè:

—Mà cándisâ ini-ndà ñà-ndúá nì xini-ndà vichi.

Nansa nì cana Jesús iin nêcuàchì dachíyàhvi nani Mateo Leví ñà-cunchicùn-nè mii-yá

²⁷Daaní, nì quee-ya cuàhàn-yà, te nì xini-yà iin nêcuàchì dachíyàhvi renta nani Leví, iá-nè lugar ndé naquíhín-né renta. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

²⁸Dandu nì ndacuiin-nè nì nacoó nsihi-ne nsidaámà, te cuàhàn stná-nè xì-yá.

²⁹Daaní, después nì quida-ne iin vicò cahnú vehe-ne ñà-cañúhu-né Jesús. Te yucán nì casaà stná cuàhà nêcuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà stná nêhiví ùún, te ndoó nsidaa-né (xixí-né) yucán. ³⁰Doco nêcuàchì ley xi veheñuhu xì stná nêcuàchì fariseu, nì xitnùhu-ne nêcuàchì dacuahá-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhâ-nsiá xì nêcuàchì dachíyàhvi jaàn xì

stná dava ga nècuàchì cuáchi, te ndoó-nsiá xixí tàcá-nsià xì-né?

³¹Dandu nì naxiconihí Jesús nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—Màdì nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còò; divi nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. ³²Yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuìsì inì-xi vaxi càhàn xí. Còò; nèhivì cuáchi vaxi nanduquí, áma naxicocuìin ini-nè sàhà cuàchi-ne.

**Ndíà disáhà-xí cónisá íníhí
nècuàchì dacuahá Jesús
na íá ì-yá ñuhiví yohó**

³³Daaní, nì cachí nèhivì xì-yá:
—Nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xídacuahá tè-fariseu, xí-inihìi nsidaa-né ndoó dòcò-nè, te nacuatú cuáhà-né, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còò. Cò-nàcòó-né ñà-ìtiácú-nè.

³⁴Dandu nì cachí Jesús xì-né:
—Nècuàchì ndoó vicò nandàhà, ¿a cúí cunihìi-né cundoo dòcò-nè nú ndoó-né cutnáhâ-né xì noviu? Còò. ³⁵Doco vaxi iin quivì mà cóó gá noviu nùù-né, dandísá, tiempo yucán icúmí-nè cunihìi-né cundoo dòcò-nè.

**Iin ejemplu nì nacani Jesús sàhà-ñá
cundaà ini-ndà ùhì dácàstnàhá
ley saa xì estilu sàhana**

³⁶Dandu nì nacani stná-yà xì-né inga ejemplu, cachí-yà:

—Sicoto saa, mà ndátá-ndáñâ quee iin pedazu tii ñà-nacàhmá-ndà ñà-tùhú. Nú ducán ni quida-nda, ñà-sànì ndàtà sìcoto saa nduá, te ni mà ndúdává stná pedazu saa ma xì sìcoto tùhú,

vàchi náhà-ñà. ³⁷Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquêe nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vachi nú ducán, cahnsià quida vinu saa ma, te ndàtà-ñá, dandu cuitià vinu mà, te cuchicuéhè stná itni iin mà. ³⁸Ñàyùcànduá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà chívaha nèhivì-ñá, te còò ni-íñàha cuu xán, te ni stná itni mà. ³⁹Iin tiàa tùha coho vinu tuhú, có-cùnì-te vinu saa, vachi cachí-te: “Ñà-tùhú chicá vaha”.

**Nansa nì xitnùhu nèhivì
Jesús iin quivì descansu**

6 Daaní, iin quivì descansu nì yàha Jesús mahì iin itu. Te nì quesaha nècuàchì dacuahá-yá sáhnù-nè sìcàyòcò trigu mà, te dacóyo-ne nùniá ini ndahà-né, te saxí-neà. ²Doco nì cacachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—¿Índù chuun quidá-nsiá iin chuun có-sàha ley xi-nda quida-nda quivì descansu?

³Dandu nì naxiconihí Jesús nùù-né, cachí-yà:

—¿A cónì càhvì-nsiá (nùù tutu ì) ndé cachá` nansa nì quida David sàhana quivì nì xihì cuáhà-né doco, mii-né xì stná compañeru-nè? ⁴Ndè ini veheñùhu xi Dios nì quihvi-ne, nì tniine dità vídì ì íá nùù Dios, te nì xixi-neà, dècuèndè compañeru-nè nì sàha stná-nè, mate còò permisù cuxi-nda dità mà, cuisì dùtù xixi xi ñà-yucán.

⁵Te nì cachí stná-yà xì-né:
—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandacú stnàì sàhà nansa quida nèhivì quivì descansu.

**Nansa ni nduvàha iin nèhivì
ni ìchì iin ndahà-xì**

⁶Daaní, inga quivì descansu ni quihvi-ya ini veheñuhu, te ni dàcuahá-yá nèhivì; te yucán iá stná iin tiàa sàni ìchì ndahà cuahá-xi. ⁷Te yucán xíndoo stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, xínàni-nè mii-yá, a cuàhàn-yà dandúvaha-ya tiàa ma, mate quivì descansu nduá, vèchi nú ducán, dandu nihì ndèè-né daquéé cuàchi-ne dìqui-yá cahan-né. ⁸Doco mii-yá, ináhá-yâ nansa nacánì ini-nè. Nàyùcànduá, ni cachi-yà xì tiàa ni ìchì iin ndahà-ximà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní mahì nèhivì yohó.

Te ducán ni quida nècuàchimà.

⁹Dandu ni cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Yùhù cuní cachi-nsià xì nansa ndiá icà-ndà quida-nda quivì descansu. ¿Amádi chicá iá vaha quida-nda ñà-lá vìl, te màdiá ñà-có-íá vaha? ¿Amádi chicá nsiha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahni stnàhà-ndà?

¹⁰Dandu ni xiconú-yá nù nsidaa-né, te ni cachi-yà xì tiàa ma:

Chitanini-ní ndahà-ní.

Te ducán ni quida-ne, te ni nduvàha dahuan. ¹¹Dandu nècuàchì ni xitnùhu yucán, yáha ga ni caxidà ini-nè, te ni candatnuhu-né índù modo cadì-nè nù Jesús.

**Nansa nani ùxìn ù nèhivì ni
cana Jesús ñà-dacuahá-yánè**

¹²Daaní, quivì yucán ni quecuaán-yá cuàhàn-yà yucù, te niyucà ni ìa-ya yucán cáhàn-yà

xì Dios. ¹³Na ní tùinuù ni cana-ya nèhivì dacuahá-yá, te ni nacàxin-ya ùxìn ù-nè; nècuàchì apóstol cucumi chuun nù-yá cunduu-ne ni cachi-yà xì-né. ¹⁴Iin nècuàchimà nani Simón, doco Pedro ni dàcúnánì-yânè; daaní, inga-nè nani Andrés, divi ñani Pedro; te iá stná Jacobo, xì Juan, xì Felipe, xì Bartolomé, ¹⁵xì Mateo, xì Tomás, xì Jacobo nduú dèhe Alfeo, xì stná inga Simón. El Celador cachí stná-nè xì Simón mà. ¹⁶Daaní, iá stná ñani Jacobo nani Judas, xì stná Judas Iscariote, divi tiàa icúmì cahin xì-yá.

**Nansa ni chinaha Jesús cuàhà
nèhivì; te ni dandúvaha
stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne**

¹⁷Daaní, ni nuu-ya dècuèndè iin xaan ndé chicá ndàà, te ni nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nù-yá, mii-né xì cuàhà gá stná nèhivì, xínduu-ne nèhivì ladu Judea, xì nèhivì ñuu Jerusalén, xì nèhivì ñuu Tiro xì ñuu Sidón ndoó yuhù mar. Pues nsidaa nèhivì mà, ni casaà-nè yucán, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha nècuàchì cuhí xi-ne. ¹⁸Stná nèhivì xíndoho quidá ñà-malu, ni canduvàha stná nsidaa-né ni quida-ya. ¹⁹Te nsidaa nèhivì cuàhà mà, cuní-nè ducùn ndahà-né icà-yá, te nduvàha-ne, vèchi fuerte iá milagru xi-ya, vètùni dandúvaha nsihi-yanè.

**Nansa quida-nda, te
cundoo-nda contentu ñuhivì**

²⁰Daaní, ni indehè-yá nsidaa nèhivì xínchicùn xì-yá ndoó yucán, te ni cachi-yà:

—Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì ndahví, vèchi sàni ñihitáhvi-nsiá ñuhiví ìl xí Dios.

²¹Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì xihì doco vichi, vèchi icúmí-nsiá sàà-nsiá ndenuu ini-nsiá.

'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì sacú, (te ndoó-nsiá tnùnsí ini) vichi, vèchi icúmí-nsiá sàà-nsiá cudìi cuàhà ini-nsiá.

²²Nansicáhán stná-nsiá na cahíchi ini nèhivì-nsiá, te nacóo dahuun-ne mii-nsiá, te ò cánàhá-nè daquéè cuàchi-ne dìquì-nsiá sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²³Quivì cuu xi-nsiá ducán, dandu contentu ni cúndóo-nsiá, te cudìi ini-nsiá, vèchi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè gloria. Te nú quidá quini nèhivì xi-nsiá vichi, dandu nsinuu inì-nsia ñà-divi ducán ñsa quida stná xì-né xì nècuàchì ñsa cahàn cuenta xi Dios sàhana.

²⁴'Doco mii-nsiá nècuàchì cuicà, indahví-nsiá! vèchi mate iin vida vaha icúmí-nsiá vichi, doco después mà ñihì gá-nsiá ni-iñàha.

²⁵'Te indahví stná mii-nsiá nècuàchì xixí tnaha guá vichi! vèchi icúmí sàà iin quivì tnaha inì-nsia. Te mii-nsiá nècuàchì cudìi guá inì-xi sàhà vida-xi vichi, icúmí-nsiá cundoo-nsia tnùnsí ini, te cuhuun ga inì-nsia.

²⁶'Te indahví stná mii-nsiá nú ndeníhí vaha nsidanicuú nèhivì mii-nsiá! vèchi divi ducán ñsa quida stná yohòtèhè nèhivì vichi, ñsa ndenihì vaha stná nsidaa-né tètñhù cachí cáhàn cuenta xi Dios.

**Ndiá icà-ndà cuu stnahá
ini-ndà sàhà-ndà**

²⁷'Yùhù cachí` xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì iníni vichi, xiñuhu-ñà cuu

inì-nsia sàhà nèhivì xiní ùhì xi-nsiá, te obra vaha quida stná-nsiá sàhà ana cahíchi ini xi-nsiá. ²⁸Te cànàn vii stná-nsiá xì nèhivì xicàn chihán dìquì-nsiá; te cànàn tàhvi stná-nsiá nùù Dios sàhà nèhivì quidá quini xi-nsiá. ²⁹Te nú ni caní iin tiàa iin ladu nùù-nsiá, dandu danácuíco stná-nsiá inga ladu nùù-nsiá; te nú candiáá iin tiàa sacú ndixí-nsiá, te cuní stná-te candiaa-tè dùhñù-nsiá, dandu màsà cuídáhàn-nsiáñà nùù-té. ³⁰Nsidaa ana xicàn iñàha nùù-nsiá, cuàha-nsia nècuàchì mà, te nú ni cándiáá-né iñàha xi-nsia, màsà nándácàn gà-nsiañà. ³¹Nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xi-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì-né.

³²'Vèchi nú cuisì nèhivì cuú inì-xi sàhà-ndà cuú stná ini-ndà sàhà-xí, dandu mà cuàha Dios premiu sàhájàn, vèchi ducán quidá stná ndéni nèhivì cuàchi nì cui, cuú ini-nè sàhà nècuàchì cuú inì-xi sàhà mii-né. ³³Te nú cuisì quida-nda obra xì nèhivì quidá stná obra xi-ndà, dandu mà cuàha Dios premiu sàhájàn, vèchi divi ducán xíquida stná ndéni nècuàchì cuàchi nì cui. ³⁴Te nú cuisì sáha too-nda dìhùn nùù nèhivì ndiatu-nda danáà xì nùù-ndà, dandu mà cuàha Dios premiu sàhájàn, vèchi ndè stná nèhivì cuàchi, ducán xíquida stná-nè, sáha toó stnahá stná-nè dìhùn, te naquíhín tú-néà. ³⁵Ñàyùcàndüá, (cachí` xi-nsiá), xiñuhu-ñà cuu ini-nsiá sàhà nèhivì xiní ùhì xi-nsiá, te quida stná-nsiá obra xi-né, te cuàha toó stná-nsià nè iñàha, te màsà cúníhñú ini-nsiá naquihìn-nsia dìhùn mà, dandu

cahnú coo premiu xi-nsia, te cunduu ndisa-nsia dèhe Yua-nda Dios íá dìquì-xí ansivi, vèchi mii-yá, quidá stná-yà favor xì nèhivì mà túha naquimanì xì-yá, xì stná nèhivì malu. ³⁶Ñàyùcàndùá, nacua cuhí ini Yuandiaha-nsiá nsidaa nèhivì, divi ducán ndiá ìcà stná mii-nsiá quida-nsia, cuhi stná ini-nsiá nsidaa nèhivì.

³⁷Màsà dáciuídá cuàchi tnahá-nsiá, dandú mà dáciuídá cuàchi stná Dios mii-nsiá. Màsà dáquèe cuàchi stnahá-nsiá dìquì-nsiá, dandu mà dáquèe cuàchi stná Dios dìquì mii-nsiá. Te cuicahnú stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, dandu cuicahnú stná ini mii-yá sàhà-nsiá.

³⁸Nú dáciutâhvi stnahá-nsiá iñàha, dandu icúmí stná-nsiá nihitâhvi-nsiá (nùu mii-yá), te ñà-ndùá cuàha-yansià cundua na ian xiin-nda nùnì, te itácùha viì medida mà, ndè quidíníhni-teá ñà-quèe tnua, te sádi vâha-tèá, dècuèndè chiyódo gá stná-teá nùu-ndà. Pues, ducán íá stná na níhitàhvi-nsiá nùu mii-yá. Vèchi divi vara chitácùhá-nsiá icúmí stná-nsiá nacuitacùhá-nsiá.

³⁹Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì cuaá, ¿a vátuni dáciundéhe stnahá-né ichì? ¿Amádi dácôyo nihni stnahá-né ini xìchi?

⁴⁰Cunaha-nsiá, ni-iin tiàa làcà dáciuàhá nùu iin maestru, màdiá chicá ndiaá-nè nùu maestru xi-ne mà. Còó. Doco nú sàni nsihi nì cutùha vâha-ne, dandísá, nahi maestru-mà cunduu stná-nè.

⁴¹Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá), vèchi nú jaan, dandu queámà na

ian nandúcú iin tiàa iin xèhè tii inácaa nduchìnùu ñanìtnaha-ne. Doco ini nduchìnùu mii-né inácaa stná iin ñà-chicá cahnú na iin sì-nduhú yutnù, te có-quihín casu-nè. ⁴²Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá, cachí), vèchi ducán queámà na ian cachí iin-nsia xì iin ñanìtnaha-nsia: “Nacoo-ní yùhù taví xèhè tii inácaa dáciucuífn nduchìnùu-ní”. Doco nècuàchì cachí ducán, dananí uun-ne ndiaá ndisa-ne, vèchi inácaa stná iin ñà-càhnú nduchìnùu mii-né, te có-quihín casu-nè. Dihna xiñuhu tavà-né ñà-jaàn nùu mii-né, dandu vátuni cutùu viì nùu-né ñà-tavà-né xèhè tii inácaa nduchìnùu ñanìtnaha-nemà.

Nansa nacuni-ndà ana nduú nèhivì vâha, te ana nduú nèhivì malu

⁴³Nú íá vâha iin yutnù fruta, mà cuàha-nù fruta chicuèhè. Te iin yutnù íá cuèhè-xi, mà cuàha stná-nu fruta vâha. ⁴⁴Vèchi sàhà fruta-numa cundàa ini-ndà, a yútnu vâha nduú-nu, ò á coó. Na iin yutnù iñù, de por sí, có-càná sì-higu nùu-nú. Stná sì-uva, mà cuídá-ndá quisi mà nùu iin nducu yòhò iñù. ⁴⁵(Te ducán íá stná xì mii-nsiá.) Iin nècuàchì vâha, cuàhà ñà-vâha ñuhú ini anima-nè; te ñàyùcàndùá, divi palabra vâha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chicuèhè ñuhú ini anima-nè, ñàyùcàndùá ñà-chicuèhè nduá cachí stná-nè. Vèchi ñà-ñùhú chitu ini anima-ndà, divi nduá cáhàn-ndà sàhà-xí.

Ejemplu sàhà ùi vehe

⁴⁶Mii-nsiá, “Stoho-nsì Señor” cachí-nsiá xì, doco índù chuun

có-càhvì-nsiá ñà-ndúá cachí`
xì-nsiá`?

⁴⁷⁻⁴⁸ Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá sàhà nèhivì quíhvi ichì yùhù, te iníní víi-né palabra xi, quidá-néa cumplir. Nècuàchì xíquida ducán, queámà na ian nì quida iin tiàa na ní quidayucun-nè vehe-ne, cunú nì sate-ne ndè nì natùì cavà, dandu nì chicaa-nè cimientu xan. Daaní, después nì quixi tēñuhu cuáhà, nì xìnu-tè nì dùcùn-te ndè ìcà vehe ma, doco cóni ndúá`, vàchi nùù cavà indúhá.

⁴⁹ Doco nèhivì iníní uun xi ñà-ndúá cachí`, te có-quihín casu-nè sàhà-ñá, ducán cuu stná xì-né na ian nì quida inga tiàa, nì quidayucun-nè vehe-ne nùù ñuhù úún, còò cimientu xan. Dandu nì xìnu stná tēñuhu nì dùcùn-te ndè ìcà vehe ma, te vichi vichi nì ndua lá; nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa quidáchúun nùù iin capitán

7 Daaní, nì nsihi nì càhàn-yà nì inini nsidaa nèhivì yucán, dandu cuàhàn-yà ñuu Capernaum. ² Te yucan iá iin tiàa ndúú capitán dandacú, te icúmí-né iin mozo màni cuáhà nùù-né, doco sàni quicuehè nècuàchì mà, meru cucáhvì-nè. ³ Ñàyùcàndúá, na ní xinitnùhu capitán mà sàhà-yá, dandu nì cana-ne itnii nècuàchì sahnú dandacú nùù nècuàchì raza Judea, te nì techuún-né nècuàchì mà ñà-cùhùn-nè cuacundahví-nè nùù-yá ñà-quixi-ya dándúvaha-ya mozo mà. ⁴ Ñàyùcàndúá, nì casaà nècuàchì sàhnù mà nùù-yá, te nì casacundahví-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Quida sacù-ní favor xì capitán mà, vàchi vaha ndisa ini-nè. ⁵ Cuú ini-nè sàhà nèhivì raza-ndà. Te nì chindee stná-nè nì cuyucun iin veheñuhu xi-nsi.

⁶ Daaní, nì sacatnahá-yá xì nècuàchì mà cuàhàn-yà. Te na sá-ítúú-yá sàà-yà vehe capitán mà, dandu vaxi iin ùì amigo xi-ne, nihí-né razón xi nècuàchì mà vaxi nùù-yá, te dohó cachá`:

—Señor mío, màsà dándóhò gà-ní mii-ní sàhí, vàchi có-nâtùì yàha-ní vehi. ⁷ Nì có-nâtùì stnáì tñatui ndé iá mii-ní. Cuisì icúmí-ní cachì-ní, dandu nduvàha mozo xi. ⁸ (Ináhì), vàchi iá inga nèhivì dandacú nùù yùhù, te yùhù dandacú stnáì nùù tè-xínduu soldadu xi; te nú cachí` xì iin-tè: “iCuahán!” dandu cùhùn-te; te ò nú cachí` xì ingà-te: “iNaha!” dandu quidá stná-teá; te ò nú cachí` xì mozo xi: “Dohó quido”, dandu quidá stná-teá. Ducán cachí` razón xi capitán mà.

⁹ Na ní nsihi nì inini Jesús razón mà, dandu nì ndulocó-yà sàhà nècuàchì mà, te nì nacuico-yá yàtà-yá nì indehè-yá nècuàchì nchícùn mà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, có-xìñ` nì-ini nèhivì raza-ndà Israel xiníndísà vaha guá nahi capitán yohó.

¹⁰ Dandu amigo xi capitán mà, mànuhù-né vehe nècuàchì mà, te nì xini-nè sàni nduvàha mozo cuhí mà.

Nansa nì dånátíacú Jesús dèhe iin nècuàchì cuaán

¹¹ Daaní, nì yàha iin tiempo, te cuàhàn-yà inga ñuu nani Naín, te cuáhà nècuàchì dacuahá-yá xínchicùn xì-yá, te cuáhà stná

nèhivì dava ga. ¹²Te sà-itúú-yá sàà-yà yehè cahnú ndé quíhvi-nda ñuu mà, te nì xini-yà yucán vaxi nèhivì xínsida xi iin nsii. Vaxi stná dihi nsii ma, cutnâhâ-né xì cuàhà nèhivì. Sàni xihì stná iì nècuàchì ñahà mà, te mindaa dèhe-ne nduú nsii cuàhàn cundùxin vichi. ¹³Doco na ní xini Stoho-ndà Señor nècuàchìmà, nì cuhi ini-yànè, te nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú gà-ní.

¹⁴Dandu nì tnàtuu-ya nùu caja mà, te nì chituu-ya dìnìndàhá-yà icà-nú. Ñàyùcàndùá, nì cucuìta tiàa xínsida xi-nú. Dandu nì cachi-yà xì nsii ma:

—Ndacuìin-ní, cachí` xì-ní, xu.

¹⁵Dandu nsii ma, nì ndacòo-ne nì quesaha-né nì nacahàn-nè. Dandu nì cachi Jesús xì dihi-né:

—Yohó iá dèhe-ní.

¹⁶Dandu nì cayùhí nsidaa nèhivì mà, te nì candenihi vâha-ne Dios, cachí-nè:

—Vichi ndisa, yohó sàni ndecunu ana vaxi câhàn razón ndiaha xí Dios, te cuàhà sàstnùhù ñà-ndùá quidá-yá.

Te dava ga-nè xí cachi stná-nè:

—Sàni indehè ndahví Dios ndohó tè-nduú nèhivì xí-yá.

¹⁷Ñàyùcàndùá, nì xitià palabra sàhà Jesús inicutu ladu Judea yucán, xì inicutu stná ñuu chicá xica.

**Nansa nì naxiconihí Jesús
nùu nèhivì nì techuún Juan
Bautista nì quixi nùu-yá**

¹⁸Daaní, nècuàchì dacuahá Juan, nì nacani-ne xì nècuàchìmà nsidaa ñà-ndùá quidá Jesús. ¹⁹Ñàyùcàndùá, nì cana Juan mà ùi tiàa dacuahá-né,

te nì techuún-né nècuàchìmà ñà-cùhùn-nè nùu-yá ndàcàtnùhù-né nùu-yá a ndísá mii-yá nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-ne. ²⁰Ñàyùcàndùá, cuàhàn nècuàchìmà ndé iá-yà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Juan Bautista nì techuun-xi-nsí vaxi-nsi yohó ñà-ndàcàtnùhù-nsí nùu-ní, ¿a divi mii-ni nduú ndisa ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-nsi?

²¹Daaní, divi hora xíndoo nècuàchìmà yucán nì dándùvâha-ya cuàhà nècuàchì cuhí. Te nì nduvâha stná cuàhà nècuàchì ñuhú ñà-malu inì-xi, xì cuàhà stná nècuàchì cuaá nì dânatùì-ya nùu-xí. ²²Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì caquesaa mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-ndùá nì xini-nsia yohó, xì ñà-ndùá nì inini-nsia, te cachi-nsià xì-né nansa nì cuu nì natùinuù nècuàchì cuaá, te nì nacaca stná nècuàchì xicácuéhê, te nì nduvâha stná nècuàchì ndohó cuèhè lepra, te nì nìhì stná nècuàchì dòhò nì natiacu tùtnù-né; stná nèhivì nì xihì, nì natiacu stná-nè. Te nècuàchì ndahví, sàni nìhítâhvi stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios. ²³Ñàyùcàndùá, nú cudîi ini nèhivì modo xí, dandu contentu ni cúndóo-né —nì cachi-yà.

²⁴Daaní, na sàmànùhù nèhivì nì caquixí nùu Juan mà, dandu nì câhàn-yà xì nèhivì cuàhà ndoo yucán; dohó nì cachi-yà xì-né sàhà Juan:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsia cuàhàn-nsia yucù cundehè-nsia Juan, ¿a cuàhàn-nsia cundehè-nsia

iin nêhivì (tùha dâma òinì-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.)
²⁵Te nú cóó, dandu ònansa íá-nè cahan-nsiá? ¿A iin nêhivì ndixí vico nduú-né cahan-nsiá? Còó, vâchi nêhivì ndixí vico, te xíndoo-ne vicò nsiquívì, puru vehe rey xíndoo-ne.
²⁶Pues nú màdì ducán, dandu ònansa íá nècuàchì cuàhàn-nsià cundehè-nsiá? ¿A iin profeta cáhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues jaan. Doco màdì cuisì profeta nduú-né, chicá más ndiaá-nè, ²⁷vâchi divi nècuàchìmà cáhàn tutu ìì sàhà-xí ndé cachí Dios:

Cuàhìn techuín iin tiàa cùhùn, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nêhivì ñà-ndùù razón xi, te ducán nsida vîì nècuàchìmà anima-nè, na ian nduvîì iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùù tutu ìì mà.

²⁸Te yùhù, cachí xì-nsiá, nùù nsidaa nêhivì nì tûinuù ñuhívì, còò inga profeta chicá nì quida ndiaha nùù Juan Bautista. Còò ana inga ndudává xí-nê. Doco cachí stnáì xì-nsiá, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusahnú Dios ñuhívì yohó, mate nêhivì úun nduú-né —nì cachi Jesús.

²⁹Daaní, nècuàchì dachíyàhvi, xì nsidaa stná nêhivì, nì naquimanì-né Dios sàhà ñà-ndùà nì cachi-yà, vâchi cuàhà-né sàni quida ìì Juan-nè. ³⁰Doco nècuàchì fariseu xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nì cahíchì ini-nè palabra nì cachi Dios sàhà-né, vâchi cónì sáha-ne cuhìl-né quida Juan. ³¹⁻³²Daaní, nì cachi tu Stoho-ndà Señor:

—Cuàhìn cachi xì-nsiá nansa quidá nêhivì tiempu vichi. Dohó

quidá-né na quidá ñà-cuati ndoó idádiquí ini iin ñuu, dava caná xì tnahá, cachá: “Siví-nsí, doco nsiohó, có-ításáhá-ndâ; daaní, xitó tàsí-nsí, doco nsiohó, có-sàcù-ndá”.
³³(Te ducán íá sàhà Juan Bautista xì yùhù), vâchi nì quixi Juan mà, nîsa ìa-ne yohó, cónì sáxíxí-né comida vâha, nì cónì sáxíhí stná-nè (vinu); ñâyùcàndùá, nì cachi-nsià sàhà-né: “(Tè-loco nduú-te), ádi sáni cundee ñà-malu nùù-té”. ³⁴Daaní, nì quesaa stná yùhù ana nduú Tnahá Nêhivì Ñuhívì, te tùha stnáì cuxi comida vâha, te xihí stnáì (vinu), doco cachí-nsià sàhí ñà-yáha ga ndadí, te cachí stná-nsià ñà-tùhe coho cuahí, òcuèndè íá vâha stnáì xì nècuàchì dachíyàhvi, xì stná nsidaa gá nêhivì cuáchi, cachí-nsià.
³⁵Doco cunaha-nsiá, nú ndisa ñà-nchíchì ndiaha nduá quidé, te xiní stná inga ana quidá stná ducán, dandu quidáñùhú stná-nè yùhù.

Nansa nì quida Jesús na íá-yà vehe iin nècuàchì fariseu nani Simón

³⁶Daaní, nì cànà-yá cùhùn-yà vehe iin nècuàchì fariseu ñà-cutnahá-yá xì-né cuxi-ne xì-yá. (Ñâyùcàndùá, cuàhàn-yà yucán), te nì yàha-ya ini vehe nì sàcòo-ya. ³⁷Te ñuu yucán íá iin nècuàchì ñahà có-quidá sahnú. Te nì xinitnùhu nècuàchìmà sà-cuàhàn Jesús vehe nècuàchì fariseu-mà cuxi-ya. Ñâyùcàndùá nì tnii-ne iin quidi tii nì cuyucun yùù finu nani alabastro; ñuhú tàtnà tnàmi quidi ma, ³⁸te nihí-nèà cuàhàn ndé íá-yà. Te nì sàcùin-nè yàtà-yá yatni nùù sàhà-yá, te sacú cuàhà-né. Te ndutènùù-némà nì dàndàxín-né

sàhà-yá, dandu nì nsida ichí-nèà xì ididínì-né. Nì tutuyuhu stná-né sàhà-yá, te nì dácánúú-né ñà-tnami ma ìcà sàhà-yá. ³⁹Doco nècuàchì fariseu nì cana xi-yá mà, inì-ni mii-né nì nacani ini-nè, cachí-nè: “Nú ndísa iin nèhivì vaxi cuenta xì Dios nduú Jesús, dandu mà úhì cundaà ini-nè sàhà nècuàchì ñahà tnií xi (sàhà-né) ñà-ndúú nècuàchìmà iin nèhivì cuáchi”. Ducán nì nacani ini nècuàchì fariseu mà. ⁴⁰Doco Jesús, nì cachi-yà xì-né:

—Íá ñà-ndúá cuní` cachì xì-ní, Simón.

—Juùn, Maestro, cachì-ní xì` —nì cachi Simón mà.

⁴¹Dandu nì cachi-yà:

—Nì sandoo ùì tiàa, te ndúì-nè, xì-inihica-né dìhùn nùù inga iin tiàa. Iin nècuàchìmà, iníhíca-nè ùhùn cientu pesu, te inga-nè, cutu ùì dico ùxìn pesu iníhíca-nè.

⁴²Doco ni-iin-ne, còò ni-ñàhà icúmí-nè ñà-danáa-né. Ñàyùcàndúá, tiàa iníhíca-nè nùù-ximà, nì dándùtù-né cuenta xi ndúì nècuàchìmà. Ñàyùcàndúá, vichi cachì-ní xì, ¿índù tiàa ma chicá cuàhàn cuu inì-xi sàhà nècuàchìmà cahan-ní?

⁴³Dandu nì cachi Simón mà:

—Yùhù tuxì inì, nècuàchì chicá nì sanihica cuàhà mà, divi cunduu ana chicá cuú inì-xi sàhà nècuàchìmà.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Sànì cachì vaha-ní.

⁴⁴Dandu nì ndacoto-ya yàtà-yá ndé íá nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì Simón mà:

—¿A xiní-ní nècuàchì ñahà yohó? Na ní quesai, te nì quihvi

vehe-ní, còò tècuí nì chindánuu-ní ñà-ndoo sàhí; doco nècuàchì yohó, ndutènúú-né nì dándàxín-né sàhí, te nì nsida ichí-nèà xì ididínì-né.

⁴⁵Te mii-ní, cónì tütúyúhú-ní yùhù na ní casàhú-ní xí, doco nècuàchì yohó, dècuèndè hora nì quesai, có-nàcòó-né ñà-tütúyúhú-né sàhí.

⁴⁶Te mii-ní, cónì (quídánúhú-ní yùhù) ñà-dacánúú-ní aceite dìní. Doco nècuàchì yohó, tàtnà tnàmì sàni dácánúú-né sàhí.

⁴⁷Ñàyùcàndúá, mate cuàhà cuàchi-ne íá, doco ñà-sàni ñihì-né perdón sàhámà nduá, (náhà xìcà), vàchi cuàhà gá cuú ini-nè (sàhí). Doco nú iyuhu cuàchi íá sàni ñihì nèhivì perdón sàhà-xí, dandu chicá iyuhu cuú ini-nè (sàhí).

⁴⁸Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sàni xicahnú inì sàhà cuàchi-ní.

⁴⁹Doco nèhivì dava ga ndoo xixí xi-yá yucán, nì nacani ini-nè, cachí-nè (entre mii-né):

—ÍCò-ndúá ducán cachi Jesús ñà-jaàn, vàchi mà cúí cuicahnú ini-nè sàhà cuàchi-nda!

⁵⁰Doco Jesús, nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sànì càcu-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni cùhùn-ní, te contentu ni coo-ní.

Nansa nani itnii nècuàchì ñahà nì chindee xì Jesús

8 Daaní, nì quihin-ya ichì cuàhàn-ya nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, càhàn-ya sàhù, cachítñuhu-ya xì nèhivì ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xì Dios. Te cutnáhà stná-yà xì nsì-úxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, ²xì dava stná

nècuàchì ñahà nì dándúvaha-ya.
 Dava-ne, ñisa ñuhu ñà-malu ini-nè,
 te dava ga-nè, cuèhè nì sandoho-ne,
 doco nì dándúvaha-ya nsidaa-né.
 Iin nècuàchì ñahà mà nani María
 Magdalena. Ùsà ñà-malu nì tavà-yá
 nùù-né. ³Te inga-nè nani Juana,
 ñahàdihí Chuza, iin nècuàchì
 dandacú nùù biene xi rey Herodes.
 Te inga nècuàchì ñahà mà nani
 Susana, te cuàhà gá stná nècuàchì
 ñahà dava ga cutnáhà xí-yá
 cuàhàn-nè, chindéé-nêyà, te quidá
 stná-nè cooperar.

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xítú

⁴Daaní, nì quesaa cuàhà nèhivì
 nì caquixì iin iin ñuu, nì nataca-nè
 nùù-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, nì
 nacani-ya xì-né iin historia nduú
 ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:
⁵—Nì ìa iin tiàa, te cuàhàn-nè
 chihi-ne. Te nì sate uun-ne tata mà.
 Ducán nì quida-ne, te dava-ña nì
 còya mahì ichì. Te yucán nì sànihni
 nèhivì-ñá; stná laa ndavá ansivi, nì
 saxì-síá. ⁶Te dava stná tata mà, nì
 còya nùù cavà. Te yucán nì xitiá,
 doco nì ichà, vàchi còò ndèhì. ⁷Te
 dava stná tata mà, nì còya mahì iñù,
 te iin-ni nì sahnua xì-ñá mà. Doco
 nì dàdáviamà-ñá. ⁸Doco dava stná
 tata mà, nùù ñuhù vaha nì còya, te
 nì xitiá viiá; ndè ùhùn dico tantu nì
 cana —nì cachi Jesús.

Dandu fuerte nì cachi-yà:

—iNi cúníní vaha nsidaa-nsiá
 ñà-ndúá cachí'!

Ñà-ndúá dìsàhà-xí nì nacani Jesús cuàhà ejemplu

⁹Después nì xicàn tnùhù nècuàchì
 dacuahá-yá nùù-yá, cachí-nè:

—¿Ndíà ndúá cuní cachi ejemplu
 nì nacani-ní mà?

¹⁰Dandu nì cachi-yà:

—Sànì sàhatahvì Dios mii-nsiá
 ñà-cundaà ini-nsiá sàhà ñuhivì ìì
 xí-yá, mate antes ñisa ìa dèhámà.
 Doco nècuàchì dava ga, còó. Puru
 ejemplu nacání xì-né sàhà-ñá màsà
 cúnítnùhu-ne, mate indéhe-né, te
 màsà cúndàà ini-nè, mate iníní-né.

Ñà-ndúá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xítú

¹¹Cunaha-nsiá, ñà-yòhó nduá
 cuní cachi ejemplu mà: Tata mà
 nduú nahi Palabra xi Dios. ¹²Te
 tata nì còyo mahì ichì mà nduú
 nahi nèhivì iníní palabra (xi-ya),
 dandu vaxì ñà-malu, te dacúxíó-si
 palabra mà ini anima-nè sàhà
 màsà cúníndísà-né, te càcu
 anima-nè. ¹³Daaní, tata nì còyo
 nùù cavà mà nduú nèhivì iníní
 xí palabra ìì, te luegu cudíl
 ini-nè sàhámà. Doco nahi viu
 còò yohò-xí nduú-né, iin ratu tii
 xiníndísà-né, dandu na yáha-ne
 tnùndoho, luegu nacóó-né palabra
 mà. ¹⁴Daaní, tata nì còyo mahì iñù
 mà nduú nèhivì iníní xí palabra
 xi-ya, doco cuàhà gá nacání ini-nè
 sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuú
 cuàhà ini-nè sàhà biene xi-ne,
 te cuàhà gá diversión có-íá vii
 nandúcú-nè. Ñàyucàndúá, ducán
 queá xì-né na ian nì cuu xí viu
 mà, nì dàhvía nì quida iñù, vàchi
 có-sàà-nè quida-ne ñà-vàha nacua
 cuní Dios. ¹⁵Daaní, tata nì còyo
 nùù ñuhù vaha nduú nèhivì niñnú
 ndàcuìsì inì-xi; vaha anima-nè,
 iníní-né palabra vaha ma, te
 quidá ndisa-neà cumplir, iin-ni

nchícùn-nèà, te sàhámà nduú-né nahi viú nì cana viì.

Ejemplu sàhà ñuhu itnúù

¹⁶Nú sàni nacahmi-nda iin lámpara, mà chícání-ndáñâ tíxi iin cazuela, ò tíxi iin cama. Còó, icúmíâ cuian ndé ducún ñà-cutnuà nùù nèhivì yáha ini vehe. ¹⁷Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-íá dèhé, icúmíâ tùi vateá. Vàchi nsidaa ñà-ndúá quidádèhé nèhivì, icúmíâ natùì claruà, te cunitnùhu nèhivì sàhà-ñá.

¹⁸Cunini vaha-nsia na sáha xi-nsiá ichì váha, vèchi nècuàchì ñuhú (ñà-vàha) inì-xi, chicá más icúmí-nê nihitàhvi-né; doco nèhivì có-ñuhú ndisa (ñà-vàha) inì-xi, mate tuxí ini-nè íá iyuhá, doco nsidaájàn, icúmíâ cuxio nsiha.

Ñà-ndúá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

¹⁹Daaní, nì sàà dihi-yá xì ñani-yà, doco mànicùì quihvi-ne ndé íá-yà sàhà-ñá cuàhà guá nèhivì ndoó yucán. ²⁰Dandu nì cachi nèhivì xì-yá: —Cunaha-ní, tùvèhè cà' íin dihi-ní xì stná ñani-ní; cuní-nè càhàn-nè xì-ní.

²¹Dandu nì cachi-yà xì-né: —Nsidaa ana iníní xi Palabra xi Dios, te quidá ndisa-neà, divi-ne nduú nahi dihi, nahi ñani, te nahi cùhe.

Nansa nì quida Jesús nì cucuìin tàchì, te nì nacuñuhu dadí tècuìì mar

²²Iin quivì nì nana-ya ini iin lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùhùn-ndà yàha-nda inga ladu mar.

Ñàyùcàndùá, nì quihin lancha mà ichì cuàhàn-nu. ²³Te na xicá-nu cuàhàn-nu mahì mar, dandu nì quidì-yà. Daaní, nì quesaha nì cana iin tàchì fuerte vèxi ndè ñuhù íchì, te nì quesaha cuàhàn chitu lancha mà tècuìì, yáha ga íá peligrú xì nsidaa-né. ²⁴Dandu nì catnàtuu-ne ndé indúhu-yá quidì-yà, te nì dandácò-neyà, cachí-nè xì-yá:

—iMaestro! iMaestro!
iCuàhàn-ndà càhà-ndà!

Ñàyùcàndùá, nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì mà xì nùù ñà-nacuáhnú tódo tècuìì. Dandu nì cucuìin ìi nsidaámà, nì nacuìin dadí uun. ²⁵Te nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nìhnú vaha ndisa inì-nsia Dios?

Ñàyùcàndùá, nì yuhí-nè, te nì ndulocó-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè sàhà-yá:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó? Vèchi ndè tàchì xì ndè stná mar dandacú-né nùù-xì, te iníníá-nè.

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

²⁶Daaní, cuàhàn lancha mà, te nì sàà-nu ndè ñuu nècuàchì gadarenu. Frente ladu Galilea indúhu ñuu mà. ²⁷Te nì nuu Jesús lancha mà nùù ñuhù íchì. Dandu yucán vèxi iin tiàa ñuu mà, ñuhú cuàhà ñà-malu anima-nè. Sàcàní tiempu ñuhá anima-nè. Có-ndixí-né sìcoto, nì còò stná vehe-ne, cuiisì mahì cueva ndé xí-indùxin nsìi íá-nè. ²⁸Doco na ní xini-nè Jesús, nì ndàhì ndee-né nì sàcuìin sisis-né nùù-yá, te fuerte nì cachi-nè xì-yá:

—Jesús, ¿ndiá cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhî), Dèhemani mii-yá dandacú ndé chicá ansivi nduu-ní. Sacundáhvî` nùù-ní imàsà dándóhó-nî yùhù!

²⁹Ducán nì cachi nècuàchi-mà, vàchi sàcàchí Jesús xì ñà-malu mà ñà-nì quèá ini-nè. Vàchi antes cuàhà xichi nì dándòhá-nè, ñàyùcàndüá nì sàcùnuhni-nè xì cadena xì stná manilla càa, te ducán nìsa ìa-ne, ndiáá nèhivì-né. Doco siempre sahné uun-ne ñà-nùhní-nè, te xinúdèhé-nè yucù sáhàn-nè quidá ñà-malu mà.

³⁰Dandu Jesús, nì xicàn tnùhù-yá nùá, cachí-yà:

—¿Nansa nanu?

Te nì cachà:

—Ejército naní —cachá`, vàchi cuàhà sàstnùhù ñà-malu ñuhú anima-nè.

³¹Te nì sacundahvíà nùù-yá ñà-màsà dándacú-yá cùhàn cuñuha yavi cunú sàstnùhù. ³²Te yatni yucán iá iin yucù ndé ndoó cuàhà cochi xixáhan-sì. Ñàyùcàndüá, nì xicàn tàhviá nùù-yá áma cuàha-ya permisú cùhàn caquìhvia ini cochi yucán. Te nì sàha-ya permisú.

³³Dandu nì canacoyo nsidaa-ñá ini tiàa ma cuàhàn, te nì caquìhvia ini cochi mà. Dandu nsidaa quisì mà, (nì culocó-sì); carrera nì canuu-sì candiáa mà nì còyo-sì mar, te nì càhà-sì.

³⁴Daaní, tè-xíndiáa xì cochi mà, na ní caxini-te nì cuu ducán, dandu carrera mànuhù-té nì nacani-tè xì nèhivì ñuu yucán xì stná nèhivì rancho. ³⁵Dandu ní caquee nsidaa-né vaxi-ne cundaà ini-nè ndiá nduá nì cuu. Te nì

casaà-nè ndé iá Jesús, nì xini-nè, yucán iá tiàa nì caquee ñà-malu anima-xi, iá-nè nùù-yá, sàndixí-nè sìcoto vichi. Sàni nàcòo nsihi sàxinítnùnì-nè. Ñàyùcàndüá, yáha ga nì cayùhí nèhivì mà. ³⁶Dandu tiàa nì caxini nansa nì cuu nì dándúvaha-ya tiàa ma, nì nacani-ne xì nèhivì nì caquesaa mà. ³⁷Dandu nsidaa nècuàchi ladu Gadara mà, nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì quèé-yá nùù ladu mà, vàchi yúhí cuaá-nè. Ñàyùcàndüá, nì nana tu-ya lancha ñà-cùhùn-yà. ³⁸Dandu tiàa nì caquee ñà-malu nùù-ximà, nì sacundahví-nè nùù-yá cunì-nè cutnahá-né xì-yá cùhùn. Doco nì techuún-yánè nùhù-nè, cachí-yà:

³⁹—Xuhun-ní vehe-ní, te nacani nchihì-ní nsidaa favor nì quida Dios xì-ní —nì cachi-yà.

Ñàyùcàndüá, mànuhù nècuàchimà ñuu-nè yucán, te inii ní xicanuu-ne nacánì-né xì nèhivì nansa (nì nduvàha-ne) nì quida Jesús.

Nansa nì dándúvaha Jesús dèhe Jairo, te nì dándúvaha stná-yà iin nècuàchi ñahà

⁴⁰Daaní, na ní nasaa-yà, nì cacudiì ini nèhivì ndòò yucán, vàchi xíndiatu nsidaa-né ñà-nsiáa-yà. ⁴¹Daaní, nì sàà iin nècuàchi nani Jairo nùù-yá; iin nècuàchi cusáhnù nùù iin veheñùhu nduú-né. Te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-cùhùn-yà vehe-ne. ⁴²Vàchi mindaa dèheyoco-né iá, nahi ùxìn ùi cuìà xicá-ña, doco vichi sàcùcáhví-ña. Ñàyùcàndüá nì quihin Jesús ichì cuàhàn-yà. Doco

cuàhà stná nèhivì cutnàhà xí-yà,
dècuèndè yáha ga tnuu cuàhàn-nè
xì-yà ñà-cuàhà guá-nè.

⁴³Te mahì nèhivì mà cuàhàn stná
iin nècuàchì ñahà, ùxin ùi cuià
sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nì,
te sàni nsihi dìhùn xí-né cuàhàn
nùu cuàhà nècuàchì nì quidatna
xì-né, doco ni-iin nècuàchì mà, cóni
níhì-né dandúvaha-ñané. ⁴⁴Te vichi
divi ñahà mà nì quixi ladu yàtà
Jesús, nì dácúhùn-nè ndahà-né nùu
icà sìcoto xi-ya. Te hora nchito ma
nì cucuìn nì-né.

⁴⁵Dandu ní cachi Jesús:
—¿Ana divi nì dùcùn ndahà-xí
yùhù?

—Ni-iin-nsi —cachí nsidaa-né.

Te Pedro xì compañeru-nè, nì
cachi-nè xì-yá:

—Yáha ga ndutnúu, Maestro; tnuu
ga vaxi-nda mahì nèhivì. ¿Índù
chuun ndacàtnùhù-ní ana nì dùcùn
ndahà-xí icà sìcoto xi-ní?

⁴⁶Doco nì cachi-yà:

—Ináhí íá ana nì quida xí ducán,
vachi nì cundaà inì nì quide iin
milagru.

⁴⁷Dandu nècuàchì ñahà mà, nì
cundaà stná ini-nè ñà-sà-ínahá Jesús
ñà-ndúá nì quida-ne. Ñàyúcàndúá,
vaxi-ne, ndé quidí cuisì-né nì
sàcuìn sisi-né nùu-yá. Te itá nsidaa
nèhivì yucán, iníní-né, te nì nacani
nècuàchì mà xì-yá índù ñà-disáhà-xí
nì dácácùhun-ne ndahà-né icà-yá, te
nì nduvàha-ne vichi duha. ⁴⁸Dandu
nì cachi-yà xì-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì
xinindisa-ní. Vàtùni nùhù-ní vichi, te
contentu nì coo-ní.

⁴⁹Na meru cachí-yà ducan, dandu
nì quesaa iin tiàa nì quixi vehe

presidente xi veheñuhu ma, te nì
càhàn-te xi nècuàchì mà, cachí-te:

—Sàni xihì dèheyoco-ní.

Có-xiñhù cuàhachuún gà-ní
Maestru.

⁵⁰Doco nì tiacu Jesús ñà-ndúá nì
cachì-te, ñàyúcàndúá nì cachi-yà xì
nècuàchì dandàcù-mà:

—Màsà yúhí-ní. Cuisì cunihnu
vaha inì-ní, te càcu-ñà.

⁵¹Daaní, (nì sàà-yà xì-né), te nì
quihvi-ya xì-né ini vehe. Doco cóni
sáha-ya quihvi inga nèhivì (ndé
indúhu nsii ma), cuisì Pedro xì
Jacobo xì Juan xì stná yuadíhí-ñà.

⁵²Vàchi ndoó cuàhà nèhivì, te sacú
ndee-né, cána-ne ñà-sàni xihì-ñà.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú-nsiá, vachi cóni
xihì-ñà; quidí uun ni-ñà.

⁵³Dandu nècuàchì mà, nì
sàcùndiaa-nèyà, vachi ináhá-nè
ñà-sàni xihì-ñà nduá. ⁵⁴Doco mii-yá,
nì cachi-yà nì cáquéé nsihi-ne fuera.

Dandu nì tnii-yà ndahà-ñá, te nì
càhàn fuerte-yà, cachí-yà:

—iNdacuiin xá!

⁵⁵Daaní, nì nsiaa tu espíritu
xi-ñà, te yàchì nì ndacuiin-ñà.

Te nì dandàcù-yá daquixí-né
ñà-cutiacù-ñà. ⁵⁶Te yuadíhí-ñà,
yáha ga nì ndulocó-nè. Dandu nì
cachi-yà xì-né ñà-màsà nácání-né xì
ni-iin nèhivì.

**Nansa nì techuún Jesús
ùxin ùi nèhivì dacuahá-yá
ñà-dacuítia-nè palabra ùi**

9 Daaní, nì cana Jesús ùxin ùi
nècuàchì dacuahá-yá, te nì
sàhatahvi-yànè ñà-vàtùni tavà-né
nsidanuu clase ñà-malu ñuhú ini
nèhivì, te vátùni dandúvaha stná-nè

nèhivì cuhí. ²Te nì sàcùnaha-né ñà-cùhùn-nè cachitnùhu-ne xì nèhivì palabra sàhà ñuhivì ìì xí Dios, te dandùvaha stná-nè nècuàchì cuhí. ³Dohó nì cachi-yà xì-né:

—Ni-ìñàha màsà cúnihí-nsiá cùhùn, ni bastón, ni morral, ni dítà, ni dihùn, ni inga dùhnù-nsiá ñà-nadama-nsia màsà cúnihí-nsiá cùhùn. ⁴Te nú nì sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, iin-ni cundoo-nsia yucán dècuèndè cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ⁵Doco nú có-cunì nèhivì dayáha-ne mii-nsiá, dandu quee-nsia yucán, te nacadù-nsiá sàhà-nsiá còyo yàcà ñuu mà, cundamà seña cónì quidá víì nècuàchìmà (xì-nsiá) —nì cachi-yà.

⁶Daaní, nècuàchì dacuahá-yámà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì nacàhin-ne cuàhà ñuu cuati nì càhàn-nè xì nèhivì nansa iá razón vaha xi Dios, te nì dandùvaha stná-nè nècuàchì cuhí nsidanicuú lugar.

**Nansa nì nacani cuàhà
ini rey Herodes**

⁷Daaní, rey Herodes, nì xinitnùhu-tè ñà-cuàhà guá milagru quidá-yá, te nì ndulocó-te, vàchi cachí dava nèhivì ñà-sànì natiacu Juan (Bautista) nduájàn. ⁸Doco dava ga-nè, nì cachi-nè divi Elías sàni ndecunu, te ò iin nècuàchì yuhù núú Dios sàni natiacu. ⁹Doco Herodes, (nì ndulocó-te), te nì cachi-te:

—Yùhù nì sàhi orden tàhndè dìni Juan (Bautista). Doco inga nècuàchì càhàn guá nèhivì sàhà-ximà, ¿ana

divi nduú-né, te cuàhà guá ñà-quidà stná-nè? —nì cachi-te. Ñàyùcàndùá cuní-te cundehè-té Jesús.

**Nansa nì dàcútiácú Jesús
cuàhà mil nèhivì**

¹⁰Daaní, sàmàndixi nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nì cansiaa-nè, te nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-nduá nì quida-ne ndé nì sàhàn-nè. Dandu nì nacuaça-ya nsidaa-né cuàhàn cuaán-yá xì-né iin xaan yatni ñuu Betsaida ndé còò nèhivì. ¹¹Doco cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì-yá, vàchi nì xinitnùhu-ne cuàhàn-yà. Ñàyùcàndùá, nì casàhú-yà xì-né, te nì càhàn-yà xì-né sàhà ichì dandacú Yua-nda Dios. Te nì dandùvaha stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne.

¹²Dandu nì cuaà quivì yucán. Te ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, nì tnàtuu-ne nùù-yá, cachí-nè xì-yá: —Ndaqindèè-ní xì nèhivì, dandu cùhùn-nè ñuu cuati, te ò ranchu yatni, te nìhì-né ndé cuxi-ne, te cùdù-nè, vàchi yohó ndé ndoo-nda, còò vehe.

¹³Doco nì cachi-yà xì-né: —Mii-nsiá dacuxì-nsiánè. Te nì cachi-nè:

—Cuisì ùhùn pan nihí-nsí, xì úì siaca. ¿A cunì-ní cùhùn-nsì cuiin-nsi ñà-cuxì nsidaa nècuàchì yohó? —nì cachi-nè. ¹⁴Vàchi nècuàchì tiàa ndoo yucán, ùhùn mil nduú nsidaa-né.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cachi-nsiá xì nèhivì ñà-nì màcùndoo-ne ñuhù, iin iin grupu-nè ùì dico ùxìn, ùì dico ùxìn nì cùndúú-né.

¹⁵Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida nècuàchì dacuahá-yá, nì càhàn-nè

xì nēhivì, te nì sàcùndoo nsihi-ne.
¹⁶Dandu nì tnii-ya ùhùn pan mà xì ùì siaca ma, te nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xì, nì naquimani-yá Dios sàhámà. Dandu nì dàcuàchì-yáñà, te nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te nì dasàn-nèà nùù nēhivì. ¹⁷Te nsidaa-né, nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Dandu nì chivàha-ne ñà-nì cuyodò, te nì chitu ùxìn ùì icà pedazu pan mà.

**Nansa nì cachi Pedro
 ñà-xiníndísá-né ñà-divi Cristu
 dacácu xi-nda nduú Jesús**

¹⁸Daaní, nì ìa iin xichi nì quecuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì xicàn tàhvì-yá nùù Dios. Dandu después nì ndàcàtnùhù-yá nùù nècuàchìmà, cachì-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachì nēhivì?

¹⁹Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachì-nè ñà-Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachì-nè Elías nduu-ní. Te dava ga-nè cachì-nè iin nècuàchì profeta sàhana nduu-ní, te sàni natiacù-ní vichi cahan-né.

²⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduú, cachì-nsià?

Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Divi Cristu nì quixi nùù Dios nduu-ní.

²¹Dandu nì dandàcù-yá nùù-né ñà-màsà nácánì-né xì nēhivì nduú-yá Cristu.

**Nansa nì cachitnùhu Jesús
 icúmí-yâ cui-yà**

²²Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nēhivì Ñuhivì, cuàhà gá icúmí ndohi.

Vàchi tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nsidaa-né icúmí-né cahíchì ini-nè yùhù, dandu cacahnì nēhivì yùhù. Doco tìxi ùnì quivì icúmí natiacù.

²³Te nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Nsidaa ana cunì cunchicùn xì', xiñuhu nacoò-ne ñà-nduá cunì inì-nì mii-né quida-ne, te nsiquivì quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnáhâ-né xì' (ñà-cui stná-né). ²⁴Vàchi nsidaa ana cunì dacácu xi vida xi vichi, ñà-dàndáñuhù-né mii-né nduá. Doco nú ni cuí-nè sàhì, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne cundua. ²⁵Vàchi nú ni níhì iin nēhivì nsidaa ñà-ìá ñuhivì, ni ñà-jaàn, mà cúnduá iin bien xi-ne nú màsà sàà anima-nè cundiatù stná, te càcua. ²⁶Iin nēhivì, nú cucáhán nùù-né coo-ne ladu xi, o nú cucáhán nùù-né cunini-ne palabra xi, (ndahví-nè), vachi icúmí stnáì nacuaí mii-né quivì naxicocuiñ yùhù ana nduú Tnaha Nēhivì Ñuhivì. Te ndiaha gá coo quivì mà sàhà yùhù, xì sàhà Yuamáni', xì sàhà àngel ì cactnahá xí quixi. ²⁷Doco ñà-ndàà nduá cachì' xì-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, tàñaha ga cui-nsiá, te cuni-nsiá nansa iá ñuhivì ì xì Dios —nì cachi-yà.

**Nansa nì nadama Jesús mii-yá
 nì natnuù nihni ndiaha-yá**

²⁸Daaní, nì nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì yàha nahi ùnà gá quivì, te nì saca-ya Pedro xì Juan, xì Jacobo, cuàhàn-yà xì-né iin yucù ndé cuàhàn-yà càhàn-yà xì Dios.

²⁹(Daaní, na iá-yà yucán) xicàn tàhvì-yá nùù Dios, dandu ní xini nècuàchìmà tucu nì nàcùnàhà-yà. Nì nducuxín yaa sicoto xi-ya, te tnúù nihni ndiaha-ñá. ³⁰⁻³¹Dandu nì xini stná-nè, yucán nì canatùì stná ùì nècuàchì (sànaha) iin-ne nani Moisés, te inga-nè nani Elías. Te itá stná ndómà ndatnúhú-ndá xí-yá. Te tnúù nihni stná-ndà, càhàn-ndà xì-yá sàhà nansa icúmí-yá cui-yà ñuu Jerusalén. ³²Te Pedro xì compañeru-nè, sádì gá vahná-nè. Doco na ní nsicuihnú viì ini-nè, dandu nì caxini-nè ndiaha gá tnúù nihni-ya, te mimí nì caxini-nè itá stná ùì ndósahnù-mà. ³³Daaní, na meru cuàhàn cuxica-nda, dandu ní cachi Pedro xì-yá:

—iMaestro, nansicáhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vaha quidavàha-nsi ùì siahva, ian coo mii-ní, inga stná coo Moisés yohó, te inga coo stná Elías yohó.

Ducán nì cachi Pedro, vèchi cónì cúndàà ini-nè nansa cachí-nè. ³⁴Daaní, sà-càhàn-nè xì-yá ducán, dandu nì nuu iin vïcò, te nì dàhvi nsidaa-né mahiá. Te nì cayùhì cuaá-nè na ní xini-nè nì cuu ducán. ³⁵Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahi vïcò mà, te dohó cachí-yà:

—Dèhemaní nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-ndúá cachí-yà.

³⁶Daaní, nì ndacoto nècuàchì dacuahá-yámà, te nì xini-nè ndé cuisì mindaa mii-yá iá yucán. Doco después còò ni-ìñàha ni cachí-nè xì ni-iin nèhivì sàhà nsidaa ñà-ndúá nì xini-nè yucán.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá nùù iin tèchii

³⁷Daaní, inga quivì nì nuu-ya xì-né yucù mà vaxi-ya. Dandu

nì ndacùhun stnahá-yá xì cuàhà nèhivì sàni nataca. ³⁸Te iin nècuàchìmà nì càhàn-nè xì-yá, sacúndáhvì fuerte-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, sacúndáhvì` nùù-ní, cundehe ndahví-nì tèchii xí, vèchi mindaa-té nduú dèhi. ³⁹Cunaha-ní, iin ñà-malu dandoho-xi-té, dandáhià-te, te xíhi ìhí-te quidá, queé chihñù yuhù-té: quini ga quidá xì-té, có-cùnìà nacoà-te.

⁴⁰Ñàyùcàndúá nì sacundahví` nùù nècuàchì dacuahá-ní ñà-tavà-néà, doco mànicùí.

⁴¹Dandu nì cachi Jesús xì-né: —Ndahví-nsià, vèchi mà túha-nsia cunindisá-nsiá, ni có-sàà-nsià cundaà inì-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmì coo guè xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-ní dèhe-ní quixi —nì cachi-yà.

⁴²Daaní, sàvaxi-ne xì-té, te nì ducùn ñà-malu-te ñuhù ní sahnì ìhà'-te. Ñàyùcàndúá, nì sadi-yà nùá, te nì dándúvaha-yàte. Dandu nì quida-yàte entregar nùù yua-té.

⁴³Te nsidaa nèhivì ndoó yucán, nì ndulocò cuàhà-né ñà-ndiaha guá nì quida Dios.

Daaní, na ndulocò guá-nè sàhà nsidaa obra nì quida-ya, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

⁴⁴—Cunini vaha-nsia palabra cuàhìn cachì xì-nsiá. Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmì yàhi coi ndahà nèhivì (malu), vèchi iá iin tiàa cuàhàn quida xí entregar —nì cachi-yà.

⁴⁵Doco nècuàchìmà, cónì cúndàà ini-nè ñà-ndúá nì cachi-yà, vèchi nì ìa dèhé chuun ma nùù-né;

ñàyùcàndüá, cóni sánihì ini-nè. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhámà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

⁴⁶Daaní, nì quesaha-né nì cuàà-nè ndàcàtnùhù stnahá-né nùù-né ana chicá ndiaá. ⁴⁷Dandu nì cundaà ini-yà nansa xínacani ini-nè, te ñàyùcàndüá nì nacuaca-ya iin tètii nì chicanì-yàte iladú-yà, ⁴⁸te nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Nú sàhà yùhù quidáñhú iin nèhivì tètii yohó, dandu dava-nì queá na ian yùhù quidáñhú-nè. Te nú yùhù quidáñhú-nè, dandu iin-nì queá ñà-quidáñhú stná-nè ana nì techuun-xí vàxi. Vàchi nècuàchì chicá nihnú ndáhvì inì-xi, divi nduú ana chicá ndiaá ndisa.

**Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà,
favor xi-nda iá-nè**

⁴⁹Dandu nì cachi Juan xì-yá:
—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùù nèhivì, te quivì mii-ní ndàcùcahan-né. Doco có-ndùú-né iin ana cutnáhâ xí-ndá xicánúú. Ñàyùcàndüá, nì sadi-nsì nùù-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

⁵⁰Dandu nì cachi Jesús xì-né:
—Còò, màsà cádi-nsià nùù-né, vachi nsidaa ana có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè.

**Nansa nì cachi Jesús na
ní cuni Jacobo xì Juan
càcàn-nè quixi castigu nùù
ana cóni quidáñhú xí-yá**

⁵¹Daaní, na sá-ítúú tiempu nana-ya ansivi nùhù-yà, dandu nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Jerusalén, iin-nì nihnú ini-yà sàà-yà

yucán. ⁵²Te nì techuún-yá itnii tiàa codònùù nùù-yá ñà-cachitnùhu-ne icúmí-yá yàha-ya ichì yucán.

Ñàyùcàndüá, nì casaà tiàa ma iin ñuu tii nècuàchì raza samaritanu, cuàhàn-nè nanducu-né ndé coo-ya nì cùí. ⁵³Doco nècuàchì ñuu mà, ni loho cóni cándísâ-né coo chii-yá ñuu-nè, vachi sàni xinitnùhu-ne ñà-ichì Jerusalén nduá cuàhàn-yà. ⁵⁴Ñàyùcàndüá, ùi nècuàchì dacuahá-yá nani Jacobo xi Juan, na ní tiacu-nè ñà-dùcán nì cachi nècuàchì ñuu mà, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a có-cùnì-nì dandacú-nsí còyo ñuhu ansivi, te coco nsihi nèhivì ñuu yohó, vachi ducán nì quida stná Elías sàhana?

⁵⁵Doco nì dà-íhì Jesús nècuàchìmà, cachí-yà:

—Mii-nsiá, có-cùndàà inì-nsia nansa ndiá icà-nsiá cunihnu vaha inì-nsia. ⁵⁶Vàchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿indù divi chuun nì quesai ñuhivì yohó? Pues divi sàhà ñà-dacácuì nèhivì, te màdiá dandáñhí-nè —nì cachi-yà.

Dandu cuàhàn-yà xì-né inga ñuu chicá nùù-xì.

**Ñà-ndüá nì cachi Jesús xì
nèhivì cunì cunchicùn xì-yá**

⁵⁷Daaní, na xicá-yá xì-né ichì, nì càhàn iin tiàa xì-yá, cachí-nè:

—Yùhù, dispuestu ié` cunchicuìn mii-ní ndéni nì cui nì cùhùn-ní, Señor mío.

⁵⁸Dandu nì cachi Jesús xì-né:
—Lusu, iá nchihò-sí, te laa ndavá ansivi, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdi.

⁵⁹Daaní, nì cachi-yà xì inga nèhivì:

—Cunchicùn-ní yùhù.

Te nì cachi nècuàchìmà:

—Señor mío, dihna ni núhì ñà-coo chii gué` vehi òcùèndè (ni cuí) yué, te nì ndùxin-ne.

⁶⁰Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì có-lá vida anima-xi, divi ni cúxin xi nsii-xi. Doco mii-ní, cuahán-ní cachitnùhu-ní razón sàhà ñuhivì ì xì Dios.

⁶¹Dandu inga nèhivì, nì cachi-nè xì-yá:

—Yùhù, cunchicuìn mii-ní, Señor mío. Doco dihna ni núhì (coo chíf) ndaquindèi xì nèhivì vehi.

⁶²Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iin nèhivì sà-itníf-xí yàtà, nú cuisì yàtà-né indéhe-né, dandu mà queé víámà. Te ducán iá stná xì iin nèhivì (mà iin-ni nihnú ini xì yùhù), mà cùì sàà-nè cunduu-ne nèhivì xì ñuhivì ì xì Dios.

Nansa nì techuún Stoho-ndà

Señor 70 nèhivì xì-yá ñà-cùhùn-nè càhàn-nè palabra xi-ya

10 Daaní, na ní nsihi nì cuu ducán, dandu nì nacàxin Stoho-ndà Señor ùnì dico ùxin (70) tiàa, te nì techuún-yánè cùhùn-nè ùì ùì-nè codònuè-né nùù-yá nacàhin-ne nsidaa ñuu xì nsidaa xaan ndé icúmí-yà yàha stná-yà. ²Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né: —Ñà-ndàà nduá, cuàhà nèhivì (tàñáha ga cunindisá). Te na iin cosecha cahnú ndanihi-nda nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchitoa. Ñàyùcàndüá, càcàn tàhvi-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchúùn

gá-yà nèhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xí-yá), vèchi na ian ndanchító iin cosecha ndiaha nduá.

³Vàtùni cùhùn-nsià vichi. Yùhù techuín mii-nsiá cùhùn-nsià cacanu-nsia mahì nèhivì dànà, cunduu-nsia nahi lelù xicánúú mahì lobu. ⁴Doco màsà cúníhí-nsiá ni-iin itni cuñuhu dihùn, ni stná morral xi-nsia, ni inga ndisàn-nsiá. Te ni-iin nèhivì màsà cásàhú xì-nsiá ichì. ⁵Te nú sàni sàà-nsià iin vehe ndé cundoo-nsia, dandu cachi-nsià xì stoho vehe ma: “Ni cundóó mánì mii-nsiá nèhivì vehe yohó”. ⁶Dandu nú ndisa ndoó nèhivì tùha cundoo ndiaha vehe ma, dandu vátùni. Doco nú cóó, ni cúnàhá ñà-ndüá nì cachi-nsià.

⁷Cuisì iin-ni vehe cundoo-nsia, te cuxi-nsia te coho-nsia ñà-ndüá sàha nècuàchì divéhe-xímá mii-nsiá. Vèchi nsidaa ana quidáchúùn, xiñuhu cuàha xi-né iin algu. Màdì vehe yohó vehe yucán cundoo-nsia, còó; iin-ni ni cundóó-nsiá cuisì iin-ni vehe. ⁸Te nú ni sàà-nsià iin ñuu, te candísà nèhivì cundoo-nsia yucán, dandu ñà-ndüá sàha-nensià, divi ñà-jaàn nduá cuxi-nsia. ⁹Te dandúvaha stná-nsià nècuàchì cuhì ndoó yucán, te dohó cachi-nsià xì nèhivì yucán: “Vichi sàni quesaa razón sàhà ñuhivì ì xì Dios ndé ndoó-nsiá”, cachi-nsià. ¹⁰Doco nú nì sàà-nsia iin ñuu, te có-xiníndisá nèhivì yucán mii-nsiá, dandu màcuíta-nsia mahì ichì cahnú ñuu mà, te cachì-nsia xì-né: ¹¹“Òcùèndè yàcá ñuu-nsià nì tñi sàhà-nsí, icúmí-nsí catù váha-nsiñà còya, (vèchi ndahví gà modo xi-nsia). Doco cunaha váha-nsia,

yohó ndé ndoó-nsiá sàni quesaa stná razón sàhà ñuhiví ìi xí Dios (mate cóni ndúlócô-nsiá)". Ducán cachi-nsiá (xì nêhivì ñuu mà). ¹²Te yùhù cachí` xì-nsiá na sàà quivì juiciu, dandu chicá cuàhà castigu icúmí nêhivì ñuu mà nìhì-né nù nêhivì (malu) ñuu Sodoma.

¹³iNdahví nêhivì ñuu Corazín! iNdahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vàchi cuàhà milagru fuerte ni xini-nè, (te cóni ndúlócô-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducani ni coó stná milagru mà ñuu Tiro, ò ñuu Sidón ni cùí, dandísá, yàchì naxicocuíñ ini nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè nàcùndoo-ne mahì yàà tutnù, (te cundumà seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne). ¹⁴Te quivì cuu juiciu, chicá iyuhu castigu icúmí nìhì nêhivì ñuu Tiro mà, xì nêhivì ñuu Sidón mà, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xi ñuu Betsaida mà. ¹⁵Stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-nè nuu-ne.

¹⁶Cunaha-nsiá, nú ni quihín casu nêhivì sàhà ñà-nduá cachí mii-nsiá, dandu iin-ni queámà na ian quihín casu stná-nè yùhù. Te nú ni cáhichì ini-nè mii-nsiá, icúmí quee stná mà na ian cahíchì stná ini-nè yùhù. Te nú yùhù ni cáhichì ini-nè, dandu iin-ni quee stná mà na ian sàni cahíchì stná ini-nè mii-yá ana díchúún-xí vaxì.

Ñà-nduá ni cachi Jesús xì 70 nêhivì ni dàcuítia xì palabra xi-yá

¹⁷Daaní, ni naxicocuíñ ùni dico ùxin (70) nècuàchì dacuahá-yá, te cudí ini-nè, cachí-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, Stoho-nsí Señor, decuèndè stná ñà-malu ni cundee-nsí nù-xí ñà-nì ndacuècahan-nsí quivì-ní.

¹⁸Dandu ni cachi-yá xì-né:

—Nì xini stnái ñà-malu cusáhnù, nì quea ndè gloria vaxan, nì nacava na ian nì tàsa. ¹⁹Cunaha-nsiá, vichi sàni dàníhítáhvì stnái mii-nsiá ñà-nú ni cuánihni-nsia còò ò siduhma, dandu (còò ni-iñàha cuu xi-nsiá); te vátuni cundee stná-nsiá nù nsidaa ñà-malu, mate yáha ga xiní ùhìandó, te yáha ga nacúndéá, doco còò ni-iñàha cuu xi-nsiá. ²⁰Xiñuhu cudí ini-nsiá vichi, doco màdì sàhà-ñá vátuni ni cundee-nsiá nù ñà-malu. Còò, cuisì xiñuhu cudí ini-nsia sàhà ñà-sàni sàcuítandiaa quivì-nsiá nù (tutu iá) ansivi.

Ñà-nduá dísáhà-xí ni cudí ini Jesús na ní nsiaa nècuàchì dacuahá-yá

²¹Divi hora yucán ni cudí ini Jesús ni quida Espíritu ìi xí Dios, te ni cachi-yá (xì Yuamáni-yá):

—Ndeníhí vahi mii-ní, Yuamáni' Dios; vachi mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xì ñuhiví. (Te palabra ìi xí-ní), sàni chitnùnì ini-ní ndòò dèhá` nù nècuàchì nchichí; doco nù nècuàchì nihnú ndahvi inì-xi nahi ñà-cuati, sàni dàtnù-ní sàxinítnùnì-nè. Ducán iá, vachi ñà-jaàn nduá ni chitnùnì ini-ní quida-ní, te ni cudí ini-ní coo ducán —ni cachi-yá xì Yuamáni-yá.

²²Dandu ni cachí stná-yá:

—Nù Yuamáni' sàni nihítáhvì dandacuí nù nsidanicuú iñàha; te còò ni-iin nêhivì ináhá ana nduú yùhù, cuisì mii-yá; te cuisì yùhù

ináhá stnái mii-yá, cuiši yùhù xì stná nèhivì cuní` cundaà inì-xi sàhà-yá —nì cachi-yà.

²³Dandu nì nacuico-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Nansicáhán mii-nsiá, vàchi ndiaha gá íá ñà-ndúá sàni xininùù-nsiá. ²⁴Cunaha-nsiá, cuàhà profeta sàhana, xì cuàhà stná rey, nìsa cuni-nè cundehè-né ñà-ndúá sàni xini mii-nsiá, doco cóni ñihítàhvì-né cuni-nè. Te nìsa cuni stná-nè cunini-ne ñà-ndúá sàni inini mii-nsiá, doco cóni sàà-nè ñihítàhvì-né cunini-ne.

Nècuàchì samaritanu vaha inì-xi

²⁵Daaní, nì ndacuiin iin nècuàchì ley xi veheñùhu, cuní-nè cundaà ini-nè nansa naxiconihí Jesús nùù-né. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿ndiá ndúá quide, te ñihítàhvì` vida ndiaha nicanicuahàn?

²⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nansa cachí tutu nduú ley xi Dios? Sàni cahvi-ñá. Pues ¿nansa cachá`?

²⁷Dandu nì cachi nècuàchìma:

—Dohó cachá`: “Ícúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú ini-ndà, xì nsidanicuú valor xi-nda, xì nsidanicuú stná sàxinítùnì-ndà. Te nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán ícúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”.

²⁸Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cachí vaha-ní. Ducán quida-ní, dandu ñihì-ní vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁹Doco nècuàchìma, có-cuní-nè cachi nèhivì xì-né tonto íá-nè, ñàyùcàndúá, nì cachi-nè xì-yá:

—Doco ¿índù clase nèhivì cachí xì-ndà nduú ñanìtnaha-nda?

³⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Cunini-ní historia.) Nisa ìa iin tiàa ñuu Jerusalén, te nì quee-ne cuàhàn-nè inga ñuu nani Jericó. Doco (ichì mà) nì ndacuìhun tnahá-né xì itnii tècuìhna. Te nì sadì-te nùù-né, nì xidacuihna-té nsidaa sìcoto xi-ne, nì sahnì cuií-tené, grave nì dànacuehè-tené, te cuàhàn-te.

³¹Daaní, nì cuu nì yàha iin dùtù ichì mà. Te nì xini-nè indúhu nècuàchì nì nacuehè mà, doco iladú nì yàha-ne.

³²Daaní, yucán nì yàha stná iin tiàa levita (quidáchúùn veheñùhu), te nì xini stná-nè nècuàchìma. Te divini iladú nì yàha stná-nè. ³³Daaní, ichì yucán nì yàha stná iin nècuàchì ñuu Samaria, te na ní sàà-nè ndé indúhu nècuàchìma, nì xini-nè nècuàchìma, te nì cuhi inì-ñané.

³⁴Nì tnàtuu-ne nì quidatatna-né ndé nì nacuehè xi nècuàchìma, nì dàquée-ne aceite xi vinu, te nì chidúcùn-nè. Dandu nì chindànùù-ñané quisi ndacá-né. te cuàhàn-nè xì nècuàchìma dècuèndè

iin vehe ndé quetátú nècuàchì xicá ichì caní. Yucán nì ìa-ne nì sandiaa-nè nècuàchìma. ³⁵Dandu inga quivì na ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì tavà-né ùi dìhùn, nì sàha-ne nècuàchì divéhé-ximá, cachí-nè: “Cundiaa sacù-ní nècuàchì ndahví yohó, te nú chicá cuàhà cuàhàn-ní quida-ní gastu, dandu ícúmí danáí` na náyàhi”, nì cachi-nè.

³⁶Pues, vichi cachi-ní xì: nùù nsi-úni tiàa (nì yàha yucán), ¿índù nècuàchì meru nì sanduu ndisa ñanìtnaha

nècuàchì nì ndacùhun tnahá xì tècuihnà mà cahan-ní? —nì cachi Jesús.

³⁷Dandu nì cachi nècuàchì ley xi veheñùhu ma:

—Pues, divi tiàa nì indehè ndahví xì nècuàchimà.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, cuahán-nì, te divi ducán quida stná mii-ní.

Nansa nì cachi Jesús xì ùi cùhì nani Marta xì María

³⁸Daaní, nì yàha-ya xì compañeru-yà ndè chicá nùu-xí ndé iá iin ñuu tii.

Te yucán iá iin nècuàchì ñahà nani Marta, te divi-ne nì quida xi-yá invitar ñà-coo-ya vehe. ³⁹Te yucán iá stná iin cùhì nècuàchimà nani María. Te María mà, cudîi ini-nè coo-ne ñuhù núu Jesús cunini-ne ñà-ndùá cachí-yà.

⁴⁰Doco Marta, cuàhà gá chuun yuhùnhù ícúmí-nè, te ndé cutóntô-nè sàhà chuun ma. Ñàyùcàndùá, vaxi-ne ndé iá-yà, cachí-nè xì-yà:

—Señor mío, ¿a có-dàndóhâ mii-ní ñà-sàni nacoo cùhì yùhù quidachuún mindaí. Cachí-ní xì-né ñà-nì chindéé stná-nè yùhù.

⁴¹Doco nì cachi-yà xì-né:

—iNdahví-ní, Marta! Cuàhà gá nacání inì-ní. Cuàhà gá chuun sahní-ní mii-ní sàhà-xí. ⁴²Doco cuisì imindaa chuun nduú ñà-lá ndisa necesidad quida-nda. Te divi chuun vaha ma nduá cudîi ini María quida-ne vichi, te yùhù, mà cuáhi cuxio chuun vaha ma nùu-né.

Nansa quida-nda nú cuní-ndà càcàn tàhvì-ndà nùu Yua-nda Dios

11 Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin xaan xícàn tàhvì-yà nùu

Dios. Te nì nsihi nì càhàn-yà xì Dios ducán, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá:

—Señor mío, dacuahá-ní nsiùhù càcàn tàhvì stná-nsì nacua nìsa dacuahá Juan (Bautista) ana nchícùn xì mii-né.

²Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na xícàn tàhvì-nsiá nùu Dios, dohó cachí-nsia:

Yua-nsí Dios iá ansivi, nì ndácùcahan tñùñuhu nèhivì quivì-ní; te yàchì nì sàà stná tiempu cusahnu-ní ñuhivì yohó, xícàn tàhvì-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-ndùá dandacu-ní, divi ducán ni quidá stná nèhivì ñuhivì yohó. ³Pan xi-nsi iin quivì, iin quivì taxi tahvi-nfà nùu-nsí. ⁴Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchi iníhíca-nsí, vachì nsiùhù, xicáhnú stná ini-nsì sàhà nsidaa ana iníhíca nùu-nsí. Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù, te dacácu stná-ní nsiùhù nùu ñà-malu nicanicuahàn. (Amén.)

⁵Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà nú iá iin amigo xi-nda, te dava ñuu sàà-ndà vehe-ne, te cachí-ndà xì-né: “Amigo, taxi ica-ní ùni pan núu, ⁶vachì sàni quesaa iin amigo xi vehi, ichì caní nì quixi-ne. Te còd ni-iñaha cuàhi-nè cuxi-ne”. ⁷Dandu amigo xi-nda ini vehe ma, vihini tiacu-nè, te cachi-nè xì-ndà: “Còd, màsà dáñáná-ní yùhù, vachì ndiadí vaha yehí, te itánduhù-nsí xì dèhe-nsí. Mà cù ndácòdi cuàhi mii-ní ñà-ndùá xícàn-ní”, cachi-nè vihini.

⁸Cunaha-nsiá, mate amigo xi-nda nduú-né, doco ni sàhà ñà-jaàn mà cándísâ-né ndacòo-ne cuàha-nèndó ñà-nduá xiñuhu-nda. Còo, doco sàhà-ñá nì cunaha iin-nda cáhàn-ndà yehè-né, ñàyùcànduá icúmí-né ndacòo-ne cuàha-nèndó iñàha. ⁹Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, càcàn tàhvì-nsiá, te nihítàhvì-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùù-yá), te tùia. Càhàn-nsiá (yehè-yá), te nuna. ¹⁰Vàchi nsidaa ana xícàn tàhvì, icúmí-né nihítàhvì ndisa-neà; te nsidaa ana nandúcú xí ñà-vàha, icúmí tùi ndisamà nùù-né; te nsidaa ana xícàn tàhvì nùù yehè-yá, icúmí-yâ nacuna-yañà nùù-né.

¹¹Nú ni càcàn iin dèhe-nsia iin pan cuxi-tè, amádi pan cuàha-nsiàte, te màdi iin yùù. Te nú cuñu siaca xícàn-te, màdi iin còò cuàha-nsiàte. ¹²Te ò nú nsivì xícàn-te caxì-té, màdi iin sìduhma cuàha-nsiàte. Còò. ¹³Mii-nsiá, mate nèhivì cuáchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá viì. Ñàyùcànduá Yuamánì-ndà ía ansivi, chicá icúmí-yá cuàhatahvì-yá mii-nsiá Espíritu ìì xí-yá nú ni càcàn tàhvì-nsiá nùù-yá.

Nansa nì dàquée cuàchi nèhivì dìquì Jesús, có-quidá víi-yá, cachí-nè

¹⁴Daaní, iin xichi nì cuu nì tavà-yá iin ñà-malu ìhìn (ní nsida ìhìn xí) iin nèhivì. Daaní, nì nsihi nì queamà, dandu vátùni nì nacahàn nècuàchìmà. Te nì ndulocó nèhivì cuáhà ndoó yucán. ¹⁵Doco dava-ne, nì (xitnùhu-ne), cachí-nè: —Ñà-malu cusáhnù nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavá Jesús ñà-malu —nì cachí-nè.

¹⁶Te dava ga stná nèhivì yucán, nì xicàn-nè quida-ya iin milagru xi Dios cundehè-né, a ndísá cui quida-yañà, á coó, cahan-né.

¹⁷Doco mii-yá, ináhá-yá ñà-nduá nacání ini-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì xídandacú nùù iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te náà stnahá-né, dandu còò gá modo cadandacú gá-nè nùù ñuu mà; te nèhivì ndoó iin vehe, nú xiní ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè vehe ma. ¹⁸Te ñà-malu Satanás, nú ni cunì ùhì-si tnaha-sì, dandu mà cúí gá dandacú-si nùù quisì dava ga mà. Ducán cachí, vachi cachí mii-nsiá sàhí ñà-chindéé sì-Beelzebú yùhù, te ducán taví ñà-malu. Doco còò, ¹⁹vàchi stná nèhivì xí mii-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu, te ¿ana dìpódêr-xi quidá-néamà? (Amádi poder xi Dios chindéé xí-nè), ñàyùcànduá, vátùni cachi mii-né xì-nsiá ñà-cónì cachí viì-nsiá sàhà yùhù. ²⁰Doco Dios nduú ana chindéé xí taví-si, ñàyùcànduá nàhà xicà ñà-vichi sàni sàà tiempu cunì-nsia nansa dandacú ndiaha Dios.

²¹Iin tiàa ndacuì, nú nihí-te iin càa dana, te ndiaá-te vehe-tè, dandu còò ni-iñàha cuu xi ñà-icúmí-tè. ²²Doco nú ni quésáa iin ndósàhnù chicá fuerte, te cundee ndómà nùù-té, dandu dandiachi nsihi-nda arma nihí-te, divi arma tuxí-te cuàhàn chindee xi-té nì cùí. Daaní, icúmí ndósàhnùmà nihì-ndà nsidaa ñà-icúmí-têmà, te quida-nda xán nacua cudii ini-ndà.

²³'Nsidaa ana có-íá favor xi, contra-xi nduú-né; te nsidaa ana có-chìndéé xí danátáquì (nèhivì xí), ducán queámà na ian tàxi-né nècuàchìmà.

**Nansa cuu xi iin nèhivì nú sàni
naxicocufìn iin ñà-malu nì
quee nùu-né antes, doco cóni
quìhvi ndisa-ne ichì Dios**

²⁴'Nú sàni quee ñà-malu nùu ini iin nèhivì, dandu xicánúu-si, yáha-sì lugar ichì, nandúcú-sì ndé coo dadí-si; te nú ni cúndàà inì-si mà cù, dandu cachí-si: "Còó, chicá vaha nùhì ini nèhivì ndé nìsa ie antes, vachi vehi nduá". ²⁵Ñàyùcàndùá, mànuhù-sì anima nèhivì mà, te quidá-si cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá. ²⁶Ñàyùcàndùá, cuàhàn-si nàcuàca-sì inga ùsà tñaha-sì chicá tùha quini, te caquìhvi nsihi-sì ini anima nècuàchìmà ñà-cuñuhu-sì yucán. Sàhájàn chicá pesadu nàcòo tiàa ma nùu antes.

**Nansa nihì-ndà cucumi-nda
iin anima ndiaha**

²⁷Na càhàn-yà ñà-jaàn xì nèhivì cuàhà mà, dandu nì cachi iin nècuàchì ñahà xì-yá:
—Nansicáhàn nècuàchì nì dàtúinuù xì-ní ñuhivì, te nì dàchìchì-né mii-ní. ²⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:
—Jaàn. Doco chicá vaha cachi-ndà nansicáhàn nèhivì iníní xí Palabra ìi xí Dios, te quidá ndisa-neà cumplir.

**Nansa nì cachi Jesús na ní
xicàn nèhivì quida-ya iin
milagru cundehè-né**

²⁹Daaní, chicá nì nachitu nèhivì cuàhà nùu-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nèhivì tiempu vichi, malu-né. Xicàn-né coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-nduá (nì xini nèhivì sàhana) na ní cuu iin milagru xì Jonás, iin nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios. ³⁰Vàchi milagru xi Jonás mà, ñà-yùcán nì sanduu iin seña nùu nèhivì ñuu Nínive. Doco divi ducán icúmí cuu xi stná yùhù ana nduú Tñaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí cuu stná iin milagru xí, te cunduu stná mà iin seña nùu nèhivì tiempu vichi. ³¹Na quìvì cuu juiciu, te màcuìta nsidaa nèhivì tiempu vichi (nùu Dios), dandu yucán icúmí nàcuìin stná iin nècuàchì ñahà nì sanduu reina dandacú nùu ladu sur sàhana. Te daquéé cuàchi-ne dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi dècuèndè iin ñuu chicá xica nì quixi-ne ñà-cunini-ne càhàn nchichì guâ rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa inga ana chicá nchichì nùu Salomón mà, doco (có-ndùlócò nèhivì). ³²Te quìvì coo juiciu mà, yucán màcuìta stná nèhivì ñuu sàhana nani Nínive, te daquéé cuàchi stná-né dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi nèhivì yucán, nì naxicocufìn ini-né sàhà cuàchi-ne na ní càhàn Jonás xì-né. Doco nèhivì tiempu vichi, còó, có-nàxícocufìn ini-né mate sàni quesaa ana chicá ndiaha nùu Jonás mà.

**Nansa ndiá icà-ndà cundiaa-ndà
anima-ndà sàhà-ñá vátùnì
datnúu Dios sàxìnìt'nùnì-ndà**

³³'Iin lámpara,
có-nàcuìcun-ndañá sàhà-ñá cuiin dèhá; nì mà cuían tìxi iin icà;

còo, icúmíá cuian ndé ducún, dandu cutnuà cutùì nùù nèhivì yáha ini vehe. ³⁴Nduchínúù-ndà nduú ñà-tùínúù iquicúñú-ndà. Ñàyùcàndüá, nú iá vaha ma, dandu vátùni cutùì nuù-ndà ñà-quida-nda nsidanicuú iñàha. Doco nú cuhí nduchínúù-ndà, dandu nàcuìtnùù nùù-ndà. ³⁵Te ducán stná xì anima-ndà. Ñàyùcàndüá, cuidadu cundoo-nsia, còtó cuiin tnuu ini anima-nsià ndé cuàhàn datnúù mii-yá nì cùí. ³⁶Doco nú ndisa, inicutu sàxìnítñùnì-nsià datnúù-yà, dandu mà còó ni-iin lugar ndé iín tnúù, vàchi cunduamà na ian nchif ndiaha inicutu sàxìnítñùnì-nsià, te quee stná mà na ian tnúù fuerte iin lámpara nùù-ndà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-có-quidá viì nècuàchì fariseu, te có-quidá viì stná nècuàchì ley xi veheñùhu

³⁷Daaní, na ní nsihi nì càhàn-yà, dandu nì quida iin nècuàchì fariseu mii-yá invitar cùhùn-yà cuxi-ya xì-né. Ñàyùcàndüá cuàhàn-yà, te nì yàha-ya ini vehe nècuàchìmà, te nì sàcòo-ya. ³⁸Doco nècuàchìmà, nì ndulocó-nè ñà-cónì ndàhá-yà nacua nduú estilu xi-ne na cuàhàn-nè cuxi-ne. ³⁹Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì nècuàchìmà:

—(Ndahví estilu chívàha) mii-nsià nècuàchì fariseu, vàchi ducán queámà na ian nacaté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá ndoó, doco (inià, quini iá`. Pues ducán iá stná) ini anima mii-nsià, vàchi sàni xida cuàchi-nsia ñà-xího guá-nsià cuàhà iñàha, te nihnú quini ini-nsià. ⁴⁰iNdahví-nsià! vàchi mà túha-nsia cundaà inì-nsia. ¿A

có-ínáhá-nsià ñà-iin-ni mii-yá nì quida vaha xi stná anima-nsià, màdiá cuisì iquicúñú-nsià?

⁴¹Doco nú nihnú vaha inì-nsià, te cutùha-nsia dacútàhvi stnahá-nsià, dandu vátùni cundaà inì-nsia iá viì nsidaa ñà-ndüá (nì quidayucun Dios).

⁴²'iNdahví mii-nsià nècuàchì fariseu! vàchi mate túha ndisa-nsia cuàha-nsia diezmu, (iá gà ndé có-quidá viì-nsià). Mate sáha-nsia diezmu xi yùcù cuatiluha caxì-ndà nahi ndua ndòò, ò yùcù cuati nani ruda, doco nú nduá (iin chuun cahnú), có-ndùlócò-nsià sàhámà, vàchi có-nìhnú ndàcuisì ini-nsià, ni mà túha stná-nsià cuu ini-nsià sàhà Dios. Pues divi ñà-jaàn ndisa ndiá icà-nsià quida-nsia cumplir, te ni có-xiñhù nacoo stná-nsià diezmu mà.

⁴³'iNdahví mii-nsià nècuàchì fariseu! vàchi na sàhàn-nsià veheñùhu, cuisì lugar ndé cundoo viì-nsià nandúcú-nsià; te na sàhàn-nsià yàhvi, cunì stná-nsià casàhú tnùñuhu cuàhà nèhivì xì-nsià.

⁴⁴'iNdahví mii-nsià nècuàchì ley xi veheñùhu, xì mii stná-nsià nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vaha-nsia. Vàchi na iin yavi xì nsì, ducán iá mii-nsià, te ò na iin ñaña có-nàhà gà, te vihini cuànihni nèhivì núá ñà-có-sàha-ne cuenta nduá yavi. Ducán iá stná mii-nsià.

⁴⁵Dandu iin maestru xi ley ì mà, nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, nú ducán cachí-ní sàhà nècuàchìmà, dandu queámà na ian dìqui stná nsìhù càhàn-ní.

⁴⁶Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—iNdahví stná mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi tùha-nsia quidayucun-nsiá cuàhà ley ñà-chivàha nèhivì, mate mà cúndéé ini-nè quida-neà. Doco mii-nsiá, có-dúcùn ni-iin òinìndàhá-nsiàñà.

⁴⁷ 'iNdahví-nsiá! vèchi tùha-nsia quidavàha-nsia monumentu nùù ñàña xi nècuàchì nisa cahàn cuenta xi Dios sàna, doco divi xì-nsiá nduú ana nì sahnì xì nècuàchìmà.

⁴⁸ Ñàyùcàndüá, ducán queá na ian cudí inì-nsia sàhà cuàchi nì quida xì-nsiámà, vèchi dihna mii-né nì sahnì xì nècuàchìmà, dandu vichi (daxínu mii-nsiá chuun xi-ne), quidávàha-nsia monumentu xi nsii ma.

⁴⁹ Ñàyùcàndüá, dohó cachí Dios ñà-nchìchí guà-yà: “Cuàhà profeta icúmí techuín, te càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndùù razón xi. Te cuàhà stná nècuàchì apóstol icúmí techuín nùù-né. Doco nèhivì malu mà, cahni-né nèhivì xí, te nú cóo, siquiera taxi-né nècuàchìmà”, cachí Dios. ⁵⁰ Doco cunaha-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì casahnì nèhivì dècuèndè tiempu nì cuàha ñuhivì. ⁵¹ Ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì xihì mà dècuèndè tiempu nì xihì Abel xì dècuèndè tiempu nì xihì stná Zacarías, divi Zacarías nì sahnì-né mahì veheñùhu cahnú xì mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmàni-ndà Dios.

⁵² 'iNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi ducán iá na ian dandacú-nsiá sàhà (vehe ndé dacuahá) nèhivì cundaà ini-nè

(sàhà Dios), doco nì chidèhé-nsiá ndahàcáa nuna yehè vehe ma. Nì cóni quíhvi mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá sàhà-yá, te nì sadi stná-nsiá nùù nèhivì cuní quíhvi dacuahá — nì cachi Jesús.

⁵³ Daaní, nì nsihì nì cachi-yà nsidaájàn, dandu nì xidà ini nècuàchì ley xi veheñùhu ma, xì stná nècuàchì fariseu, te nì caquesaha-né nì càhàn ndee-né xì-yá, cuní-nè càhàn-yà, te cachi-yà sàhà cuàhà iñàha, ⁵⁴ áma cáchí-yà iñàha ñà-cui daquéé cuàchi-ne dìquì-yá.

Icúmí cundaà ini-xi sàhà nsidaa nèhivì danani úún nduú nèhivì vaha

12 Vichi sàni nataca chitu cuàhà mil nèhivì, dècuèndè sánihni tnahá-né. Dandu nì càhàn Jesús xì nèhivì mà. Primeru nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá, cachí-yà:

—Cuidadu cundoo-nsia, còtó quida-nsia na quidá nècuàchì fariseu. Vèchi nacua (còò permisú cuichuún-nsiá) levadura (vicó xí-nsiá), divi ducán còò stná permisú quida-nsia na quidá nècuàchìmà, danani úún-né nduú-né nèhivì váha. ² Cunaha-nsiá còò ni-iñàha coo dèhé nicanicuahàn. Icúmíà tùia, te cunitnùhu nèhivì sàhá. ³ Dècuèndè stná ñà-ndüá nì cachi nèhivì na ndoo dèhé-nè ndé iín tnúú, icúmí palabra mà natùu vate stná ndé nchíí orá. Te mate caya nì càhàn iin tiàa sàhà tùtnù compañeru-nè ndé ndoo-né vehe chicá ndiadí, doco icúmí palabra mà (cuitià), vèchi nana ducún nèhivì, te cachitnùhu ndee-né nsidaámà.

**Chicá vaha yùhí-ndà mii-yá dandacú
sàhà vida xi-nda inga ñuhivì**

⁴Amigos, cachí` xì-nsiá: màsà yùhí-nsià ana cui cahnì xì cuisì iquicúñú-nsià; còò, vàchi nú sàni xìhì-nsià, dandu còò cá ni-iñàha cui quida ga-nè. <sup>5</sup>Doco yùhù cachí` xì-nsiá ana ndiá ìcà-nsiá yùhí-nsià. Xiñuhu yùhí ndisa-nsia mii-yá ana icúmí derechu dandiachi xi anima-nsià andea nú sàni xìhì-nsià. Mii-yá, ndisa xiñuhu yùhí-nsià.

⁶Sàhà cuisì ùi tunì dicó-né ùhùn chòlìhì. Doco ni-iin quisì mà, có-nândòdó Dios-si. ⁷Dècuèndè ináhá stná-yà nadaa ididìni itá dìni iin iin nèhivì. Ñàyùcàndüá, màsà nácánì inì-nsia, vàchi chicá ndiaá-nsià nùu iin chòlìhì tìi, te ò nùu cuàhà stná-si.

⁸Yùhù cachí` xì-nsiá, nú cachí vate iin nèhivì ñà-ndüú-né nèhivì xí, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí stnài cachì nùu ángel xi Dios ñà-divi nèhivì xí nduú stná nècuàchìmà. ⁹Doco nú ni chídèhé-nè ñà-ndüú-né nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnài mii-né nùu ángel xi Dios.

¹⁰Mate ni cáhàn ùhí iin nèhivì dìquì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, doco vátùni nihì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú dìquì Espiritu ìi sàni cáhàn ùhí-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà nècuàchìmà.

¹¹Daaní, nú ni dátñatuu nèhivì mii-nsiá nùu nècuàchì dandacú nùu veheñuhu, ò nùu juez, te ò nùu tè-nìhí chuun, màsà nácánì ini-nsià nansa naxiconihí-nsiá nùu-té, ¹²vàchi momentu yucán

icúmí Espiritu ìi xí Dios chindee-yá mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá índü-ñá chicá ndiaha cachi-nsià —nì cachi Jesús.

Cuàhà peligru ndacá

ñà-cunduu-nda nècuàchì cuicà

¹³Daaní, iin tiàa íin mahì nèhivì cuàhà yucán, nì cachi-nè xì Jesús: —Maestro, càhàn-ní xì ñani ñà-nì cándisá-né dacuachí-né interés nì ndutahvì-nsí (nùu yua-nsí).

¹⁴Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Senór, còò chuun ni níhí` cundui juez nsidandà sàhà chuun xi mii-nsiá, ni có-ndüú stnài iin ana dacuachi-xi biene xi-nsia.

¹⁵Te nì cachi stná-yà xì nèhivì cuàhà mà:

—Cuidadu cundoo-nsia, màdí xihò-nsiá cuàhà iñàha, vàchi mate ni coó cuàhà gá biene xi-nda, có-cùnì cachàmà ñà-sàni nihì ndisa-nda vida ndiaha. Còò.

¹⁶Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

—Nisa ìa iin tècuicà; te iin cosecha cahnú nì cuàha itù-te.

¹⁷Ñàyùcàndüá, nì nacani inì-te, cachí-te: “¿Nansa quide? Vàchi có-cuàhà gá ndé covàha cosecha xi”. ¹⁸Dandu nì cachì-te: “Chicá vaha dohó quide; cuàhìn duquín vehe cuachi yohó, te quidavàha sai vehe chicá nahnú sàhà-ñá vátùni sàà nàcòvàha cosecha xi, xì nsidaa gá stná ñà-cuiqué. ¹⁹Dandu cachì inì-ni mií: Vichi sà-íá cuàhà iñàha íá vaha. Vátùni sàà ñà-jaàn cutiacuì cuàhà cuicà; vátùni quetatuì vichi, vàchi íá ñà-cuxi, te cohi. Contentu cuàhìn coi”, nì cachì-te. ²⁰Doco nì

càhàn Dios xì-té, cachí-yà: “iLoco ió! vèchi ñuú vichi icúmî naquihin animo, dandu nsidaa biene sàni chivàhu, ¿ana ndòo xán?”, nì cachi-yà. ²¹Te ducán icúmí coo xì nèhivì dacáyà xì cuàhà ñà-cuicà sàhà mii-xí, te nú còò ni-iñàha nduú ñà-cuicà ndisa-ne nùù Dios —nì cachi Jesús.

**Nansa ndiaá Dios nècuàchì
xínduu dèhe-ya**

²²Daaní, después nì cachi stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Yùhù, cachí` xì-nsiá, màsà nacání ini-nsià sàhà vida xi-nsia nansa ñhì-nsiá ñà-cutiacu-nsià, ni sàhà cuerpu xi-nsia, nansa tùi ñà-cundixi-nsia. Còò, ²³vèchi màdì cuisì ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñà cucumi ndisa-nda vida ndiaha; te cuerpu xi-nda ¿amádi chicá ndiaámà nùù sìcoto ndìxì-ndà? ²⁴Cundehè-nsiá càlù, có-xítù-si, có-ndàníhí-si cosecha xi-sì, ni còò vehe icúmí-sì, ni còò stná ni-iin lugar ndé chívàha-sì iñàha; doco Dios, dacútiácú-yàsi. Te mii-nsiá, ¿amádi chicá ndiaá-nsià nùù laa mà? ²⁵Cunaha-nsiá, mate yáha ga sahní-nsiá dìnì-nsiá, te nacání inì-nsia, uun-ni nduámà, mà níhì-nsiá cuahnu ga-nsià ni-iin dava metro. ²⁶Ñàyùcànduá, nú mà cùù quida-nsia chuun tii jaàn, dandu chicá vaha màsà cáhni gá-nsià dìnì-nsiá sàhà chuun dava ga.

²⁷Cundehè-nsiá nansa sahnú ita nani lirio; có-quidáchúûn-yá, ni có-quidávàha stná-yà sìcoto, doco chicá ndiaha ita mà nùù rey Salomón (nìsa ia sànahà), mate yáha ga vico nì sandixi-ne. ²⁸Iin

ita, yùcù-ni nduá, (có-ndiàá ndisa); quivì vitni iá` campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Mate ducán nduá, doco ndiaha gá nì quidavàha Dios ita mà. Ñàyùcànduá, vihi gá icúmí-yá cuàhatahvì stná-yà ndohó iin ñà-cundixi-nda. Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísâ-nsiá Dios.

²⁹Màsà cacánúú-nsiá cahni-nsiá dìnì-nsiá nansa tùi ñà-cuxi-nsia, coho-nsia. ³⁰Vèchi nsidaa nèhivì ndoó ñuhivì, divi ñà-jaàn nduá nandúcú-nè. Doco ndohó, iá Yuamánì-ndà Dios, te ináhá-yá xiñuhu nsidaámà nùù-ndà.

³¹Ñàyùcànduá, dihna xiñuhu nanducu-nsiá nansa chivàha vii-nsiá ley xi ñuhivì ì xí-yá, dandísá ñhì stná-nsià nsidaa ñà-nduá cumáni gá nùù-nsiá.

**Ndè Gloria xiñuhu
dacáyà-ndà ñà-cuicà-ndà**

³²Mii-nsiá, nahi riì-xí nduú-nsiá, te cachí` xì-nsiá, màsà yúhì-nsià, mate mà túù-nsiá, vèchi sàni chitnùnì ini Yuandiaha-nsiá ñà-cundiatú anima-nsià ndè ñuhivì ì xí-yá.

³³Dicò-nsiá biene xi-nsia, te dacútàhvì-nsiá nècuàchì ndahví. Dandu queámà na ian sàni chivàha-nsia ñà-cuicà-nsiá ndè gloria. Te queé stná na ian iá vaha mà ini iin itni mà sàà tèhì, vèchi ndè gloria yucán, mà sàà ndañuhá, vèchi mà quíhín tècuìhnà-ñá, ni mà cúsíquidí stná. ³⁴Vèchi ndé quida-nda cuenta iá vaha ñà-cuicà-ndà, divi lugar yucán cuàhàn-ndà cunihnu cuàhà ini anima-ndà —nì cachi Jesús.

Ndiá icà-ndà cundoo tùha-nda, vèchi sà-itúú-yá naxicocuñin-yà

³⁵⁻³⁶Dandu nì cachi-yà:

—Cundoo tùha-nsia na ian quidá peón xíndiatu na nsiaá lamú xi-tè na cuàhàn nècuàchìmà vicò nandàhà; nacuícun-té lámpara, te yáha ga ndiatú-te. Daaní, nú sàni nsiaa nècuàchìmà, te nì càhàn-nè yehè, dandu vichi vichi cuàhàn-te nacuna-tè nù-né. ³⁷Nansicáhàn-tè nú ndiatú tùha-tè na nsiaa-nè, vèchi seguru icúmí-nê quidayucun-nè, te dayáha-ne peón mà ndé cundoo-tè cuxi-tè. ³⁸Te nú ndè dava ñùu, ò ndé` sinduhá ni nsiaá lamú mà, te xíndiatu ìi peón mà, pues nansicáhàn-tè nì sandiatu-tè.

³⁹(Inga ejemplu), nú ináhà-ndá ndévi hora quixi tècuìhnà quihvi-tè vehe-nda, dandu cundiatu tùha-nda, mà cuáha-nda quihvi-tè. ⁴⁰Divi ducán stná mii-nsiá, cundoo tùha stná-nsià, vèchi iin quivì có-nìhnú inì-nsia naxicocuñin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì —nì cachi-yà.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴¹Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿a ní nacani-ní ejemplu jaàn ñà-cutùha miiní nsihù, te ò cuní stná-ní quihin casu nsidaa nèhivì dava ga?

⁴²Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—¿Ana tuxí ini-nsià nduú nahi peón nùu ejemplu yohó? Nì là iin peón; tùha-tè quida vii-té, quidá sahnú-te. Te nì nihì-té chuun nùu lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùu peón dava ga, te dasàn stná-te

ñà-cutiacu nsidaa nècuàchìmà quivì cuiñuhá. Daaní, cuàhàn lamú mà. ⁴³Pues nansicáhàn peón nì ndòo dandacu-ma nú iin-ni quidá vii-té dècuèndè nsiaa tu lamú xi-tè. ⁴⁴Cunaha-nsiá, icúmí nècuàchìmà cuàha-ne peón mà chuun ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né. ⁴⁵Doco nú nacaní chicuéhè ini peón mà, te cachí-te: “Cucuee va lamú xi, dandu nsiaa-nè”, te quesáhà-tè cahnì cuií-te peón dava ga mà, tiàa-ne te ñahà-né, te cuiì-ní ñà-cuxi-tè, te coho-tè cucahan-té, te cutnàhà stná-te xi tè-xíni xihí-te. ⁴⁶Pues nú quidá-te ducán, dandu icúmí lamú xi-tè nsiaa-nè iin quivì có-nìhnú inì-te, cundua iin tiempu có-ináhà-tè, dandísá nihì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, iin-ni ndoho-tè ñà-ndúá icúmí ndoho nsidaa gá ana có-xiníndísà xí-yà.

⁴⁷Iin peón, nú ináhà vâha-tè ñà-ndúá cuní lamú xi-tè quida-tè, te có-quidá-teá, có-iníni-te ñà-ndúá cachí-nè, dandu cuàhà gá icúmí-tè ñàhni-té. ⁴⁸Doco nú có-cùndàà vâha ini peón mà, te quidá-te iin falta, dandu chicá iyuhu ñàhni-te. Vèchi ducán queá na ian nacóo-ndá cuàhà ñà-icúmí-ndá nùu ndahà inga nèhivì (ñà-cundiaa-nèà). Pues nú ducán, dandu cuàhà stná inàha icúmí-ndá naquihin-nda nùu nècuàchìmà. Vèchi nú ni ndóo cuàhà inàha ndahà iin nèhivì, dandu divi-ni ducán cuàhà inàha icúmí stná-ndà nandacàn-ndà nùu-né.

Mà ndóo ini dava nèhivì sàhà ichi Jesús; mà úhì tàhndè dava-ne sàhá

⁴⁹Cunaha-nsiá, yùhù vèxi cundui nahi ñuhu quìñuhu ñuhivì, (vèchi

sàhà yùhù icúmí nèhivì tàhndè dava-ne). Te ia sácú vaha ñà-sàni quiñuhu ñuhu mà ni cúndúá!
⁵⁰Vàchi iá iin tnùndoho icúmí yàhi, te cuàhà gá nacánì inì ndè cachi sàà hora yàhamà. ⁵¹¿A túxí inì-nsia vaxi ñuhivì yohó ñà-cucumi nèhivì paz? Còò, vachi sàhà yùhù icúmí tàhndè dava nsidaa-né. ⁵²Ndè vichi xi ndé` quivì nùu-xí icúmí tàhndè dava-ne. Por ejemplu, nú iá iin vehe, te ndoó ùhùn nèhivì, ùni-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùi mà. Te nú coó, ùi-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùni mà. ⁵³Te ò iin tiàa, cuàhàn-nè cuni ùhì-nè dèhe-ne, te nú coó, dèhe-ne cuàhàn cuni ùhì xì mii-né; te ò iin nècuàchì ñahà, cuni ùhì-nè dèheyoco-né; ò nú coó, dèheyoco-némà cuni ùhì xì mii-né; te ò dìdo iin nècuàchì ñahà cuni ùhì xì sànu-ne; ò nú coó, sànu-nemà cuni ùhì xì mii-né.

Ndiá icà-ndà nacuni-ndà indùvì tiempu nuná ñuhivì, te sáhatahvì Dios gracia xi-ya, vachi icúmí tiempu mà nsiha

⁵⁴Dandu nì cachi-yà xì nèhivì cuàhà ndoó yucán:
 —Mii-nsiá (nècuàchì ñuu yohó), nú nì xinì-nsia itá vècò ladu quécahnu orá, dandu cachí-nsiá: “Vaxi dàvì”, te ducán iá. ⁵⁵Te nú caná tàchì ladu sur, dandu cachí-nsiá: “Cuàhàn coo ihni”, te divi ducán coo. ⁵⁶¡Ndahví-nsiá! Danani uun-nsia nchichí ndisa-nsia, vachi mate túha-nsia nacuni-nsiá seña iá ñuhivì xì ansivì, doco índù chuun mà cùì nacuni stná-nsiá índù tiempu nduá vichi? ⁵⁷Có-chìndéé sàxìnítnùnì-nsiá mii-nsiá sàhà-ñá

cui mànihì inì-nsia índù chuun nduá chuun vaha.

⁵⁸Nú sàni sanicuàchi iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-ténsiá cuàhàn nùu tè-nìhì chuun, dandu chicá vaha nanducu-nsiá ñà-nacahan stnahá-nsiá Dios sàhà-nsiá na meru xicá-nsiá ichì cuàhàn-nsiá, te màdiá cundaca-ténsiá sàà nùu juez, vachi juez mà, dayáha-ténsiá ndahà comandante xi-tè, te chicadi tèmà-nsiá vehecàa. ⁵⁹Te ñà-ndàa nduá cachí` xì-nsiá, nú nì cuu-xi-nsiá ducán, dandu mà quéé gá-nsiá dècuèndè nú sàni dànáa nsìhì-nsiá nsidanicuú ñà-nduá nihíca-nsiá —nì cachi Jesús.

Chuun cahnú nduú ñà-cuu-nda arrepentir sàhà cuàchi-nda

13 Daaní, tiempu yucán nì cachitnùhu nèhivì xì-yá nansa nì cuu xi nècuàchì ladu Galilea, nì dandàcù Pilatu, te nì sahnì soldadu-nè na meru sáhatahvì-né quisì nduú promesa xi-ne nùu Dios; meru xihì quisì mà, te nì sahnì-téné. ²Dandu nì naxiconihí-yá nùu nècuàchì nì nacani ma, te dohó nì cachi-yà:
 —Nècuàchì Galilea mà, ¿a tuxí ini-nsiá ñà-chicá nì sanduu-ne nèhivì cuàchi nùu nsidaa nècuàchì ñuu-nè, te sàhàmà nì xihì-nè ducán? ³Còò, cachí, vachi divi ducání ndañuhu stná mii-nsiá nú màsà cúú-nsiá arrepentir sàhà cuàchi-nsia. ⁴Te ináhá stná-nsiá nansa nì cuu yatni Siloé yucán na ní ndua iin torre, te nì chàhmà sàhùn ùni nèhivì. Pues ¿a tuxí ini-nsiá chicá nisa ìa cuàchi

nècuàchìmà nù nsidaa gá nèhivì ñuu-nè Jerusalén? ⁵Còó, cachí; vèchi dècuèndè mii stná-nsià, divi ducaní icúmí stná-nsià ndañuhu-nsiá nú màsà nàxícócuñin inì-nsià sàhà cuàchi-nsià.

**Ejemplu sàhà yutnù cóni
cuàha quisi vídi-xi**

⁶Dandu nì nacani-ya ejemplu yohó:

—Nisa là iin tiàa icúmí xí iin ñuhù iá ñà-tàtá, te yucán iín stná iin nù-higu. Te nì sàà tiàa ma iin xichi yucán, cuàhàn-nè cuida-ne fruta-nu ni cuí, doco còò ni-iin sìhigu-nu ni ndácùhun-ne. ⁷Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì tèndiàà xì yutnù tatá mà: “Cunaha-ní, sàcuàhàn ùni cuìa quixí indéhi, áma níhi' sìhigu yutnù yohó cahín, doco còò-sí. Nì táhndè-nu chicá vaha; có-cùn' cuiin uun gà-nu yohó”. ⁸Doco peón mà, nì cachi-te: “Senór, nacoó gà-nínu dècuèndè inga cuìa, vèchi cuní dadayí ñuhù sàhà-nú, te daquéi majada, ⁹áma cuàha-nùsì; te nú coó, dandísá, tàhndè-nu”, nì cachi peón mà.

**Nansa nì quida Jesús iin quivì
descansu, nì dándúvaha-ya iin
nècuàchì ñahà xicá todo**

¹⁰Daaní, iin quivì sábadò iá-yà iin veheñuhu dacuahá-yà nèhivì. ¹¹Te yucán nì quihvi stná iin nècuàchì ñahà, sàhùn ùni cuìa dandohó iin ñà-malu-nè, nì cuitá yaa-ne quidá-si, ñàyùcàndùá xicá todo-ne, mà cùì nàcuìin ndàà-nè. ¹²Doco na ní xini Jesús-nè, nì cana-yanè ñà-tnàtuu-ne. Dandu ní cachi-yà xì-né:

—Mii-ní nècuàchì ñahà jaàn, sàni quee cuèhè malu quidá quini xi-ní.

¹³Dandu nì chitándòó-yà ndahà-yà dinì-né. Te vichi vichi nì ndundaà cuerpu xi-ne, te nì ñihì-né nì nàcuìin ndàà-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì naquimanì-né Dios.

¹⁴Doco nècuàchì dandacú nù veheñuhu yucán, nì cuduchi ini-nè, vèchi quivì descansu nduá na ní dándúvaha-ya nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchì dandacu-ma xi nsidaa nèhivì yucán: —Íñù quivì ùin iá quidachuun-nda; ñàyùcàndùá, quivì jaàn quixi-nsià nduvaha-nsià, màdìà quivì descansu.

¹⁵Dandu nì naxiconihí Stoho-ndà Señor nù nècuàchìmà, cachí-yà: —iNdahví-ní! iCachí uun-ní vaha-ní! vèchi nsidaa-nsiá, cada quivì descansu ndàxin-nsiá buey xi-nsià, ò burru xi-nsià, te sàhàn-nsià xì-sí ñà-coho-sì tècuí. ¹⁶Te nècuàchì ñahà yohó, descendencia xi xì-ndà Abraham nduú stná-nè, ñàyùcàndùá, amadí ndiá ìcà stná-nè dàñà stná-nè nù cuèhè itníf xì-nè, mate quivì descansu nduá, vèchi sàcuàhàn-ndà sàhùn ùni cuìa nuhní iquicúñú-nè quidá ñà-malu —nì cachi-yà.

¹⁷Daaní, nsidaa nècuàchì xiní ùhì xì-yà, nì nducahan-ne; doco nèhivì cuàhà mà, nì cudì ini-nè sàhà nsidaa obra ndiaha quidá-yà.

**Iin ejemplu nì nacani Jesús
ñà-cundaà ini-ndà nansa coo
tiempu na xítià palabra xi-ya**

¹⁸Daaní, nì cachi gà-yà xì-né: —Íñdù inàha cui cachi sàhà-ñà cundaà vii inì-nsià nansa iá ñuhivì ì xì Dios? Íñdù ejemplu cui nacani xì-nsiá, te sàà-nsià cundaà

ini-nsià nansa ía tiempu mà? ¹⁹Pues cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán ía tiempu mà, na ian nì cuu na ní chihi iin tiàa tata mà itu-nè, te nì sahnua; iin yutnù cahnú nì nanduu-nù. Dècuèndè laa ndavá ansivi, vaxi stná-si quidávàha-sì tacà-si mahì-nú.

Ejemplu sàhà tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

²⁰Daaní, tucutu nì cachi-yà: —Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá sàhà ñuhìví ìì xí Dios? ²¹Na iin tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, ducán nduá, vachì divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahì ùnì maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá —nì cachi Jesús.

Yehè Sìtníhì

²²Daaní, na xicá-yá ichì Jerusalén, nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán. ²³Te nì cachi iin nèhivì mà xì-yá:

—Señor mío, ía iyuhu nèhivì cunduu nècuàchì càcu anima-xì?

Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nèhivì mà:

²⁴—Quida-nsia lucha fuerte quìhvi-nsia yehè sìtníhì gloria, vachì ñà-yòhó cachí` xì-nsiá: nùu nsidaa nèhivì cucuni quìhvi yucán, cuàhà-né, mà níhì-né yàha-ne.

²⁵Vachì quida-nda cuenta na ian ía iin vehe, te cunì-nsià quìhvi-nsia, doco sàni nacadi nècuàchì divéhé-xímá yehè-né. Ñàyùcànduá sàà-nsià, te cáhàn-nsià yehè, cachí-nsià: “Stoho-nsì Señor, nacuna sacù-ní nùu-nsí”. Dandu nècuàchì mà, icúmí-né cachi-nè: “Còò, tàcùnì`

mii-nsiá, (nì có-ínáhì) índù nì quixi-nsia”. ²⁶Dandu mii-nsiá, cuàhàn-nsià cachi-nsià: “Nsiùhù, nìsa cutnahá-nsí xì-ní nì sandoo-nda nìsa xixi-nda nìsa xihi-nda (tècuí); te mii-ní, nìsa dacuaha-ní nèhivì ñuu-nsì, calle ñuu-nsì”. ²⁷Dandu nècuàchì sahnú yucán, icúmí-né cachi-nè: “Yùhù cachí` xì-nsiá, tàcùnì` mii-nsiá, nì có-ínáhì índù nì quixi-nsia. Ñàyùcànduá, cuahán-nsià iladu, vachì nècuàchì chicuéhè xínduu-nsia”, cachi nècuàchì sahnua-ma. ²⁸Pues (ducán stná mii-nsiá), icúmí-nsià cuni-nsià na yáha xì-ndà Abraham ndè ñuhìví ìì xí Dios, mii-né xì stná Isaac, xì Jacobo, xì nsidaa stná nècuàchì profeta nìsa cahnà cuenta xi-ya sànaaha. Nsidaa-né icúmí-né màcùndoo-ne nùu Dios ñuhìví ìì xí-yá. Doco mii-nsiá, còò; fuera icúmí-nsià ndòò-nsia. Dandu yáha ga cuàhàn-nsia cuacu-nsia, ndé càna nùhu-nsia (ñà-ndòhó guà-nsià). ²⁹Vachì nsidanicuú ladu icúmí quee nèhivì sàà-nè ñuhìví ìì xí-yá, cunduu-ne nèhivì vaxi ladu caná hora, xì nèhivì ladu quécahnu stná`, xì nèhivì ladu norte, xì nèhivì ladu sur, nsidaa-né icúmí-né casaà-nè màcùndoo-ne (ndé ía vicò) ñuhìví ìì xí-yá. ³⁰Vachì nèhivì nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-né sàà-nè nàcòdò nùu-né nùu-xí (quìvì yucán), te nècuàchì idónuu vichi, icúmí-né sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

³¹Divi quìvì yucán nì casaà dava nècuàchì fariseu nùu-yá, te nì cachi-nè xì-yá:

—Cuahán-nî quecuacán-nî yohó, vâchi cuní Herodes cahni-té mii-ní.

³²Dandu nî cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Cuahán-nsià, te dohó cachi-nsià xì tè-icúmí guá maña mà:

“Cunaha-ní, vichi xi tnaa cuàhìn taví ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te dandúvaha stnái nècuàchì cuhí, dandu quivì ùnì cuàhìn dansihí chuun xi”. ³³Doco sà-íá ñà-caqui vichi, te tnaa, te idá, vâchi ndè ñuu Jerusalén nduú lugar ndé tûha ndisa nèhivì cahni-né iin ana cáhàn cuenta xi Dios.

³⁴¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vâchi tûha-nsia cahni-nsiá nècuàchì cáhàn palabra xi Dios, vâchi na techúun-yánè sàà-nè nùu-nsiá dandu caníyúu-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nî cunì danátáquì mii-nsiá nùì na ian danátácá siùn pilu xi-sì ñà-nàcùñuhu quisi mà tixi ndìxi-sí; doco còò, cónì cùnì-nsiá.

³⁵Ñàyùcàndùá icúmí lugar xi-nsia yohó ndòò nihnia. Te cachí stnái xì-nsiá, mà cúnì gà-nsiá yùhù ndè cachi sàà quivì cachi-nsiá xì: “Ndiaha gá mii-ní, vâchi divi ana vâxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

Nansa nî dandúvaha Jesús iin nècuàchì ndohó cuèhè cuiun

14 ¹⁻²Daaní, iin quivì descansu cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì idónuu nùu nècuàchì fariseu, cuàhàn-yà cuxi-ya yucán. Te vehe nècuàchìmà iá stnái iin nècuàchì cuhí cuèhè cuiun, te íin-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá, dava ga nècuàchì fariseu ndoó yucán,

indéhe váha-neyà, nansa quida-ya.

³Ñàyùcàndùá, nî cachi-yà xì nècuàchì fariseu mà xì stnái nècuàchì ley xi veheñuhu ndoó yucán:

—¿A sáha ley ìi xì-ndà dandúvaha-nda nèhivì nú quivì descansu nduá? (Cachi-nsiá xì.)

⁴Doco nècuàchìmà, dadí úun nî ndòò-ne. Ñàyùcàndùá, nî tnii-ya ndahà nècuàchì cuhí mà, te nî dandúvaha-yanè. Dandu nî cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cùhùn-ní vichi.

⁵Dandu nî cachi stnái-yà xì nècuàchì ndoó yucán:

—Nú íá iin burru, ò iin buey xi-nsia, te nî nacava-sì ini iin xìchi, ¿ama cùhùn-nsiá carrera tavà-nsiási, mate quivì descansu nduá? —nî cachi-yà.

⁶Te mii-né, mànicùí nanihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá.

Mà váha ndanihi-nda mii-nda nduu-nda ana chicá ndiaá

⁷Daaní, nî xini Jesús nansa quidá nècuàchì nî quesaa vicò mà, nandúcú-nè lugar cundoo-ne ndé chicá quee tnùñuhu xì-né. Ñàyùcàndùá, nî nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

⁸—Nú cánà iin nèhivì cùhùn-nè iin vicò nandàhà, màsà cóó-né ndé nduú lugar chicá íá tnùñuhu-xì, vâchi vihini sàà stnái inga ana chicá quidáñuhú nècuàchì divéhé-xì.

⁹Nú ducán, dandu icúmí nècuàchì divéhé-xímá tnàtuu-ne ndé íá nècuàchì nî sàà primeru mà, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Cuxio-ní, te nî cóó nècuàchì sahnú yohó lugar xi-ní”. Dandu nècuàchìmà,

ndacuiin-nè, te cùhùn-nè coo-ne inga lugar ndè cahà-xí, te ndòo cahan-ne. ¹⁰Cunaha-nsiá, nú cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò, dandu nanducu-nda lugar chicá cahà-xí coo-nda, dandu na tnátuu nècuàchì divéhé-xímá, icúmí-nê cachi-nè xì-ndà: “Amigo, nahà-ní, coo-ní ndé nduú lugar chicá iá tnùñuhu-xí”. Pues nú ni quidá-né ducán, dandu chicá quee tnùñuhu xi-nda nù nècuàchì cutnâhâ xí-ndá ndoo-nda xixi-nda yucán. ¹¹Vàchi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nê sàà-nè ndòo cahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhí ndahví xì mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí nihì xì tnùñuhu — nì cachi Jesús.

¹²Daaní, nì càhàn-yà xì nècuàchì nì cana xi-yá ñà-cuxi-ya, cachi-yà xì-né: —Nú cuàhàn-ní quida-ní iin vicò vehe-ní, dàtnàà ò sàcuaà, dandu màsà cáná-ní amigo xi-ní, ò ñani-ní, ò tnaha-ní, ò nècuàchì cuicà ndoó yatni, còtó cana stná-nè mii-ní vehe-ne, te ducán danáà-né favor nì quida-ní. ¹³Còó, vâchi nú cuní-ní quida-ní iin vicò, dandu cana-ní nècuàchì ndahví, xì nècuàchì nì nacuèhè, xì nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá; ¹⁴dandu ndiaha gá coo xi-ní, vâchi nsidaa nècuàchì yucán, mà cúí danáà-né nù-ní. Daaní (ndè inga vida) na natiacù-ní xì nsidaa gá nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xi, icúmí-ní nihì-ní ñà-vàha xi-ní sâhâmà —nì cachi Jesús.

Ejemplu sàhà vicò cahnú

¹⁵Daaní, iin nècuàchì cutnâhâ xí-yá na xixí-yá yucán, nì tiacu-nè ñà-ndùá nì cachi-yà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Ndiaha gá coo tiempu cundoo-nda ñuhivì ìl xí Dios, te cuxi-nda pan yucán.

¹⁶Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchìmà:

—Nisa ìa iin tiàa nì quida iin vicò cahnú. Cuàhà gá nèhivì nì cana-ne. ¹⁷Dandu na hora cuàhàn-nè cacuxi-ne, nì techuún-né iin peón xi-ne (ñà-caca-tè) cachitnùhu-tè xì nsidaa nècuàchì nì cánà mà ñà-sà-ìà hora yàha-ne, vâchi sà-ìà listu nsidaá.

¹⁸Doco iin-ni nì cacachi nsidaa-né ñà-nì cuicáhnú ini nècuàchì quidà-xì vicò mà sàhà-né. Nècuàchì primeru, nì cachi-nè: “Còó, làcà nì xiin iin ñuhù xí, te icúmí cùhìn cundehíà. Nì cuicáhnú ini-nè sàhí”, cachí-nè.

¹⁹Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: “Còó, vâchi làcà nì xiin ùhùn yunta buey, te icúmí cùhìn cundaà inì sàhà-sí, a quidá víi-sí, á coó. Nì cuicáhnú ini nècuàchìmà sàhí”, nì cachi tiàa ma. ²⁰Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: “Còó, vâchi làcà nì nandâhí, te ñàyùcàndùá, mà cúí cùhìn”.

²¹Ñàyùcàndùá, mànuhù peón mà, te nì nacani-tè xì lamú xi-tè nansa nì cacachi iin iin nèhivì mà. Ñàyùcàndùá, nì xidà ini nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì peón mà: “Cuahán-ní vichi duha cacanuu-ní inii calle ñuu-ndà yohó, calle nahnú te calle cuati, te danátácà-ní nècuàchì ndahví, nècuàchì nì nacuèhè, xì stná nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá ñà-nì quixí-né vicò xí”.

²²Ñàyùcàndùá, (ducán nì quida peón mà); dandu nì cachi-te: “Sàni

quide ñà-nduá nì cachì-ní xì', señor, te vátùni cundoo más gà nèhivì".

²³Dandu nì cachi tu lamú mà xì peón mà: "Vichi cuahán tu-ní nsidaa ichì xì nsidaa callejón, te datnátuu-ní nèhivì sàhà-ñá chitu vehi nèhivì. ²⁴Vàchi ñà-yòhó cachí' xì-nsiá, ni-iin nèhivì nì quide invitar daa, mà níhì-né ni-iyuhu ñà-cuxi-ne vehi".

Nansa nì cachi Jesús xì-ndà ñà-iin-ni ni nacánì ini-ndà cunchicùn-ndàyá

²⁵Cunaha-ní, cuàhà gá nèhivì xínchicùn xì-yá cuàhàn stná-nè. Ñàyùcànduá nì naxicocuñin-yá yàtà-yá, te nì cachi-yà xì-né:

²⁶—Nú vaxi iin nèhivì núì, te cuní-nè cunchicùn-nè yùhù, dandu (màsà ndúlócò gà-nè ñà-nduá cachí) yua-né, ò dihi-né, ò dèhe-ne, ò ñani-nè, ò cùha-ne, mate (ni cá-cútúxì ini nècuàchìmà) sàni xini ùhì tñaha-nemà mii-né. Ni màsà cúú gà stná ini-nè sàhà vida xi-ne, vachi nú coó, mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin ana nchícùn xì'. ²⁷Te xiñuhu stná (ñà-coo-ne dispuestu cui-nè sàhí), quida-ne cuenta na ian nsidá-né iin cruz cuàhàn-nè cui-nè. Vachi nú có-nìhnú ini-nè ducán, te có-nchícùn stná-nè yùhù ducán, dandu mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin nèhivì xí. ²⁸Vàchi nú cuní-ndà quidavàha-nda iin vehe ducún, amádi dihna coo-nda quida-nda cuenta xi-nda a vátùni sàà dìhùn xì-ndà, ²⁹còtó mà cúí daxínu-ndañá, cuisì cimientu xan daquésáhá-ndá, te sà-íá ni. Dandu nècuàchì indéhe, cuàhàn-nè cuàcùndiaa-nèndó, ³⁰cachi-nè: "Cuàhàn tè-jaàn quidavàha-tè iin vehe ní cúí, doco

cónì níhì-té daxínu-teá", cachi-nè (cuàcùndiaa-nèndó). ³¹Daaní, stná iin rey, nú cuní-te cùhùn-te guerra nàá tñahá-te xì inga rey vaxi xi soldadu-xi, amádi dihna coo-tè nacani vaha inì-te, a vátùni sàà ùxìn mil soldadu xi-tè ñà-cundee-té nùù òcò mil soldadu xi inga rey mà, á coó. ³²Te nú mà sàà soldadu xi-tè, dandu na tãñaha ga cuyatni inga rey mà, dandu techuún-te nèhivì xí-te cùhùn-nè ndatnuhu-né xì tèmà nansa nsihi pleitu xi-tè. ³³Te ducán stná mii-nsiá, xiñuhu nandòdó-nsiá nsidanicuú iñaha icúmí-nsiá, vachi nú coó, dandu mà cúí sàà-nsiá cunduu-nsia ana nchícùn xì'.

Ejemplu nacánì sàhà iin nì cuchicuehe, te ducán stná ndohó, màdí cuchicuehe anima-ndà

³⁴Vàha ga iin, (vachi nsidá ádíá ñà-xìxì-ndà); doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí gá ndu-adì gá'. ³⁵Vàchi còò cá chuan, mà cùnduá ñuhù chihi-nda, ni mà vaha daquée stná-ndà nùù itu-ndà. Chicá vaha cate-ndañá. Ni cúnínì vaha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

Ejemplu nacánì sàhà riì nì tùcù

15 Daaní, nì catnátuu cuàhà tè-dàchíyàhvi, xì cuàhà gá stná nèhivì iá cuàchi-xi, vachi cuní-nè cunini-ne ñà-nduá cachí-yà. ²Dandu nècuàchì fariseu, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nì xitnùhu-neyà, cachí-nè: —Nècuàchì jaàn, cudí ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì cuàchi; dècuèndè xixí tàcà stná-nè xì nècuàchìmà.

³Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

4—Nú ndoó iin cientu riì xì-ndà, te nì quecuacán iin-sì ìndià nduá quida-nda? ¿Amádi nacoo-nda 99 quisi dava ga mà iin yodò, te cùhùn-ndà nanducu-nda inga quisi mà ndè cachi nanihì-ndàsì? 5Daaní, nú sàni ndacùhun-ndasí, cudíì ini-ndà 6mànuhù-ndà vehe-nda idádócó-ndà quisi mà. Dandu cana-nda amigo xi-nda xì stná nècuàchì ndoó yatni, te cachí-ndà xì-né: “iNahà-nsia cundoo-nda cudíì ini-ndà, vèchi sàni natùì riì xí nì ndañuhu ni cuí!”

7Te yùhù cachí stnài xì-nsiá, nú nì sàà iin nèhivì iá cuàchi xi cuu-ne arrepentir, dandu yáha ga xícudíì ini ana ndoó gloria. Ndè chicá cudíì ini-nè sàhà nècuàchìmà nùù 99 nèhivì nihnú vaha inì-xi, vèchi mii-né, có-xiñhùhù gá cuu-ne arrepentir.

**Ejemplu nacání sàhà dìhùn
nì ndañuhu, te nì natùia**

8Te ò (inga ejemplu. Ni cachí-ndà iá) iin nècuàchì ñahà icúmí xí ùxìn dìhùn plata. Pues nú ni ndáñhùhù ian, amádi nacucùn-né iin isì, te nasihvi-né vehe-ne ñà-nanducu-néà ndè cachi natùia. 9Daaní, nú sàni nanihì-néà, dandu cana-ne amigo xi-ne xì stná nècuàchì ñahà xíndoo yatni, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Naha-nsià cundoo-nda cudíì ini-ndà, vèchi sàni natùì dìhùn xí nì ndañuhu ni cuí”, cachí-nè. 10Te cachí stnài xì-nsiá, ducán cudíì stná ini nsidaa ángel xi Dios nú nì sàà iin nècuàchì iá cuàchi-xi cuu-ne arrepentir.

**Ejemplu nacání sàhà
dèhe nì sàhàn xicà**

11Dandu nì cachi stná-yà:

—Nisa là iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi. 12Te nì cachi tèchicá chii xi yua-té: “Papá, taxi-ní ñà-ndùú tàhvi nihì-nsì nùù-ní”. Ñàyùcàndùá, nì sàha-ne iin iin-tè ñà-ndùú tàhvi-té. 13Cóni yáha cuàhà quivì, te nì dàtácá tèchicá chii ma nsidaa ñà-ìcúmí-té, te cuàhàn xicà-té inga ñuu. Yucán nì quida ndevàha-tè gastu dìhùn xí-te, nì quìhvi-tè cuàhà viciu. 14Daaní, na ní nsihì dìhùn mà, nì quixi fuerte tnama ñuu yucán, te nì quesaha-té nì ndundahví-te.

15Ñàyùcàndùá, cuàhàn-te nùù iin lamú ñuu yucán, te nì nihì-té chuun nùù nècuàchìmà, nì techuún-nète cuàhàn-te campu dacáxàhan-tè cochi. 16(Ñàyùcàndùá, yucán iá-te campu mà), dècuèndè nchichi yùcù saxí cochi-mà cahan stná-te caxì-té, doco còò ni-iin nèhivì sàha xi-té ni-iñàha. 17Dandu nì nàcùnihnu sahnú inì-te, te nì cachì-te: “Cuàhà gá peón ndoó vehe yuè, te iá cuàhà ñà-cutiacu-nè, dècuèndè cuyódo gá-ñà nùù-né. Doco yùhù, yohó ié` ndè cunì` cui quidá doco. 18Chicá vaha naquihin ichì nùhì ndé iá papá xi, te cachì xì-né: Papá, nsidá cuàchi nùù Dios, te nsidá cuàchi stnài nùù mii-ní. 19Ni mà natùì cunduu guè nahi dèhe-ní; nahi peón xi-ní cundui quida-ní cuenta”. Ducán nacání inì-te entre mii-té.

20Ñàyùcàndùá, nì naquihin-tè ichì mànuhù-té ndé iá yua-té.

Te xica fì vèxi-tè ndé iá nècuàchìmà, te nì xini-nète. Dandu nì cuhi ini-nète, te nì dàyáà-nè cuàhàn-nè nì numi nihni-nète. Nì tutuyuhu tnahá-né nùù-né. 21Dandu nì cachi dèhe-nemà xì-né: “Papá, nsidá cuàchi nùù mii-yá iá ansivì,

te nsidá cuàchi stnàì nùù mii-ní. Mà nátùì cunduu guè nahi dèhe-ní”, nì cachi-te. ²²Doco yua-té, nì cachi-nè xì peón xi-ne: “Tavà-nsiá sicoto chicá finu, te chindixi-nsiàte; te ni cúnacáá stná iin anillu òndàhá-te; ni nácuáìn stná-te iin ndisàn. ²³Te cundaca stná-nsia chelù ndatnù quixi cuì-si quida-nda vicò. ²⁴Vàchi sàni xihì dèhi yohó cahín, doco vichi (sàni nsiaà-te) na iin tiàa nì natiacu. Sàni ndañuhu-té ni cuí, doco vichi sàni natùì-tè”, nì cachi yua-té. Te nsidaa nècuàchì ndoó yucán, nì quesaha-né nì quida cahnú-né vicò mà.

²⁵Daaní, dèhe sahnú nècuàchìmà, iá-te nùù ítù. Te nì naquihin-tè ichì màndixi-tè. Te na ní cuyatni-tè vehe, nì tiacu-te quidándáá nèhivì, te itásáhá stná-nè. ²⁶Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin peón; nì xicàn tnùhù-tè nùù nècuàchìmà, cachí-te: “¿Ndíà ndùá cùù-guá vehi?” ²⁷Dandu nì cachi peón mà xì-té: “Sàni nsiaa ñani-ní, ñàyùcàndùá nì cachi yua-ní ñà-nì càhní-nsí chelù ndatnù, vachi sàni natùì dèhe-ne, te còò ni-ìñàha ni cuu xi-té”. ²⁸Ñàyùcàndùá, nì xidà ini ñani sàhnùmà, có-cùnì-te nansihvi-tè vehe. Dandu nì quee yua-té nì càhàn vii-né xì-té. ²⁹Doco nì cachi-te xi-né: “Cunaha-ní, sàcànì cuàà ié` nùù-ní quidáchuín, te inínì nsidanicuú ñà-ndùá cachí-ní xì; doco tàñàha ga dacútàhvi-ní yùhù ni-iin litú quida stnàì vicò xì amigo xi. ³⁰Doco vichi sàhà ñà-nì nsiaa tè-ndùú dèhe-ní yohó, (ñàyùcàndùá quidà-ní iin vicò cahnú), dècuèndè nì xihì stná chelù ndatnù xi-nda sàhà-té, mate nduú-te iin ana nì quida uun gastu xì biene xi-ní sàhà

ñahà xí-te”, nì cachi dèhe sahnuma. ³¹Dandu nì cachi yua-té: “Yohó, dèhi nduú stnàù. Siempre ió xì. Te nsidaa ñà-ndùú biene xi, stoho stná` nduú stnàù. ³²Doco vitni ndiá ìcà-ndà quida-nda vicò, te cudìì ini-ndà, vachi tè-ñanù yohó, nì xihì-te cahín, doco vichi yohó iá-te na ian nì natiacu-te; sàni ndañuhu dahuun-tè nì cahín, doco còò, sàni nsiaa-te vichi”.

Ejemplu nacánì sàhà mayordomu còni quidá víi

16 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:
—Iin nècuàchì cuicà, nì ìa iin mayordomu xi-ne, te nì cachitnùhu nèhivì xi-né: “Cò-quidá víi mayordomu xi-ní xì biene xi-ní”. ²Ñàyùcàndùá, nì cana-ne tèmà, cachí-nè xì-té: “¿Nansa iá ñà-ndùá quidà-ní? vachi càhàn tnùhù nèhivì sàhà-ní nùù. Pues vichi icúmì-nì quida nsihi-ní entregar cuenta xi-ní nùù, vachi cuàhìn taví mii-ní nùù chuun xi-ní ñà-ndùù-ní mayordomu”, nì cachi-nè. ³Ñàyùcàndùá, nì quesaha-témà nacánì inì-te, cachí-te inì-ni mii-té: “¿Nansa quide vichi? vachi cuàhàn lamú xi dacúxió-né yùhù nùù chuun xi. Ndahví, vachi còò valor xi quidachuín xì pala. Vihini càcàn stnàì caridad, doco cucáhàn nùù. ⁴iÁà! Vichi sàni cundaà inì nansa quide, te cundoo ana cuàha lugar coi vehe-xi na quei nùù chuun xi”, nì cachi-te. ⁵Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin iin nèhivì iníhíca nùù lamú xi-tè. Te nì ndàcàtnùhù-tè nùù nècuàchì primeru mà: “¿Nadaa iníhíca-nì nùù lamú xi?” ⁶Te nì

cachi nècuàchì mà: “Iin cientu tonel aceite iníhíquê”. Dandu nì cachi mayordomu mà: “Tnii-ní cuenta xi-ní, coo-ní yohó, te yàchì natiaa-ní cuenta xi-ní ñà-cundua cuisì ùi dico ùxìn (50) tonel vichì”.
 7 Dandu nì cachì-te xi inga-nè: “Te mii-ní, ¿nadaa iníhíca-ní?” Te nì cachi nècuàchì mà: “Iin cientu carga nùnì trigu iníhíquê”. Dandu nì cachì-te: “Tnii-ní cuenta xi-ní, te natiaa-ní cùmì dicó (80) carga-ní”.
 8 Daaní, lamú xi-tè, nì cundaà ini-nè ñà-ndùá quidá-te. Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì-té sàhà-ñá cónì quidá víi-té: “iNa nchichí guá nì quida-ní!” nì cachi-nè. Vàchì cunaha-nsiá, nèhivì nihnú inì-xi cuisì ñuhivì yohó, chicá cuehé-nè nùu chuun xi-ne entre nsidaa mii-né, te chicá mà cuèhé nèhivì datnúu Dios sàxìnítùnì-xi.

9 Te yùhù cachí` xì-nsiá: mate dava-tè, có-quidá víi-té xì dihùn xí-te, doco mii-nsiá, xiñuhu cuichuún víi-nsiá ñà-cuicà-nsiá sàhà-ñá naquimanì nèhivì-nsiá, dandu na quívì nsihi dihùn xí-nsiá mà, vátùnì cuàha Dios sàà-nsiá nùu-yá vehe ndiaha-yá nicanicuahàn.

10 Nú sàni nìhì iin nèhivì iin chuun tii, te quidá víi-nèá, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà vátùnì quida víi stná-nè iin chuun chicá cahnú. Te ò nú có-quidá víi-né chuun tii ma, dandu ni mà quidá víi stná-nè iin chuun cahnú.

11 Ñàyùcàndùá, nú icúmí-ndá ñà-cuicà ñuhivì cuàchì yohó, te có-quidá víi-nda xán, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-ndúu ñà-cuicà ndiaha ndisa. 12 Te nú có-quidá

víi-nda chuun ñà-cundiaa-ndà biene xi inga ñanìtnaha-nda, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-cunduu biene xi mii-nda.

13 Iin tè-quidáchúùn, mà cúí coo ùi patrón xi-tè, vàchì nú ducán, dandu icúmí-tè cuni ùhì-te iin-ne, te inga-nè cuu inì-te sàhà-xí. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne coo vaha xi-té, te inga-nè cahíchì inì-te. Te ducán stná mii-nsiá, nú cuú ini-nsiá sàhà dihùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsiá nùu Dios —nì cachi Jesús.

14 Daaní, nècuàchì fariseu, itá stná-nè yucán, iníní-né nsidaa ñà-ndùá cachí-yà, te nì sàcundiaa-nèyà, vàchì cuàhà gá cuú ini-nè sàhà dihùn. 15 Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, nùu nèhivì cuní-nsiá ndee vaha-nsia, na ian ni cundúu-nsiá nèhivì váha guá. Doco Dios, ináhá-yá ñà-ñuhú ini anima-nsiá. Vàchì ñà-ndùá chicá xího nècuàchì ñuhivì yohó, có-nâtùia nùu mii-yá, vàchì ñà-chicá có-íá vaha nduá nùu-yá.

Iin palabra nì cachi Jesús sàhà ley xi Moisés xì sàhà ñuhivì ìi xí Dios

16 Iinii tiempu antes quesaa Juan (Bautista) nì sandiaa ley (xi Moisés) xì stná palabra nì cachi profeta nìsa cahàn cuenta xi Dios. Doco tiempu xi Juan vaxì duha nì quesaha xítia cuentu sàhà ñuhivì ìi xí Dios, te vichi nsidaa nèhivì, quidá-né lucha sàà-nè ñuhivì ìi mà.

17 Doco ley (sàhana) ma, nicanicuahàn cundua iin ley vaha; vachì ni-iin seña tii xí iin letra xan, mà nunca sàà ndañuhá. Chicá mà úhì ndañuhu ansivi xì ñuhivì, doco ley mà, nicanicuahàn coa.

**Nansa nì cachi Jesús ñà-mà
váha cate tnàhà-ndà**

18° Nú ni caté stnahá iin tiàa xi ñahàdihí-nè, te coo-ne xì inga nècuàchè ñahà, cuàchi ndisa cundua. Te nú ni nándàhà stná iin nècuàchè tiàa xi iin nècuàchè ñahà ní sate stnahá, divini cuàchi cunduu stná mà.

**Nansa nì cuu xi iin tècuicà xì stná
iin nècuàchè ndahví nani Lázaro**

19° Nisa là iin tècuicà, ndixí-te sìcoto cuxín finu, xì cuàhà gá sìcoto chicá viì. Te nsiquívì nisa quida-tè vicò cahnú vehe-tè. 20° Te nisa là stná iin nècuàchè satú nani Lázaro, indúhu-né yehè cahnú tècuicà mà, te itándiaa chitu nsìhi uhì ìcà-né. 21° Te cuní-nè ñihì-né pedazu cuati comida cóyo nùu mesa xi tècuicà mà cuxi-ne. Dècuèndè stná sìhina, vaxi-sì ndé iá-nè, te nacuahá yàá-sì nsìhi uhì ìcà-némà. 22° Daaní, nì sàà quívì nì xìhì-nè, te nì caquixi ángel nì nacua-ne anima nècuàchè mà cuàhàn-nè ndé iá xì-ndà Abraham. Daaní, después nì xìhì stná tècuicà mà, te nì ndùxin-tè. 23° Dandu (nì sàà-te) ndé ndoó anima nècuàchè xínduu nsii. Te yucán nì quesaha-té ndohó cuàhà-té. Dandu nì ndacoto-tè nì xini xicà-té yucán iá Abraham, te yatni uun iá stná Lázaro. 24° Ñàyucànduá, nì ndàhì ndee-té, cachí-te: “iAbraham! iXì-nsì nduu-ní! Cundehe ndahví-ní yùhù; techuun-ní Lázaro quixi-ne dandaxín-né òndàhà-nè tècuí, te danchíco-ne yàí, vàchi yáha ga ndohí ié mahì ñuhu yohó”. 25° Doco nì cachi Abraham: “Nsinuu

inì-ní, hijo, vàchi na nisa itiacù-ní ñuhívì, vàha vida nisa icumi-ní. Doco Lázaro yohó, còò; yáha ga ndahví nisa yàha-ne. Doco vichi sàni ñihítàhvì-né cudii cuàhà ini-nè, mientras mii-ní, icúmí-ní ndoho-ní. 26° Te iá stná inga ñàhà, vàchi mahì nsìhù yohó xì mii-nsiá jaàn iá iin yui cahnú cunú sàstnùhù. Ñàyucànduá, mate ni cùcàhàn-nsì yàha-nsi ndé iá-ní, doco mà cúí; te stná mii-nsiá, mà cúí yàha stná-nsiá ndé ndoó nsìhù yohó”. 27° Dandu nì cachi tèmà: “Pues, nú ma cúí, dandu sacúndàhvì` nùu-ní, tío Abraham; techuún sacù-ní Lázaro nùhù-nè vehe papá xi. 28<sup>o</sup> Vàchi yucán ndoó ùhùn ñànì, te cuní` càhàn Lázaro xì-té ñà-màsà quíxí stná-te lugar yohó ndé ndòhò guá-nsì”. 29° Dandu ní cachi Abraham xì-té: “Sà-icúmí-tè libru ì nì tiaa Moisés, xì stná libru nì tiaa nècuàchè profeta. Ni cúní-ni-tè ñà-nduá cachí nùu tutu mà”. 30° Dandu nì cachì-te: “Còò, tío Abraham, vàchi nú ni nàtiácú iin nsii, te sàà-nè càhàn-nè xì-té, dandísà, icúmí-tè cuu-tè arrepentir”. 31° Doco nì cachi Abraham xì-té: “Nú có-cuní-te cunini-tè ñà-nduá nì cachi Moisés, te ni ñà-nduá nì cachi profeta, dandu mà sàà-te naxicocuíñ inì-te mate ni nàtiácú iin nsii (càhàn xì-té)”.

**Cuàhà gá ni coo-nda cuidadu,
còtò quida-nda iin cuàchi**

17 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchè dacuahá-yá: —Ñà-ndàà nduá, icúmí dava nèhivì tucù-nè ichì có-ndiáà quida ñanìtnaha-ne. Doco ndahví

nècuàchì datúcù tñàhà-ximà.

²Vàchi chicá vaha ni mácuñdiacu iin yùù yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñá màsà dátúcù-nè ni-iin ñà-cuati yohó.

³Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá.

’Nú quidá iin ñanìtnaha-nsia cuàchi nùù-nsiá, dandu càhàn-nsiá xì-né sàhàmà. Te nú ni nàxícócuñin ini-nè sàhà ñà-ndùá nì quida-ne, dandu cuicahnú inì-nsia sàhà-né.

⁴Mate ùsà xichi iin quivì nì quidá-né iin cuàchi nùù-nsiá, có-quidá, vachi nú cada iin iin xichi vaxi-ne cachì-nè ñà-cùù-né arrepentir, dandu icúmí-nsiá cuicahnú inì-nsia sàhà-né —nì cachi Jesús.

**Vàtùni quida stná-ndà milagru
nú nihnú vaha ini-ndà mii-yá**

⁵Dandu nècuàchì nì nìhì chuun nùù Stoho-ndà Señor, nì xicàn tàhvì-né nùù-yá, cachì-nè:

—Chindee-ní nsiùhù ñà-nì sàà-nsì cunindisá víi gá-nsì.

⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuati lihngu tata yutnù nani nùù-mostaza. Te ñà-yòhó cachì` xì-nsiá: nú xiníndisà ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata mà, dandu dècuèndè vātùnì dandacú-nsiá nùù yutnù nahi yutnù fruta jaàn ñà-nì ndánchító-nu yohó, te cùhùn-nu ndiachi-nú mahì mar, dandu seguru ducán icúmí coo.

**Ejemplu sàhà peón
quidáchúùn nùù-ndà**

⁷Nì cachì-ndà iá iin peón xi-nda, te quidachuún saín-te nùù-ndà. Te vihini xitú-te, o ndiaá-te quisi

xi-nda. Doco nú nì nsiaà-te vehe, ¿a cachì-ndà xì-té ñà-nì cùhùn-te cudamá-te? ⁸Còó, dohó cuàhàn-ndà cachi-ndà xì-té: “Quidayucùn-ní ñà-cudamí`, dandu nsidavii-ní mii-ní, te taxi-ní ñà-cuxi, te cohi. Doco mii-ní, dècuèndè después icúmí-ní cuxi-ní”, cachi-ndà xì-té. ⁹Pues, ¿a náquímànì-ndà peón mà nú sàni quida-tè nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-té? Ádi coó. ¹⁰Pues divi ducán stná xì mii-nsiá, vachi nú sàni nsihi nì quida-nsia nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-nsiá, dandu icúmí-nsiá, cachi-nsiá: “Còò ni-iñàha nì quidá-nsí, cuiisì ñà-ndùá ndiá ìcà-nsì nì quida-nsì”, —nì cachi Jesús.

**Nansa nì dándúvaha Jesús
ùxìn tiàa ndohó cuèhè lepra**

¹¹Nhìcùn Jesús ichì Jerusalén cuàhàn, te nì yàha-ya ladu Galilea xì stná ladu Samaria. ¹²Te na ní sàà-yà iin ñuu tii nì xini-yà yucán vaxì ùxìn tiàa ndohó cuèhè lepra. Itá xica-né, ¹³cána ndee-né, cachì-nè:

—iStoho-nsì Jesús! ¡Cundehè ndahví-ní nsiùhù!

¹⁴Daaní, na ní xini Jesús nècuàchimà, nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá dacuní-nsiá dùtù ìcà-nsiá.

Ñàyùcàndùá nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te meru xicá-né ichì mà, dandu nì nduvàha nsidaa-né.

¹⁵Te iin-ne, na ní xini-nè sàni nduvàha-ne, nì naxicocufìn-nè, nì ndenihi vaha cuahà-né Dios, ndee càhàn-nè. ¹⁶Te nì sàcuìin sàsì-né nùù-yá, naquímànì-néyà. Te nduú-né iin nècuàchì ñuu Samaria.

¹⁷Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Amádi ùxin tiàa nì nduvàha? Doco 9 nècuàchì dava ga mà, còd-né nì nàxícócuñin. ¹⁸Cuisi mindaa nècuàchì tùcù yohó nì naxicocuñin naquímánì xì Dios.

¹⁹Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì naxicocuñin mà:

—Ndacuiin-ní xuhun-ní vehe-ní. Vàtùni nì xinindisa-ní, te ñàyùcàndúà nì nìhì-ní nì nduvàha-ní.

**Nansa icúmí cuu quivì
naxicocuñin Jesús ñà-cusahnú-yá
nùù ñuhiví yohó**

²⁰Daaní, nì ndàcàtnùhù nècuàchì fariseu nùù-yá índù tiempu sàà quivì cusahnú Dios ñuhiví yohó. Te nì cachi-yà xì-né:

—Màdiá nduchìnúù-nsiá cuni-nsiá ñuhiví ì xì Dios. ²¹Mà cundúámà ñà-cachitnùhu nèhivì xì-nsiá, cachi-nè yohó iá ñuhiví ì mà, te ò yucán iá`. Còó, vachì yohó mahì mii-nsiá iá ñuhiví ì mà.

²²Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vàxi iin tiempu na yáha ga cuni-nsiá cundua tiempu ndiaha (naxicocuñin) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco tãnáha ga sàà cundua tiempu mà. ²³Te nú cachí nèhivì xì-nsiá ñà-yohó sàni naxicocuñin, te ò yucán ié', màsà cùhùn-nsiá xì-né, màsà cùnhicùn-nsiànè. ²⁴Vàchì na ian tása, te natnúú fuerte inicutu ansivi ndè iin ladu xì ndè inga ladu, ducán icúmí cuu stná xì yùhù na sàà quivì xí, (te cundehè nsidaa nèhivì yùhù). ²⁵Doco antes, cuàhà iñàha icúmí ndohi; vachì icúmí nèhivì tiempu vichì cahíchì ini-nè yùhù. ²⁶Te

nacua nì cuu tiempu xi Noé sàhana, ducán icúmí cuu stná na sàà meru quivì xí yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²⁷Vàchì tiempu xi Noé mà nìsa (ndoo cuéyàà nèhivì ñuhiví), xixí-né, xihí-né, te nándàhà-né. Te ducán nìsa quida-ne dècuèndè nì sàà quivì nì quihvi Noé barcu cahnú, dandu nì quixi dàvi nì sahnì xì nsidaa nèhivì mà. ²⁸Daaní, ducaní stná nèhivì ñuu Sodoma tiempu xi Lot sàhana, xixí-né, xihí-né, xiín-né, te dicó-né; xitú stná-nè, te quidávàha stná-nè vehe; ²⁹doco divi quivì nì quee Lot ñuu mà, dandu ndè ansivi nì còyo ñuhu xì tàtnà cuaán sahán quini, te nì caxihì nsidaa nèhivì ñuu mà. ³⁰Ducán icúmí cuu stná na quivì naxicocuñin, te cuni nèhivì yùhù.

³¹Quivì mà, nú ndoo nèhivì dìnivèhé-né (quetátú-nè), te ini vehe ñuhú ñà-icúmí-nè, dandu màsà ndúlócò-nè sàhámà. Cuisi-nì nì cùnú dèhé-nè chicá vaha. Te ò nú ndoo-né nùù ítú, dandu màsà nàxícócuñin-nè vehe-ne.

³²Màsà nándòdò-nsiá nansa nì cuu xi ñahàdìhì Lot. ³³Nsidaa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu-ñá dandáñúhú-nèàmà quea; doco nsidaa ana có-dàcácu xi vida xi, divi cunduu nècuàchì càcu.

³⁴Yùhù cachí` xì-nsiá, na sàà ñuú naxicocuñin, dandu ndé quídì ùi nèhivì, icúmí cuxio iin-ne, te iin-ne ndò. ³⁵Te ndé ndoo ùi nècuàchì ñahà cutnàhà nchicó, iin-ne icúmí cuxio, te inga-nè ndò. ³⁶Te ndé ndoo stná ùi tiàa nùù ítú, iin-ne cuxio, te inga-nè ndò.

³⁷Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, ¿índù cuàhàn cuu ñà-jaàn?

Te nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, (ducán iá nahi dichu cachí): “Ndé indúhu ñà-nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

Ejemplu nacání sàhà iin nècuàchì ndahví nì sàhàn nùu iin juez cuehé

18 Dandu nì nacani Jesús xì-né iin ejemplu ñà-cundaà ini-nè ñà-iin-ni icúmí-ndá càcàn tàhvi-ndà nùu Dios, te màdiá cuhuun ini-ndà. ²Dohó nì cachi-yà:

—Ñisa ìa iin juez iin ñuu; doco ni cóni sácáhví-tê Dios, ni stná nèhivì. ³Te divi ñuu yucán ñisa ìa stná iin nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí. Te sàhàn nècuàchìmà nùu juez mà, cachí-nè: “Nsidandaà-ní chuun xi, vàchi iá iin nècuàchì xiní ùhì xí”. ⁴⁻⁵Doco cóni cùnì-te. Daaní, después nì nacani inì-te, cachí-te inì-ni mii-té: “Yáha ga sáhachuún ñahàcuàán yohó yùhù. Ñàyùcàndùá mate có-càhví Dios, ni có-càhvì stnáì ni-iin nèhivì, doco cuàhìn nsidandaà chuun xi nècuàchì yohó, vàchi cuñáñi ñà-tutoo quixi-guá-nè nùu”.

⁶Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor:

—Cundehè-nsiá nansa nì cachi juez mà, mate malu-nè, (doco icúmí-né chindee-né nècuàchìmà). ⁷⁻⁸Ñàyùcàndùá, Dios, ¿áma nsidandaà stná-yà sàhà nèhivì ni nacàxin-ya nú ndui te ñuu xicàn tàhvi-né, te sacúndáhví-nè nùu-yá? Te ¿a caní tiempu cueé-yà, te sàà quivì nsidandaà-yà ducán? Còó, yàchì icúmí-yà nachitacùhá-yà sàhà-né, cachí xì-nsiá. Doco quivì

naxicocufìn yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿a ndísá cunindisá cuàhà nèhivì yùhù cahan-nsiá? —nì cachi Jesús.

Ejemplu nacání sàhà iin nècuàchì fariseu cuadú, xì sàhà stná iin nècuàchì dachíyàhvi nì naxicocufìn inì-xi

⁹Daaní, nì nacani-ya iin ejemplu sàhà nèhivì ndaníhí vàha guá xì mii-xí, te cachíchì ini-nè nècuàchì dava ga. Dohó nì cachi-yà:

¹⁰—Ûì tiàa, cuàhàn-nè veheñuhu cahnú ñà-càcàntàhvi-né nùu Dios. Iin-ne nduú nècuàchì fariseu, te inga-nè nduú nècuàchì dachíyàhvi. ¹¹Te nècuàchì fariseu mà, nì sàcuìin-nè yucán, te nì naquimanì-né Dios sàhà mii-né, cachí-nè: “Ansivéhé-ní Yua-nsí Dios, vàchi yùhù, có-quidá ndevàhi nacua quidá nècuàchì dava ga mà, te có-quidá cuihna stnáì ni-iñàha, vàchi có-quidé ni-iin ñà-có-ndiá ìqué quide, có-càhìn xì inga nècuàchì ñahà, ni có-quidá stnáì na quidá tè-dachíyàhvi jaàn. ¹²Còó; nùu cada ùnà quivì iníhí' iá dòquí' ùì quivì, te nùu cada ùxìn pesu quidé ganar, chivàha cuáin ian ñà-cunduu diezmu xan”, nì cachi nècuàchìmà.

¹³Doco nècuàchì dachíyàhvi ma, xica íin-né, cucáhan nùu-né ndacoto-ne ansivi. Ñàyùcàndùá, íin-ne, caní-né nchica-ne (ñà-cùu guá-nè sentir sàhà cuàchi-ne), te cachí-nè: “Yua-nsí Dios, cundehè ndahví-ní yùhù, vàchi nècuàchì cuáchi nduí”, nì cachi-nè, ¹⁴dandu mànuhù-né. Ñàyùcàndùá, yùhù cachí' xì-nsiá, divi nècuàchì yucán

nduú ana nì ndee vaha ndisa nùu Dios, te màdià nècuàchì primeru mà. Vàchi nsidaa ana datiaá uun nduú nèhivì vaha guá, icúmí-nê nducahan-ne; te nsidaa ana ndanfí ndahví xì mii-xí, chicá icúmí-nê nihì-né tnũuhu.

**Nansa nì cachi Jesús ñà-màsà
cádí-ndà nùu ñà-cuati
ñà-cunchicuàn mii-yá**

¹⁵Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati xí-né vaxì nùu-yá ñà-chitandó-yá ndahà-yá dìni-vé. Doco na ní caxini nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùu nècuàchimà. ¹⁶Ñàyùcàndüá, nì cana Jesús ñà-cuati ma nì tnátua, te nì cachi-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati nì quixá nùí. Màsà cádí-nsià nùá, vachi cuisì nècuàchì nihnú inì-xi nahi miá cunduu ana sàà ñuhivì ì xì Dios. ¹⁷Ñà-ndàà nduá cachí` xì-nsiá, nú ni coó (vità ini) nèhivì nahi ñà-cuati, dandu nihì-né quihvi-ne ñuhivì ì xì-yá, doco nú coó, mà sàà-nè yucán —nì cachi-yà.

**Nansa nì cachi Jesús
xì iin tèchii cuica**

¹⁸Daaní, nì càhàn iin tè-nihí chuun, nì xicàn tnũhù-té nùu-yá, cachí-te:

—Maestro, mii-ní vaha ndisa-ní. Cachì-ní xí` ndià quide, te nihitáhvi` vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁹Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—¿Ndiá disáhà-xí cachí-ní xì`?
“Mii-ní vaha-ní”? Vachi còò ni-iin nèhivì ùun vaha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vaha ndisa inì.

²⁰Pues vichi, sà-ínáhà-ní nansa nì dandàcú-yá ñà-màsà càhàn-ndà

xì inga ana có-ndüú nècuàchì vehe-nda; te màsà cáhni stnaha-nda, nì màsà quídá cuíhná-ndá, nì màsà cáchí-ndà iin tnũhu sàhà ñanìtnaha-nda, te nì coó stná tnũuhu xi-nda nùu yuadíhí-ndá.

²¹Dandu nì cachi tu-tè xì-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tíí.

²²Na ní inini Jesús ñà-ndüá nì cachi-te, dandu nì cachi-yà:

—Cumáni gá inga iñàha quida-ní. Dicò nsihì-ní ñà-ndüá icúmí-ní, te dasàn-ní dihùn mà nùu nècuàchì ndahví; dandísá nihitáhvi-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Te quixi-ní cunchicùn stná-ní yùhù —nì cachi-yà.

²³Doco tèmà, na ní inini-tè nì cachi-yà ducán, dandu yáha ga nì cuhuun inì-te, vachi cuica cuáhà-té.

²⁴Te na ní xini Jesús ñà-nì cuhuun guá inì-te, dandu nì cachi-yà:

—iNa uhì guá sàà iin tècuicà ñuhivì ì xì Dios! ²⁵Uhì gá stná dayáha-nda iin camellu nùu chicòhò ndúhu iquì; doco chicá uhì yáha iin tècuicà ndè ñuhivì ì xì Dios.

²⁶Dandu nècuàchì xí-inini yucán, nì cachi-nè:

—Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

²⁷Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndüá có-sàà nèhivì quida-ne, vátuni quida Dios-ñà.

²⁸Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiuhù, sàni nacoo ì-nsí nsidaa ñà-ndüá icúmí-nsí, te vaxì-nsi nchícùn-nsì mii-ní, Stoho-nsì Señor.

²⁹Dandu nì cachi-yá xì nsidaa-né:

—Ñà-ndàà nduá cachí` xì-nsiá yohó, nú nchícùn iin nèhivì

ñuhiví ìì xí Dios, te sàhámà icúmí-nê nacoo-ne ìñàha, (màsà ndúlócò-nè), mate ni nácóó-né vehe-ne, ò yuadhíhí-né, ò ñani-nè, ò cùha-ne, ò ñahàdihí-nè, ò dèhe-ne, (cò-quidámà), ³⁰vàchi después yáha ga cuàhà gá más icúmí-né nihítàhvì-né vida xi-ne ñuhiví yoho. Daaní, na sàà-nè inga ñuhiví vaxi xi-nda, dandu nihítàhvì stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

Nansa ni cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yà cui-yà, dandu natiacu-yà

³¹Daaní, ni tavà cuaán-yá ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá, te ni cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ichì ñuu Jerusalén nchícùn-ndà vichì, te ñuu yucán icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá ni tiaa nèhivì xí Dios sàhana sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ³²Vàchi icúmí nèhivì dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te canàhá stná-te xí'. Te icúmí stná-te sivi díi-te nùí, te cahni cuií-te yùhù.

³³Dandu después cahni-té yùhù. Doco tixi ùì quivì icúmí natiacui —ni cachi-yà.

³⁴Doco nècuàchì dacuahá-yá, cóni cùndàà ini-nè sàhámà. Cóni sàà-nè mànihì ini-nè, vachi nahi palabra dèhé ni sandua nùu-nè.

Nansa ni quida Jesús milagru ñuu Jericó, ni dånátui-ya nùu iin nècuàchì cuaá

³⁵Yatni iá-yà ñuu Jericó vaxi-ya, te yuhù íchì yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn xì caridad. ³⁶Te na ní tiacu-nè yáha cuàhà nèhivì, dandu ni ndàcàtnùhù-né ndiá

nduá cuú. ³⁷Te ni cachi nèhivì ñà-divi Jesús de Nazaret cuàhàn yàha. ³⁸Ñàyùcàndùá, ni ndàhì-nè, cachì-nè:

—iJesús! iMii-ní descendencia ìì xí David! iCuihì inì-ní yùhù!

³⁹Doco nèhivì idónuu (nùu nèhivì cuàhà mà), ni canàhá-nè xì nècuàchì cuaá mà, ni cadí-nè yuhù-né cachì nècuàchìmà xì-né. Doco mii-né, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachì-nè:

—iMii-ní descendencia ìì xí David, cuihì inì-ní yùhù!

⁴⁰Dandu ni cucuiin Jesús, ni dandàcù-yá ñà-nì cùndácá nèhivì nècuàchìmà quixi. Te na ní tnàtuu-ne, ni xicàn tnùhù-yá nùu-né, ⁴¹cachì-yà:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide?

Dandu ni cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, cuní natùinuí'.

⁴²Dandu ni cachi-yà xì-né:

—iNi ndúvaha nduchinúu-ní, cachí' xì-ní! Vachi ñà-sàni xinindisa-ní, ñàyùcàndùá sàni nduvàha-ní.

⁴³Dandu luegu ni natùinuù-né, te ni tenchicùn stná-nèyà, naquímànì-né Dios. Te nsidaa nèhivì ni xini ñà-ndùá ni cuu, ni ndenihi ndiaha stná-nèyà sàhámà.

Nansa ni xinindisá iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo, te ni nanduu-ne iin nèhivì xí Jesús

19 Na ní sàà-yà ñuu Jericó, ni yàha uun-ya inii ñuu mà. ²Te cunaha-nsiá, ñuu mà iá stná iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo. Te chuun xì nècuàchìmà nduá dandacù-né nùu dava ga tè-dàchíyàhvì. ³Te cuní stná-nè

cundehè-né Jesús ana nduú-yá. Doco mànicùí ñà-cuàhà guá nèhivì itá yucán, vèchi iin nècuàchì cuisì nduú-né. ⁴Ñàyùcàndùá, nì dáyáà-nè chicá nùù-xí, te nì nana-ne dòcò iin yutnù fruta tnuu, vèchi yucán icúmí Jesús yàha-ya. ⁵Dandu na ní sàà-yà lugar mà, nì ndacoto-ya dìquì-xí, te nì xini-yà nècuàchìmà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Zaqueo, dansíhi-ní nuu-ní, vèchi vichi icúmí sàì vehe-ní.

⁶Ñàyùcàndùá, vichi vichi nì nuu yàchì nècuàchìmà, te ndacá-néyà mànuhù vehe-ne, cudíì ini-nè.

⁷Doco nèhivì cuàhà mà, na ní xini-nè cuàhàn-yà xì nècuàchìmà, dandu nì xitnùhu-neyà, índù chuun cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì iá cuàhà cuàchi-xi, nì cachi-nè.

⁸Daaní, (na iá-yà vehe Zaqueo mà), nì ndacuiin nècuàchìmà, cachí-nè xì-yá:

—Señor mío, ñà-nduú davatahvi biene xi cuàhìn dasín nùù nèhivì ndahví. Te nècuàchì nì dándàhví nì quihin dihùn-xí, cùmì tantu gà cuàhìn nacuàhi-nè.

⁹Dandu nì cachi Jesús (xì nèhivì yucán):

—Vichi sà-lá salvación xi nècuàchì divéhé-xí yohó, vèchi nacua nì quida yohòtéhè-ndà Abraham, ducán nì quida stná-nè, (te sàhámà nì càcu-ne), ¹⁰vèchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, nì quesai ñuhiví yohó ñà-nanduquí ana nì tùcù inga ichì, te dacácuì anima-nè —nì cachi-yà.

Ejemplu nacání sàhà ùxìn dihùn oro

¹¹Daaní, nsidaa nèhivì yucán, ndoó-né iníní-né ñà-nduá cachí-yà.

Dandu nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, vèchi sà-itúú-yá sàà-yà ñuu Jerusalén, te tuxí ini-nè ñà-mà cuéé gà, te sàà tiempu ndiaha cusahnú Dios (ñuhiví yohó). ¹²Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Ñisa ìa iin dèhe rey, cuní-nè cùhùn xìcà-né inga ñuu ñà-nihì stná-nè chuun dandacú stná-nè, dandu después ndixi-ne (cusahnú-né). ¹³Ñàyùcàndùá, (na táñaha ga quihin-ne ichì, dandu) nì cana-ne ùxìn peón xi-ne, te nì sàha-ne iin iin-tè iin iin dihùn oro, te nì cachi-nè xì-té: “Inii tiempu dècuèndè quivì naxicocuíìn icúmí-nsià quida-nsia lucha nducuahà dihùn yohó”, (nì cachi-nè xì-té, dandu cuàhàn-nè). ¹⁴Doco nècuàchì ñuu-nè, sàhà-ñá có-xiñuhù-né nècuàchìmà, ñàyùcàndùá, nì techuún-né itnii nèhivì xì-né nihi-xi razón cuàhàn, te dohó cachí razón mà: “Có-cuní-nsì cusahnú nècuàchì jaàn nùù-nsí”, cachá’.

¹⁵Doco nècuàchìmà, vátùnì nì nihì-né chuun cusahnú-né, te nì naxicocuíìn-nè ñuu-nè mà. Dandu nì dándacú-né càna nsidaa peón nì sàha-ne iin iin dihùn mà, vèchi cuní-nè cundaà ini-nè nadaa nì nandua. ¹⁶Dandu nì tnàtuu tè-primeru, cachí-te: “Señor, imindaa dihùn oro nì taxi-ní, doco vichi sàni nandua ùxìn dihùn”.

¹⁷Dandu nì cachi nècuàchìmà xì-té: “¡Vátùnì iá’! Peón vaha nduu-ní. Ñàyùcàndùá icúmí-ní dandacu-ní nùù ùxìn ñuu nahnú, vèchi vii gà nì quida-ní xì iin chuun tii”.

¹⁸Dandu nì tnàtuu peón ùì, cachí-te: “Señor, nì taxi-ní imindaa dihùn

oro, doco vichi sàni nandua ùhùn”.
¹⁹Nàyùcàndùá, nì cachi-nè xì témà: “Mii-ní, icúmí-ní dandacu-ní nùù ùhùn ñuu nahnú”.²⁰Dandu nì tnàtuu inga peón, cachí-te: “Señor, yohó naquihin-ní dìhùn xí-ní, vàchi nì chivàhià nùù iin sìcoto.²¹Vàchi yúhì` mii-ní. Ináhí nansa iá-ní, dana-ní, dècuèndè tùha stná-ní candiaà-ní iñàha mate cóni quidáchúun-ní, te tùha stná-ní quihin-ní cosecha ndé cóni xitù-ní”.²²Dandu nì cachi nècuàchì dándàcù-mà xì peón mà: “iPeón malu nduu-yó! Ináhú dana yùhù, te candiái iñàha ndé cóni quidáchúin, te ndaníhí cosecha ndé cóni xitúí.²³Te nú ináhú ducán quidé, dandu ìndù chuun cóni dàcùhùn dìhùn xí nùù iin vehe ndé quidachuún-né xán, dandu na quívì nsial, vátùni nihì stnáì dìquía ni cuí?”²⁴Dandu nì cachi-nè xì peón itá yatni ma: “Candiaà-nsia dìhùn nùù tè-yohó, te cuàha-nsia nècuàchì icúmí ùxin dìhùn oro jaàn”.²⁵Dandu nì cacachi peón mà xì-né: “Doco Señor, sà-icúmí nècuàchì mà ùxin-ñà vitni”.²⁶Doco nì cachi nècuàchì cusáhnú-má: “Cunaha-nsiá, ana sà-icúmí algu vichi, icúmí-nè nihì gá-nè más, te ana icúmí cuisì iyuhu iñàha, icúmí cuxio nsidaa ñà-ndùá icúmí-nè.²⁷Doco nèhivì xiní ùhì xí, te có-cùní-nè cusahnúí nùù-né, cundaca-nsianè quixi nùí, te cahni-nsiànè yohó”, nì cachi rey mà.

**Nansa nì cuu na ní sàà
 Jesús ñuu Jerusalén**

²⁸Daaní, nì nsìhi nì nacani-ya ejemplu mà, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà Jerusalén, idónuu-yá

nùù compañeru-yà cuàhàn-yà.²⁹Te sà-itúú-yá sàà-yà ñuu cuati Betfagé xì Betania, frente yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn cueé-nè chicá nùù-xí.³⁰Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii yatni yucán. Te na sàà-nsià yucán, dandu icúmí-nsià cuni-nsià ndé nuhní iin burru chii. Burru tàñàha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsiá cundaca-nsia quixi.³¹Te nú ndàcàtnùhù nèhivì nùù-nsiá índù chuun ndaxin-nsiási, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí —nì cachi-yà.

³²Dandu luegu nì caquihin ùì nècuàchì mà ichì cuàhàn-nè chuun ma, te nì xini-nè ñà-divi nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì ìa.³³Te na meru ndaxin-nési, dandu nì càhàn stohò-si xi-né, cachí-nè: —Índù chuun ndaxin-nsiá burru yohó?

³⁴Dandu nì cachi-nè:
 —Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí.

³⁵Dandu nì saca-nèsi cuàhàn-nè ndé iá-yà; te nì chindàndóo-né sìcoto xi-ne dìquì-sí, te nì sàcùnùú-yàsi³⁶nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà (ñuu Jerusalén). Te ichì yucán ndé yàha-ya nì chitànduhù nèhivì dòò-né.³⁷Te na sà-itúú-yá nacataca-ya yucù Olivo yucán, dandu nsidaa nèhivì nchícùn xì-yá, nì quesaha-né cána fuerte-ne, naquímaní-né Dios sàhà ñà-cuàhà guá milagru nì quida-ya nì xini-nè;³⁸te palabra yohó nduá nì cachi-nè:

—iNdiaha gá rey yohó vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor! iNdiaha gá iá paz ansivi! iNdiaha gá quidá mii-yá iá dìquì-xí! —nì cachi-nè.

³⁹Dandu dava nècuàchì fariseu cuàhàn mahì nèhivì cuáhà mà, nì cachi-nè:

—Maestro, càhàn-ní xì nèhivì xí-ní (ñà-màsà cáchì-nè ducán).

⁴⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, nú ni cúdádì nècuàchì cána guá yohó, dandu fuerza icúmí càna stná nsidaa yùu ndóo yohó.

⁴¹Daaní, nì sàa-yà yatni ñuu Jerusalén. Te nì indehè-yá ñuu cahnu-ma. Te nì sacu-ya sàhà nèhivì ndóo yucán, ⁴²cachí-yà:

—iNdahví-nsiá! Vàchi meru quivì vaha xi-nsia nduá vitni. iA sácú vaha nú ni sàa-nsiá cundaà inì-nsia nansa coo ndisa paz ñuù-nsia ni cuí! Doco cóni cundáà inì-nsia. Ñàyücànduá, vichi sàni ndòo dèhámà nuù-nsiá, te mà níhi gá-nsiá cundaà inì-nsia.

⁴³Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì caquixi contra xi-nsia, te natnahà-te ñuu-nsiá, dandu caquidavàha-te nama orilla ñuù-nsia ñà-cadì-te nuù-nsiá. Dandu nàa stnahá-te xi-nsiá nsidanicuú ladu. ⁴⁴Te dacaá nsihi-tè vehe-nsia, te cahni nsihí stná-te mii-nsiá. Mà ndóo ga ni-iin yùu idótnahá víi yohó. Nsidaájàn icúmí cuu xi-nsiá sàhà ñà-cóni nácúni-nsiá ana dacácu xi-nsiá ni cuí.

Nansa nì tavà Jesús tè-dìcò xì tè-xiín fuera patiu veheñùhu

⁴⁵Daaní, cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nì taxi nsihí-yá tè-dìcò xì tè-xiín ndóo yucán, ⁴⁶cachí-yà xì-té:

—Dohó cachí Dios nuù tutu ì: “Veheñùhu xì, icúmí cundua iin vehe ndé natácá nèhivì càcàn

tàhvi nú”. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndóo cuàhà tècuìhnà —nì cachi-yà.

⁴⁷Daaní, nsiquivì sàhàn-yà veheñùhu cahnu-ma, te dacuahá-yà nèhivì. Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì níhi chuun ñuu mà, nandúcú-nè nansa cui dandáñúhú-nèya. ⁴⁸Doco mànicùì níhi-né nansa quida-neà, vachi nsidaa nèhivì cuáhà mà, iníni vaha-ne ñà-nduá dacuahá-yà.

Nansa nì cachi tè-xídandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-nduá quidá-yá

20 Daaní, nì cuu iin quivì mà iá-yà dacuahá-yà nèhivì veheñùhu cahnu-ma. Te na meru càhàn-yà razón vaha xi Dios, dandu nì casaà stná dùtù xícusahnú, cutnàhâ-né xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú nuù ñuu mà, ²cachí-nè xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí índù nì níhi-ní derechu quida-ní ñà-nduá quida-guá-ní. ¿Ana divi nì dandàcù nuù-ní ñà-quida-ní ducán?

³Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù ndácàtnùhù stnâi nuù mii-nsiá iñàha, te cachi-nsiá xí.

⁴¿Ana divi nì dandàcù-xì nuù Juan Bautista ñà-quida ì-né nèhivì? ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivì ñuhiví?

⁵Dandu nècuàchimà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—¿Ndíà cachi-ndà? Vàchi nú ni cachí-ndà divi Dios nì dandàcù-xì nuù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà:

“¿Índù chuun cóni xíníndísâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?” ⁶Doco nú ni cachí-ndà divi nèhivì ùún nì cachi xì nècuàchìmà, dandu cahni nèhivì-ndó xì yùù, vàchi nsidaa-né ndeníhí-né Juan mà ñà-nì sanduu ndisa-ne iin ana nìsa cahàn cuenta xi Dios —nì cachi-nè.

⁷Ñàyùcàndüá, nì naxiconihí-né nùù Jesús ñà-có-cùndàà ini-nè ana divi (nì dándàcù-xì nùù Juan mà).

⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ni yùhù, mà cáchì stnàì xì-nsiá ana divi nì dándàcù-xì nùù quide ñà-ndüá quidè.

Ejemplu sàhà medieru malu

⁹Dandu nì nacani-ya xì nèhivì iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nìsa là iin lamú, te nì dándàndèe-ne nducu yòhò sì-úvà nùù ñuhù xí-né. Dandu nì tatu-nè itnii medieru cundiaa xán, te cuàhàn xicà-né caní tiempu. ¹⁰Daaní, después, na sàni sàà tiempu cùchi quisi vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin xi chii fruta mà nùù medieru mà. Doco na ní sàà peón mà, nì casahnì cuíí-tené, te nì taxi-téné, còò ni-iñàha nihí-né nì násáá. ¹¹Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón. Doco medieru mà, tucutu nì casahnì cuíí-tené, nì quida quini-tè xì-né, te nì taxi tú-tené, còò ni-iñàha nihí-né nì násáá tu. ¹²Daaní, ñà-úni nì techuún tu lamú mà inga nèhivì, doco divini ducán nì cuu xi-né, dècuèndè nì dándàcuèhè tèmà-né, te fuerza nì tavà-téné nùù ñuhù ndé iá ñà-tàtá mà.

¹³Ñàyùcàndüá, nì cachi lamú mà: “¿Ndíà quide vichi? Ádi chicá

vàha techuín dèhemaní nùhù-te, vàchi vihini quidañuhu-té dèhì”, cachí-nè. ¹⁴Doco medieru mà, na ní xinì-te vaxì dèhe lamú xi-tè, dandu nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te:

“Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví xì ñuhù yohó. Vichi cahni-ndaté chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù yohó”, nì cacachì-te.

¹⁵Ñàyùcàndüá, nì tavà-té nècuàchìmà iladu nùù ñuhù mà, te nì casahnì-ténè.

’Pues vichi, ¿ñdíà ndüá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? ¹⁶Icúmí-nè nùhù-nè cahni nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xí-né — nì cachi-yà.

Dandu nì cachi nèhivì xí-inini ma: —iAy! iNdiaha ini Dios, màsà cúú ducán!

¹⁷Dandu nì indehè-yánè, te nì cachi-yà:

—Nacua cachí nùù tutu ìì xí Dios, ñà-jaàn nduá icúmí cuu, vàchi dohó cachá`:

Nì là iin cavà nì cahíchì ini albañil. Doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùù vico esquina vehe.

¹⁸Te nsidaa ana caquihì sàhà-xí cavà mà, icúmí-nè nacuehè-nè. Te nsidaa ana nacava cavà mà dìquì-xì, tàdì nchìhì-nè quida-mà —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús sàhà renta xí ñuu-ndà

¹⁹Dandu dùtù xí-cusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu ma, nì cuni-nè tniì-neyà hora mà, vàchi nì cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né nì nacani-ya ejemplu mà, doco

mànicùí tñii-neyà, vèchi yúhî-nè nèhivì cuáhà mà. ²⁰Ñàyùcàndüá, nì techuún-né nèhivì cùhùn quida maña, datiaá uun-ne nduú-né nèhivì vaha, te cunini vaha-ne nansa cachí-yà, áma níhìndèè-né càhàn tnùhu-ne sàhà ñà-ndüá cachí-yà, te ducán tñii-neyà dayáha-neyà ndahà gobernador. ²¹Ñàyùcàndüá, cuàhàn nècuàchìmà nùu-yá, te nì ndàcàtnùhù-né, cachí-nè:

—Maestro, ináhá-nsí mii-ní, ana ndàa cuisì inì-xi nduu-ní, te cuisì ñà-lá vii dacuaha-ní nèhivì. Nì có-yúhî stná-ní ni-iin nèhivì; còó, vèchi chináhá víi-ní ñà-ndüú ichì váha Dios. ²²Ñàyùcàndüá, cuní-nsì cachí-ní xì-nsí, ¿a vátùni sáha Dios lugar ñà-chiyàhvi-nda renta nùu rey cahnú César, á cóó?

²³Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà ñà-có-xìcàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùu-yá nduá. Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né;

—¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nù? ²⁴Dacuní-nsià yùhù iin dihùn cundehí. Bueno, vichi cachí-nsia xì' ana dìnúu-xí, te ana dìquívì-xí itúú icà dihùn yohó.

Te nì cachi-nè:

—Divi rey cahnú César.

²⁵Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuaàha-nsia César ñà-ndüá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-ndüá ndiá icà-nsià cuàha-nsiayà —nì cachi-yà.

²⁶Ñàyùcàndüá, (nì cundaà ini nèhivì nì ndàcàtnùhù mà) ñà-mà cùì dadaná-néyà na càhàn-yà nùu nèhivì cuáhà mà. Ñàyùcàndüá, nì ndulocó-nè, te dadí uun nì candò-ne.

Nansa nì cachi Jesús iá nansa natiacu-ndà

²⁷Daaní, nì casaà itnii nècuàchì saduceu nùu-yá. Te nècuàchìmà, có-xiníndísâ-né ñà-ìcúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcàndüá, nì xìcàn tnùhù-né nùu-yá, ²⁸cachí-nè:

—Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xihì iin tiàa, doco còó déhe-ne nì ndóo (xì ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuààn mà áma cóó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsii ma nduú mée mà. ²⁹Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní. Te nècuàchì chicá sahnù-ma, nì nandàhà-né xì iin nècuàchì ñahà, doco nì xihì-nè, te còó déhe-ne. ³⁰Dandu ñani-nè chicá nchícùn gà mà, nì nandàhà stná-nè xì nècuàchìmà, doco nì xihì stná nècuàchì ùì mà, te còó stná dèhe-ne. ³¹Daaní, nì nandàhà nècuàchì ùnì xì ñahà mà, doco nì xihì stná-nè; te divi ducán nì cuu xì nsì-úsà ñàní mà; doco divini, còó ni-iin dèhe nsidaa-né. ³²Daaní, último nì xihì stná nècuàchì ñahà. ³³Ñàyùcàndüá, na sàa quívì (cachí-nsià) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaaca xì nècuàchì ñahà mà ñà-nsì-úsà-nè nisa ìa xi-ñá? —nì cachi-nè.

³⁴Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàa nduá, tùha nèhivì ñuhivì yohó nandàhà-né. ³⁵Doco nèhivì natùì natiacu cundoo inga ñuhivì, mà nándàhà gá-nè. ³⁶Nì mà cúí gà-nè, vèchi cuàhàn-nè ndudava-ne xì àngel, cunduu-ne dèhe ndisa Dios, vèchi ñà-sàni natiacu-nè cundua. ³⁷Doco sàhà

chuun ñà-natiacu-ndà, claru nì cachi Moisés sàhaha sàhà ñà-jaàn na ní nacani-ne sàhà yutnù tìi (xíxin); nì cachi-nè ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú Dios càhvì nsi-Abraham, xì nsi-Isaac, xì nsi-Jacob. ³⁸(Ñàyùcàndùá, itíacú ìi nsi ma), vàchi nècuàchì nì xìhì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios; còó, cuisì nèhivì itíacú càhvì xì-yá. Vàchi nùù mii-yá, itíacú nsidaa ana nduú nèhivì —nì cachi Jesús.

³⁹Dandu nì naxiconihí dava nècuàchì ley xi veheñuhu, cachí-nè: —Vàtùnì cachí-ní, Maestro

⁴⁰Daaní, nì nsihì nì càhàn-yà xì-né ducán, còò gá iin ni sáhandee inì-xi ndàcàtnùhù gá xì nùù-yá sàhà ni-ìñàha.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì cuáhà mà:

—Cachí nèhivì, yohòtéhè xì-ndà David cunduu (rey ndiaha nani) Cristu. Doco ònansa iájàn?

⁴²⁻⁴³Vàchi mii David mà, nì tiaa-ne nùù libru ìi nani Salmos, te dohó nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohi (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí` ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa ana xìnì ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”, nì cachi Dios.

⁴⁴Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu òndù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndáà nduá.) —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñuhu, ñà-có-quidá-né cumplir, cachí-yà

⁴⁵Daaní, nì cachi-yà palabra yohó xì nècuàchì dacuahá-yá, inínì nsidaa nèhivì yucán:

⁴⁶—Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñuhu, vàchi ñà-diì xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhú tññuhu nèhivì xì-né yàhvì. Te na sàhàn-nè veheñuhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcú-né lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁴⁷Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá-nè vehe nècuàchì nì xìhì ìi-xí, dandu después sácuíta-ne nacuatú cuáhà-né na ian ndisa vaha guá-nè. Sàháyùcàndùá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè nìhì-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacuni Jesús cuáhà gá ndiaá promesa tii nì sàha nècuàchì ñahà ndahví

21 Iá-yà veheñuhu cahnú, te nì ndacoto-ya nì xini-yà daquée tècuicà promesa xi-tè ini alcancia xi Dios. ²Te nì xini stná-yà iá iin nècuàchì ñahà ndahví nì xìhì ìi-xí, te nì dàquée-ne ù ñà-ùhùn centavu. ³Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndáà nduá cachí` xì-nsiá, chicá más nduá nì sàha ñahà ndahví jaàn nùù ñà-nì sàha nsidaa gá nèhivì yucán. ⁴Vàchi nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nùù-né nduá nì sàha-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàha-ne nsidanicuú dìhùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

**Ñà-ndüá nì cachitnùhu Jesús
icúmí cuu xi veheñùhu cahnú iá
ñuu Jerusalén tiempu xi-ya**

⁵Daaní, nì quesaha dava-ne nì cãhàn-nè sàhà veheñùhu cahnú, na cuaha guá iá yùù nahnú nì cuyucàn, te na cuaha guá iá promesa nì sàhatahvì nèhivì nì nducutá, cachí-nè. Ñàyùcàndüá nì cachi-yà xì-né:

⁶—Cunaha-nsiá, vaxì iin quivì icúmí nèhivì ducùn-né nsidaa ñà-ndüá indéhe-nsiá yohó, ni mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó.

**Ñà-ndüá cuahàn cuu
quivì vaxì xi-nda**

⁷Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿índù quivì cuu ñà-ndüá nì cachí-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsi sà-ìtúú quivì mà?

⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia màsà dándáhvì ni-iin nèhivì-nsiá. Vàchi cuahà ana icúmí quixi danani uun nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te ò cachi-nè: “Vichi ndisa sàni sàà quivì (xí-yá)”. Doco mii-nsiá, màsà cúnchícùn-nsià nècuàchìmà. ⁹Te nú cunitnùhu-nsia iá cuahà guerra, ò iá revolución, màsà yúhí-nsià, vachi fuerza icúmí cuu ducán primeru. Doco tãñáha ga nsihi tiempu yohó nduámà, iá gá ñà-vaxì cuu.

¹⁰Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ñuu xì ñuu icúmíà nàà stnahá. Te cuahà rey, icúmí-tê dandacú-te coo guerra xì inga ñuu.

¹¹Te icúmí tnaà fuerte, te quixi stná

tnama yohó te yucán, te coo cuahà stná cuèhè cuahà ñuu; te ndè ansivi icúmí coo cuahà seña nahnú dayúhí xì nèhivì.

¹²Doco na tãñáha ga cuu nsidaájàn, dandu icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá, cundaca-ne mii-nsiá cùhùn nùù tè-xídandacú veheñùhu, te chicadi stná-nè mii-nsiá vehecàa. Te icúmí stná-nè datnátuu-ne mii-nsiá nùù rey xì nùù gobernador (ñà-daquée cuàchi-ne dìquì-nsiá). Nsidaájàn icúmí-nè quida-ne xì-nsiá sàhà ñà-nchícùn-nsià yùhù. ¹³Dandu cundua quivì quida tocar mii-nsiá datúí stná-nsià nùù nsidaa-né ñà-ndüá xiníndísâ-nsiá.

¹⁴Doco iin-ni cunihnu ini-nsià; màsà nácání ini-nsià nansa nachutnahá víi-nsiá palabra naxiconihí-nsiá nùù nècuàchi gobiernu mà, ¹⁵vàchi míí, icúmí chindeí sàxínítnùnì-nsià ñà-vàtùni cãhàn nchichí-nsià, te naxiconihí víi-nsiá nùù-né. Te mii-né, ni mà nánihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-nsiá. Còó, mà níhì-né nacahnù-nè mii-nsiá.

¹⁶Daaní, ndè stná yuadíhí-nsiá, ò ñani-nsià, ò tnaha ga-nsià, ò amigo xi-nsia, icúmí-nè cahin stná-nè mii-nsiá nùù tè-xídandacuma; te dava-nsia icúmí-nè càcàn-nè ñà-cui-nsià. ¹⁷Te sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá. ¹⁸Doco mà sàà-nsià ndañuhu-nsiá (núí); ni-iin ididíni-nsiá mà ndañúhú. ¹⁹Te nú iin-ni ni cúníndísâ-nsiá, dandu nìhì-nsiá cutiacu ndisa anima-nsià.

²⁰Doco quivì cuni-nsià inicutu sàni natnaha soldadu ñuu

Jerusalén yohó, dandu ñà-jaàn cundaà inì-nsia sà-ítúú quìvì cuàhàn-te dandañúhú-tê ñuu yohó. ²¹Ñàyùcàndúá, na sàà quìvì mà, ni cunúdhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó, te cundoo dhé-nè yucù. Te nècuàchì ndoó ini ñuu yohó, ni cáquéé-né fuera, te nècuàchì ndoó fuera, màsà nànsihvi ga-nè ñuu. ²²Vàchi quìvì yucán cunduu quìvì nihì (cuàhà nèhivì) castigu, te cuu ndisa nsidaa ñà-ndúá nì cachitnùhu tutu ìì xí Dios sàna. ²³iNdahví nècuàchì ñàhà kuhí cuàhàn tùinuù méé-xi! Te indahví stná nècuàchì icúmí xí méé chichi! Váchì quìvì yucán cuàhà gá tnùndoho icúmí coo inicutu ñuu yohó; cuàhà castigu icúmí nèhivì yohó nihì-né. ²⁴Te cuàhà gá-nè cui nùù guerra, te cuàhà gá stná-nè cundaca-tè fuerza cùhùn ñuu xicà (ñà-quidachuún-né). Te icúmí nècuàchì inga raza dandacú-né nùù ñuu Jerusalén yohó dècuèndè nsihì tiempu iá permisu quida-ne ducán.

**Nansa icúmí cuu quìvì
naxicocuñ Jesús**

²⁵Quìvì yucán icúmí coo cuàhà seña nùù orá, xì nùù yoo, xì stná nùù sìtnúù; te yáha ga icúmí ndulocó nèhivì ñuhivì yohó, te nacani cuaá ini-nè na tiácú-nè ñà-fuerte guá cahá ndee tècuìi mar, te nacúáhnú ducún-te. ²⁶Dècuèndè cuñhà-né ñà-yúhí guá-nè ndoó-né ndiatú-né cuu ñà-ndúá cuàhàn cuu ñuhivì. Ndè stná sìtnúù nahnú itándiaa ansivi, icúmí-sí ndacùchí ndee-sí. ²⁷Dandu natùì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cundehè nèhivì yùhù sàmànui mahì

vìcò nahnú. Cahnú poder cucumí, te yáha ga ndiaha coo inicutu ndé ié. ²⁸Daaní, quìvì quesaha cuu nsidaájàn, dandu contentu ni cúndóó-nsiá; ndacoto ndiaá-nsià dìquì-xí, váchì sà-ítúú hora càcu-nsia —nì cachi-yà.

²⁹Dandu nì nacani-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Cundehè-nsiá nù-higuera jaàn, ò ndéni yutnù mí cui; ³⁰nú indéhe-nda sàni ndunsidi-nú, dandu ñà-yúcán cundaà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni. ³¹Pues ducán stná mii-nsiá, quìvì cuni-nsià cuú ñà-ndúá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùni cundaà inì-nsia ñà-sà-ítúú tiempu cusahnú Dios ñuhivì nduá.

³²Ñà-ndáà nduá cachí, mà sàà cui nsihì nèhivì itiacú vichi dècuèndè cachì sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndúá sàni cachì xì-nsiá vichi.

³³Cunaha-nsiá, icúmí sàà ansivi xì ñuhivì ndañuhá, doco palabra cachí yùhù, còó, mà nunca sàà ndañuhá.

³⁴Cuidadu cundoo-nsia, còtó nandòó-nsiá ichì váha, váchì nú quidá cuàhà-nsiá vícò, te xíni-nsia, te ò nacáni cuàhà inì-nsia sàhà vida xi-nsia ñuhivì yohó, pues vihini nandòó-nsiá ichì mà, dandu nanàà sàà quìvì coo tnùndoho, te có-nìhnú inì-nsia. ³⁵Váchì na ian (nanàá tníi iin quisi ini) iin trampa, ducán icúmí quixi tnùndoho dìquì nèhivì inicutu ñuhivì. ³⁶Ñàyùcàndúá, cunihnu tùha inì-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nicanicuahàn sàhà-ñá vátùni càcu-nsia nùù nsidaa tnùndoho vaxi ma, te nìhitàhvì-nsiá natùì-nsia màcùndoo-nsia nùù yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì —nì cachi Jesús.

³⁷ Quivì yucán, veheñùhu cahnú íá-yà ndui, dacuahá-yá nèhivì, te ñuú núhù-yà (iin ñuu tii íá) Yucù Olivo. ³⁸ Dandu nsiquívì dàtnàà vaxi tu-ya veheñùhu. Ñàyùcàndüá, nèhivì cuáhà mà, naha vaxi stná-nè veheñùhu, vachi cuní-nè cunini-ne nansa cachí-yà.

**Nansa ni ndatnuhu tnahá nèhivì
nandúcu-nè nansa tnii-ne Jesús**

22 ¹⁻² Vicò pascua nisa nani iin vicò nisa xixi-ne pan có-ndütáchí. Te sà-itúú vicò mà vaxan, te ni ndatnuhu tnahá dùtù xícusahnú xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nandúcu-nè nansa nihì-né cahnì-né Jesús, vachi yúhì-nè (cunitnùhu) nèhivì cuáhà sàhàmà.

³ Daaní, ni quihvi ñà-malu ini anima iin tiàa dacuahá Jesús nani Judas Iscariote. ⁴ Ñàyùcàndüá, ni sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú. Te ni càhàn-nè xì nècuàchìmà, xì stná tè-xídanacú nùù policía, ni ndatnuhu-né xì nècuàchìmà nansa cui quida-ne, te dayáha-ne mii-yá ndahà nècuàchìmà. ⁵ Te nècuàchìmà, ni cacudiì ini-nè, te ni ndòò sahnú-né chiyàhvi-ne. ⁶ Ñàyùcàndüá ni cachi Judas vátuni iámà, te ni quesaha-né ni nanducu-né nansa nihì-né dayáha-neyà ndahà nècuàchìmà, doco ni cúndüá na có-ndòó cuáhà nèhivì indéhe.

**Nansa ni cutnahá Jesús xì
compañeru-yà ni xixi-ya Cena ìì**

⁷ Daaní, ni sàà vicò xixí-né pan có-ndütáchí, te quivì yucán xíhì stná iin lelù nduú promesa

siempre sáha-ne vicò pascua mà.

⁸ Ñàyùcàndüá ni techuún Jesús Pedro xì Juan, cachí-yà xì-né: —Cuahán-nsià quidayucun-nsià ndé cuxi-nda vicò pascua.

⁹ Te ni cachi-nè xì-yá: —¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì?

¹⁰ Dandu ni cachi-yà xì-né: —Na sàà-nsià ñuu mà, icúmí-nsià ndacùhun tnahá-nsià xì iin tiàa idádocó xì iin yoo tècuíí. Divi nècuàchìmà cunchicùn-nsià cùhùn dècuèndè vehe ndé quihvi-ne. ¹¹ Dandu càhàn-nsià xì nècuàchì divéhé-xí má cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachí maestru xì-né: “¿ndèvi íá vehe cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá?” ¹² Dandu nècuàchì divéhé-xí má, icúmí-nè dacuní-nè mii-nsià índù íá iin vehe cahnú pisu dìquì-xí ndé sà-itá víi yutnù. Yucán nsidayucun-nsià ñà-cudiní-ndà.

¹³ Dandu ni caquihin nècuàchìmà ichì cuáhàn-nè. Te nacua ni cachi-yà xì-né, ducán ndisa ni cuu. Ñàyùcàndüá yucán ni quidayucun-nè comida pascua.

¹⁴ Daaní, na ní sàà hora mà, dandu ni sàà-yà yucán, te ni sàcò-ya xì nsì-úxin ùì nècuàchì ni nihì chuun nùù-yá.

¹⁵ Te ni cachi-yà xì-né: —Yùhù, ñuhú cuísi inì cutnahí xì-nsià cuxi-nda vicò pascua yohó, dandu después icúmí ndohi. ¹⁶ Vachi cachí` xì-nsià, mà cúxí guè comida vicò pascua ndé cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhivì yohó; vachi vicò yohó, ejemplu nduá, doco na sàà quivì cusahnú-yá, dandu cunduamà ñà-sànì cuu ndisa

ñà-ndùá cuní cachi vicò yohó —nì cachi-yà.

¹⁷Dandu nì tnii-ya pocillu, te nì naquimanì-yá Dios (sàhà ndutè sì-úvà ñuhu-ma), te nì cachi-yà:

—Tnii-nsia pocillu yohó, te coho nsidaa-nsiá chichí-tê. ¹⁸Vàchi cachí xì-nsiá, mà cóhó guè ndutè sì-úvà ndè cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhivì yohó.

¹⁹Dandu nì tnii stná-yà iin pan, nì naquimanì-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Pan yohó, nahi iquìcúñùì nduá, vàchi cuàhìn cuàhatahvì vida xi (cuì) sàhà nsidaa-nsiá. (Cuxi-nsia vichi, dandu después), nacua nì quida-nda vichi, ducán quida stná-nsiá (quìvì nùù-xì) sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù —nì cachi-yà.

²⁰Daaní, divini ducán nì quida stná-yà xì pocillu mà: na ní nsihì nì xixi-ne, dandu (nì tnii-yañà), te nì cachi-yà:

—Ñà-ñùhú pocillu yohó nduú seña xi ichì saa nacóí cunchicùn nèhivì, vàchi nahi ní nduá, te icúmí nì cuitià sàhà-ñá nìhítàhvì ndiaha-nsiá.

²¹⁻²²Doco cunaha-nsiá, tiàa cuàhàn cahin xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, iá-nè yohó xixí tàcá-ndà xì-né nùù mesa yohó. Te mate ñà-ndáà nduá, icúmí cuì, vàchi ducán nì chitnùnì ini Dios, doco tiàa cuàhàn cahin xì, indahví-nè! —nì cachi Jesús.

²³Ñàyùcàndùá, nì quesaha nèhivì ndoó yucán nì xicàn tnùhù stnahá-né nùù-né ana nduú tiàa cuàhàn quida ducán cahan-né.

**Nansa nì cuàà nècuàchi
dacuahá-yá, iin iin-ne cuní-nè
cunduu-ne ana chicá ndiaá**

²⁴Nì cuàà stná-nè sàhà-ñá ana cunduu nècuàchì chicá ndiaá.

²⁵Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Tè-cùsàhnú inga ñuu, fuerte cusáhnú-te nùù nèhivì ñuù-te. Yua ñuu dandacú víi cachí tè-xícusahnuma sàhà mii-té. ²⁶Doco mii-nsiá, màsà quídá-nsiá na quídá tè-yùcán. Vàchi nsidaa ana nìhì chuun dandacú nùù-nsiá, icúmí-né cunihnu (ndahvi ini-nè) na iin nèhivì chicá chii; vàchi iin nècuàchì chicá idónuu, xiñuhu cunduu-ne nahi ana xinúcuáchí. ²⁷Vàchi ni cachí-ndà iá iin lamú iá xixí, te iá stná iin nècuàchì xinúcuáchí (nùù chuun yuhùnùhú), pues ¿ana chicá idónuu cahan-nsiá? ¿Amádi lamú mà nduú ana chicá idónuu? Doco cundehè-nsiá yùhù, nansa quidé xì mii-nsiá: na ian quídá iin peón xinúcuáchí, ducán nduú modo xi quidé xì-nsiá.

²⁸Mii-nsiá nduú nècuàchì iin-ni sàni tenchicùn xì', te nì yàha stná-nsiá nsidaa tnùndoho nì yàhi.

²⁹Ñàyùcàndùá, nacua nì sàha Yué yùhù chuun cusahnúí, ducán nìhítàhvì stná mii-nsiá quide, nìhì stná-nsiá chuun dandacú-nsiá.

³⁰Vàchi na sàà quìvì cusahnúí, dandu icúmí stná mii-nsiá cutnahá-nsiá xì' cundoo-nda cuxi-nda nùù mesa xi, te nìhítàhvì stná-nsiá cundoo iin iin-nsia silla ndiaha, dandacú-nsiá nùù ùxin ùì ñuu-ndà ndé cundoo nèhivì raza-ndà Israel.

**Nansa nì cachi Jesús xì Pedro
ñà-ìnáhá-yá icúmí-nê nacuaà-néyà**

³¹Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì Simón (Pedro):

—iAy, Simón! Nì xicàn ñà-malu permisú quida ndevàha-sì xì anima-ní na ian quidà-ndà na dandiáchí-ndá nùnì. ³²Doco yùhù, nì xicàn tàhví sàhà-ní ñà-màsà nándòdó-nì yùhù, Simón. Dandu mii-ní, quivì sàni sàà-ní naxicocuìn inì-ní, dandu nacuaàhandee inì-ní ñanìtnaha-ní.

³³Dandu nì cachi Simón xì-yá:
—Señor mío, iin-ni ié` dispuestu cunchicuìn mii-ní mate ni chícadí-nèndó, te ò ni cahní-nèndó.

³⁴Doco nì cachi-yà xì-né:
—Cachí` xì-ní, Pedro: ñuú vichi na táñàha ga coto lehe sìnùhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

**Nansa nì cachi Jesús na
sá-ítúú hora tniì nèhivì-yá**

³⁵Dandu nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Na ní techuín mii-nsiá nì xicanuu-nsia daa, nì dàndàcuì nùu-nsiá ñà-nì ndóo cartera xi-nsia, xì stná morral xi-nsia, te ni màsà cúnihí stná-nsià inga ndisàn-nsiá cùhùn. Pues, (vichi cachi-nsiá xì'), ¿a ní quidamanì inàha nùu-nsiá quivì yucán?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Còó.

³⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, tucu iá vichi, vèchi xiñuhu-ñá cunihi-nsia cartera xi-nsia na cùhùn-nsià, te cunihi stná-nsià morral xi-nsia cùhùn. Te nècuàchì có-icúmí espada, chicá

vàha ni dicó-né dùhnù-né, te cuiin-ne ian. ³⁷Vèchi dohó cachá` sàhí nùu tutu iì: “Nì quida nèhivì cuenta na ian nduú-yá iin tiàa malu”. Ñàyùcàndùá, yùhù cachí` (xì-nsiá), fuerza icúmí cuu ducán xí, vèchi nsidaa ñà-ndùá cachá` sàhí, icúmíá cuu ndisa.

³⁸Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, cundehè-ní yohó: Ùì espada nihí-nsí.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—iDaaní xì palabra jaàn!

**Nansa nì sàhàn Jesús huertu
nani Getsemaní, te nì xicàn
tàhví-yá nùu Yuamánì-yá Dios**

³⁹Daaní, nì quee-ya vehe, te nacua nduú estilu xi-ya cuàhàn-yà Yucù Olivo, te nchícùn stná nècuàchì dacuahá-yá. ⁴⁰Te na ní sàà-yà lugar cuní-yà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Càcàn tàhví-nsiá nùu Dios sàhà-ñá màsà dàndàhví ñà-malu mii-nsiá.

⁴¹Dandu nì cuxica tii-yá chicá nùu-xí, nacua sàà dacana-nda iin yùu. Te yucán nì sàcuìn sìsì-yá nì xicàn tàhví-yá nùu Dios, ⁴²cachí-yà:

—Yuamánì, xicàn tàhví nùu-ní. Nú cuní-ní, dandu dacúxió-ní tnùndoho icúmí yàhi, vèchi nahi (ñà-úá ñuhú iin) taza, ducán nduá nùí. Doco màdi ñà-nduá cuní yùhù ni cúndúá; còó, ñà-nduá cuní mii-ní —nì cachi-yà.

⁴³Dandu nì ndecunu iin ángel nì quixi ansivi, te nì chindee-né mii-yá ñà-nìhì gá-yà valor xi-ya. ⁴⁴Vèchi yàha ga nacánì ini-yà. Ñàyùcàndùá chicá fuerte nì càhàn-yà xì Dios. Te nì cana cuàhà tètñi-yá, doco tètñi

mà, na ian cóyo gota nahnú nì, ducán nì còyo-tè ñuhù.

⁴⁵Daaní, nì ndacuiin-yà vaxi-ya ndé itánduhù nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà xíquidì-nè ñà-cuàhà guá ndoó-né tnúnsí ini.

⁴⁶Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né: —¿A ñá-sàni quidì-nsia nduá? Chicá vaha ndacuíta-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá.

**Nansa nì tniì nèhivì Jesús,
te nì suhni-nèyà**

⁴⁷Na cáhàn ìi-yá xì nècuàchìmà, dandu nì quesaa cuàhà nèhivì. Te iin tiàa nì sanchicùn xì-yá nduú ana ndàcà-xì-né vaxi, divi Judas, vachi iin ana nìsa cutnahá xi nsì-úxìn iin ga nècuàchì dacuahá-yá nduú-né. Te divi-ne nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì chítú-nè nùù-yá. ⁴⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Judas, ñà-nì chítú-ní nùí, ¿a ducán nduú modo cahín-ní yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhívì?

⁴⁹Dandu compañeru-yà, nì cundaà ini-nè nansa cuàhàn cuu, ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a cání-nsí mii-né xì espada vichi?

⁵⁰Dandu iin compañeru-yà, nì cani-ne espada xi-ne iin tiàa quidáchúùn nùù dùtù cusáhnú, te nì tàhndè tùtnù-té ladu cuahá-te.

⁵¹Doco nì cachi-yà:

—iDaaní xì ñà-jaàn!

Te nì chituu-ya òinindàhá-yà tùtnù témà, te nì nduvàha dahuan.

⁵²Dandu nì càhàn-yà xì nsidaa nèhivì nì caquesaa tniì xi-yá, divi dùtù xícusahnú, xì tè-dàndàcú xíndiaa veheñuhu, xì dava ga stná

nècuàchì nihí chuun, te nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—A ducán nduú modo (tníí-nsiá yùhù), vaxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tècuìhnà nduú, ⁵³mate nsiquívì nìsa ìe xì-nsiá veheñuhu cahnú, te cónì tnií-nsiá yùhù. Doco vichi, meru tiempu xi mii-nsiá nduá, divi tiempu quida quini guá mii-sí dandacú nùù ichi ñáa.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

⁵⁴Dandu nì tniì-tèyá nì saca-tèyá cuàhàn-te ndé ini vehe dùtù cusáhnù. Te Pedro, nchícùn xica ní-né mii-yá cuàhàn-nè, (te nì yàha stná-nè) ini patiu vehe ma. ⁵⁵Dandu nèhivì ndoó yucán, nì xicùn-né iin ñuhu mahì patiu mà, te nì sàcùndoo-ne; te nì sàcòo stná Pedro mahì nsidaa-né. ⁵⁶Doco iin ñahà chìi quidáchúùn yucán, nì xinì-ña Pedro na iá stná-nè ndé tnúù ñuhu mà, te nì indehè váha-ñané, cachí-ña:

—Nècuàchì yohó, compañeru Jesús nduú stná-nè.

⁵⁷Doco Pedro, nì nacuaà-nèyà, cachí-nè:

—Yùhù, có-ínahí Jesús, señorita.

⁵⁸Daaní, después, indéhe stná inga nèhivì-né, te nì cachi-nè:

—¿Amádi iin nèhivì xí Jesús nduú stná mii-ní?

Doco nì cachi Pedro:

—Còó, mà ndisá, señor.

⁵⁹Daaní, nì yàha inga hora, te fuerte nì cachí inga nèhivì (xì compañeru-nè):

—Ñà-ndáa nduá, nècuàchì yohó nduú iin nèhivì nì cutnahá stná xì Jesús, vachi nècuàchì ladu Galilea nduú stná-nè.

⁶⁰Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Señor, ni có-cùndàà inì ñà-ndúá cáhàn-ní sàhà-xí.

Te cáhàn ì Pedro palabra mà, te momentu mà nì xito lehe. ⁶¹Dandu Stoho-ndà Señor, nì nacuíco-yá yàtà-yá, nì ndacoto-yanè. Te sàhà ñà-yúcán nduá nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yà xì-né daa ñà-tàñáha ga coto lehe, te ùni xichi sàni nacuaà-néyà. ⁶²Ñàyúcàndúá, nì quee-ya iladu patiu mà nì sacu cuahà-né.

Nansa nì quida quini policía xì Jesús, te nì sàcùndiaà-teyá

⁶³Daaní, tiàa xíndaca xi-yá, nì sàcùndiaà-teyá, te nì cani-tèyá. ⁶⁴Nì chidàhvi-tè nùù-yá, te nì cani-tèyá, cachí-te xi-yá:

—iCachi cuàá-ní ana nì cani xi-ní!

⁶⁵Te cuahà gá stná inàha nì cacachì-te nì cahíchi uun inì-teyá.

Ñà-ndúá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùù Junta Cahnú

⁶⁶Daaní, na ní tùinuù, nì nataca nsidaa nècuàchì nduú Junta Cahnú; nì càna nècuàchì sahnú dandacú nùù ñuu yucán, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu. Dandu nì dàtnátuu-ne Jesús nùù nsidaa-né, te nì cachi-nè xì-yá:

⁶⁷—Nú divi Cristu ndiaha nduu-ní, dandu cachi ndàà-ní xì-nsí.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ni cachí` xì-nsiá, mà nunca cunindisá-nsiá. ⁶⁸Te ò nú ni ndácàtnùhí nùù mii-nsiá inàha, ni mà nàxícónihí stná-nsiá núí, te ni mà dáñá-nsiá yùhù. ⁶⁹Doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví,

dècuèndè vichi cuàhàn duha icúmí coi ndahà cuahá mii-yá ana chicá cusáhnù, divi Dios.

⁷⁰Ñàyúcàndúá, nsidaa nècuàchì Junta mà, nì xicàn tnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá Dèhemanì Dios nduu-ní cahan-ní?

—Jaan —cachí-yà— nacua nì cachi-nsiá, divi ducán nduá.

⁷¹Ñàyúcàndúá, nì cachi nèhivì Junta mà:

—Có-xiñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi, vèchi divi mii-né sàni cachi-nèà, te nì inini-nda —nì cachi-nè.

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

23 Dandu nsidaa nècuàchì Junta yucán, nì ndacuíta-ne, nì saca-neyà cuàhàn-nè xì-yá nùù Pilatu. ²Te cuahà nì càhàn tnùhu-ne sàhà-yá nùù témà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, sàni xini-nsí, dacá-né dìni nèhivì ñuu-nsí yohó, vèchi cachí-nè mà váha chiyàhvi-nsi renta xi nación nùù rey cahnú César, vèchi cachí-nè mii-né nduú-né rey Cristu.

³Dandu nì ndàcàtnùhù Pilatu nùù-yá, cachí-te:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu cachí Jesús:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá.

⁴Dandu nì cachi Pilatu xì dùtù xícusahnú, xì stná nèhivì cuàhà yucán:

—Sàni càhìn xì nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ni quidá-né tuxí.

⁵Doco nècuàchì cáhàn tnùhu sàhà-yá mà, vihi gá dana nì càhàn-nè, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, cuàhà nèhivì raza-nsì dacuahá-né, te danácuídà-nè nècuàchìmà dècuèndè ladu Galilea xì ndé` stná ladu yohó, nsidanicuú ladu ndé ndoó-nsí —nì cacachi-nè.

⁶Na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nì ndàcàtnùhù-té, ¿a nècuàchì Galilea nduú Jesús, á cóó? ⁷Te divi (ñà-ndàà nduá). Ñàyùcàndüá, nì cundaà inì-te ñà-divi rey Herodes nduú ana ndiá icà nsidandaà sàhà chuun ma. Sàháyucàndüá, nì dáyáha-tèyá ndahà rey mà, vèchi iá stná tèmà ñuu Jerusalén quivì yucán. ⁸Daaní, na ní xini rey mà-yá, nì cudìlì gá inì-te, vèchi sàcànì tiempu cunì-te cundehè-téyâ. Vèchi cuàhà gá ñà-ndüá cachí nèhivì sàhà-yá, te cunì stná-te cundehè-te quida-ya iin milagru. ⁹Ñàyùcàndüá, cuàhà ní ndàcàtnùhù-té nùu-yá, doco còdò ni-iñàha ni nàxícónihî-yá nùu-té. ¹⁰Te yucán nì casaà stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu, nì sàcuìta stná-nè, te yáha ga dana nì càhàn tnùhu-ne dìquì-yá. ¹¹Doco Herodes xì soldadu xi-tè, cuisì-ní nì dàvadíquì uun-tèyá, te nì sàcùndiaà-teyá. Dandu nì chindixi-tèyá sìcoto vico, te nì dánhùu-teyá nùu Pilatu. ¹²Te cunaha-ní, divi quivì yucán nì nàcòvaha stnahá Herodes xì Pilatu, vèchi nìsa xini ùhì stnahá-te.

Nansa nì cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yá

¹³Dandu Pilatu, nì nacana-tè dùtù xícusahnú, xì nsidaa tè-nihí chuun, xì nsidaa gá nèhivì. Te nì nsihì nì catnàtuu nsidaa-né nùu-té, ¹⁴dandu nì cachi-te xi-né:

—Ndacá-nsiá nècuàchì yohó vèxi, vèchi cahan-nsiá dacá-né dìni nèhivì ñuu-nsia yohó. Doco sàni xicàn tnùhù váhi nùu-né indéhe nsidaa-nsiá, te sàni cundaà inì, còdò ni-iin cuàchi-ne nacua cachí-nsiá.

¹⁵Daaní, después nì dáyáhi-nè ndahà Herodes, te nì sàhàn stná-nsia nùu nècuàchìmà, doco nì mii stná-nè, cónì cèchì stná-nè sàhà ñà-cui Jesús, vèchi còdò ni-iñàha iníhíca-nè. ¹⁶Ñàyùcàndüá, cuàhàn dandacuí ñàhni cuií-nè, dandu dàñà-né.

¹⁷(Ducán nì cachi Pilatu), vèchi fuerza icúmí-tè daña-té iin nècuàchì ndiadí cada nacává vicò mà. ¹⁸Doco nèhivì cuàhà itá yucán, iin-ni cána fuerte sàstnùhù-né, cachí-nè:

—iNi cui Jesús! iBarrabás nì dáñà cunì-nsì! —nì cachi-nè, ¹⁹vèchi Barrabás mà nduú iin tiàa nì quida revolución ñuu yucán, te nì sahnì stnàhá-te, ñàyùcàndüá, ndiadí-te vehecàa.

²⁰Daaní, tucutu nì càhàn Pilatu xì nèhivì cuàhà mà, fuerte nì càhàn-te, vèchi dispuestu iá-te daña-té Jesús.

²¹Doco nèhivì mà, tucutu cána ndee-né, cachí-nè:

—iNi cui Jesús nchìca cruz! iNi cui-nè, cunì-nsì!

²²Dandu ñà-úni nì càhàn-te xi-né, cachí-te:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còdò ni-iin falta xi-ne iá? Sàni ndàcàtnùhì nùu-né, te còdò ni-iñàha disàhà-xì cui-nè. Ñàyùcàndüá, icúmí-nè ñàhni cuií ni-ne, te dàñà-né —nì cachi-te.

²³⁻²⁴Doco nèhivì cuàhà yucán xì stná dùtù cutnàhá xí-nè, vihi gá fuerte nì càna ndee-né, xicàn-nè

ñà-cui Jesús nchìca cruz. Te ñà-fuerte guá nì càna-ne, sàhámà nì cundee-né (nì dàxínù ini-nè Pilatu) ñà-quida-tè nacua nì cuni mii-né. ²⁵Ñàyùcàndüá, nì daña-té Barrabás nùù-né, vèchi divi-tè nì xicàn-nè dàñà, mate iin ana nì quida revolución nduú-te, te nì sahnì stnàhá-te, ñàyùcàndüá nì sàcùndiadi-te. Doco Jesús, còó. Nì dàyáha Pilatu mii-yá (ndahà soldadu) ñà-quida temà xì-yá ñà-ndüá nì xicàn nèhivì cuáhà mà.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²⁶Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá. Te ichì yucán nì xinì-te vaxì iin nècuàchì ñuu Cirene nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùù itú. Te divi nècuàchì mà ní tniì soldadu, te nì dàcuídá-tené cruz xi-ya; ñàyùcàndüá, nsidá-né cruz cuàhàn-nè nchìcùn-nèyà.

²⁷Cunaha-ní, cuáhà gá nècuàchì ñahà nchìcùn stná xì-yá cuàhàn, te cuáhà stná nèhivì dava ga. Te nècuàchì ñahà mà, yáha ga xísacu-ne, ndoó-né tnùnsí ini sàhà-yá. ²⁸Dandu nì nacuico-yá yàtà-yá, cachí-yá xì-né:

—Cunini vaha mii-nsiá nècuàchì ñahà ñuu Jerusalén. Màsà cuácú-nsiá sàhà yùhù. Chicá vaha ni cuacú-nsiá sàhà mii-nsiá xì sàhà dèhe-nsia. ²⁹Vèchi vaxì iin tiempu (ùhì) quivì nùù-xí, dandu icúmí nèhivì cachi-nè: “Nansicáhàn nèhivì còò mèè-xi. Chicá nsiha màsà cáci ni-iin dèhe-nda ni cúí, te màsà cúcúmí-ndá ni-iin mèè dachichi-nda chicá vaha”. ³⁰Te icúmí stná-nè cachi-nè: “iA sácú vaha ni caá yucú ò lúnsi ñiquì-ndà, te dàhvi

dahuun-nda!” cachi-nè. ³¹Vèchi (ducán iá nahi ejemplu sàhà tutnù): nú dècuèndè yutnù vida cuní nèhivì (cahmi-ne), dandu vihi gá mà úhì coco stná tutnù ichí. (Te ducán stná yùhù: nú dècuèndè yùhù cuní nèhivì dandohó-né, dandu vihi gá más icúmí nèhivì malu ndoho stná-nè) —nì cachi-yà.

³²Cunaha-nsiá, ndacá stná soldadu mà ùì tiàa nì quida falta, cutnàhá stná-te xi-yá cuàhàn ndé cui stná-te. ³³Dandu nì casaà nsidaa-né iin xaan ndé cachí-nè Nùù Iquì Dinì. Te yucán nì chituu soldadu mà-yá nchìca cruz, mii-yá xì stná ùì tè-nì quida cuàchi ma, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yá. ³⁴Dandu nì cachi-yà:

—Padre mío, cuicahnú ini-ní sàhà nèhivì yohó, vèchi có-ínahá-nè ñà-ndüá quidá-né.

Daaní, tè-xínduu soldadu mà, nì dasàn-té sìcoto xi-ya según nì nihì iin iin-tè na ní idàdìquí-te sàhà-ñá.

³⁵Te indéhe vaha nsidaa nèhivì cuáhà mà. Te itá stná nècuàchì nihì chuun, sácùndiaa-nèyà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, nisa dacácu-ne nècuàchì dava ga; pues vichi xiñuhu dacácu stná-nè mii-né, nú ndisa Dios nì techuun-xi-né vaxì, te nú mii-yá nani Cristu nduú-né cahan-né —nì cachi-nè.

³⁶Daaní, stná soldadu mà, nì sàcùndiaa stná-teyá, nì catnàtuu-tè nùù-yá chitáníní-te vinu ia ñà-coho-ya, ³⁷cachí-te:

—Nú ndisa rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní —cachí-te.

³⁸Te itúú stná iñàha dìni cruz ndé itándiaa palabra dàhàn griegu, xì

dàhàn latín, xì stná dàhàn hebreu, te dohó cachá': "Ana yohó nduú rey xi tè-raza Judea".

³⁹Daaní, nì càhàn stná iin tè-ítúú stná nchìca cruz yucán, divi iin tè-nì quida falta mà; te nì canàhá stná-te xi-yá, cachí-te:

—Nú ndisa rey Cristu nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, te dacácu stná-ní nsiùhù.

⁴⁰Doco inga tè-ítúú stná yucán, nì càhàn duchi inì-te xi compañeru-tema, cachí-te:

—¿A có-yùhì stná-ní Dios ñà-iin-ni castigu sàni nihì nsidaa-nda? ⁴¹Te ndohó, ndiá ìcà-ndà ndoho-nda, vèchi iá ndisa cuèchi-nda, ñàyucàndùá iá castigu xi-nda. Doco Jesús yohó, còò; còò ni-ìnhà iníhíca-yá.

⁴²Dandu nì cachi-te xi Jesús:

—Nsinuu inì-ní yùhù na quivì naxicocuñin-ní cusahnu-ní ñuhiví yohó.

⁴³Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Ñà-ndáà nduá cachí' xì-ní, quivì vichi icúmí-ní cutnaha-ní xì' cundoo-nda ñuhiví ndiaha xí Dios —nì cachi-yà.

Nansa nì xihì Jesús nì dànàa-yá sàhà cuèchi-nda

⁴⁴⁻⁴⁵Daaní, nahi càxíhúú nì dàhvi orá, te nì nàcuìin tñùú inicutu ñuhiví, te iin-ni nì ndòò ducán dècuèndè càhùni nì cuaà. Te ini veheñuhu cahnú nì quedava cortina cahnú (sadí nihni cuarto yucán).

⁴⁶Dandu Jesús, fuerte nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Padre mío, nùù ndahà mii-ní quidé entregar anímè —nì cachi-yà. Dandu nì xihì-yà.

⁴⁷Daaní, capitán (iín yucán), nì xinì-te nsidaa ñà-ndùá nì cuu, te nì ndenihi vaha-tè Dios, cachí-te:

—Ñà-ndáà nduá, nèhivì ndàcuisi inì-xi nì sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁸Te nsidaa gá nèhivì nì sàà yucán, nì xini-nè nansa nì cuu, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne, caní ndáha-né nchìca-ne. ⁴⁹Te yucán ndoo stná cuàhà nècuàchì ñahà nì quixi ñuu Galilea cutnàhà-né xì-yá nì quesaa ñuu Jerusalén. Te mii-né xì stná nècuàchì dava ga ináhà xí-yá, xica itá-né, indéhe váha-ne ñà-ndùá nì cuu.

Nansa nì ndùxin Jesús ini cueva

⁵⁰⁻⁵¹Daaní, (ñuu mà) nìsa ià stná iin tiàa nani José. Iin nècuàchì vaha nduú-né, vèchi ndàcuisi ini-nè. Te meru ñuu-nè nduú iin ñuu tii nani Arimatea ndé ndoo puru nècuàchì raza-nè Judea. Iin nècuàchì Junta Cahnú nduú stná-nè, doco mii-né, cóni ndoo ini-nè xì ñà-ndùá nì dandàcú compañeru-nè ñà-cui Jesús, vèchi nihnú ini-nè (Dios, te xiníndísà-né) ñà-icúmí-yá cusahnú-yá ñuhiví yohó. ⁵²Pues divi nècuàchì-mà nì sàhàn nùù Pilatu, nì xicàn-nè iquicúñú Jesús. ⁵³Dandu nì sàhàn-nè nì nanihi-neyà, nì chidúcùn-neyà iin dahmà, te nì chinacaa-neyà ini cueva xi nsii nì sate nèhivì nùù cavà. Te cueva mà, ni-iin nsii tànáha ga cundùxin inià. ⁵⁴Cunaha-ní, quivì yucán nì sanduu víspèra xi vicò pascua, te sà-ítúú cunduu stná quivì descansu. ⁵⁵Ñàyucàndùá, nècuàchì ñahà nì quixi Galilea mà, nì catenhicùn stná-nè nì sàhàn

ndé nì sàcùndùxin-ya, te nì xini-nè lugar mà, xì nansa nì sàcùnacaa cuerpu-yà. ⁵⁶Dandu mànuhù-né, nì quidayucun-nè tàtnà tnàmì xì pomada sahán tnami. Daaní, quìvì descansu mà nì quetatu-nè nacua cachí ley (xi-ne).

Nansa nì natiacu Jesús

24 Naha va quìvì primeru semana nì quihin nècuàchì ñahà mà ichì cuàhàn-nè ndé nì ndùxin-ya, nihí-né tàtnà tnàmì nì quidayucun-nè, te cutnáhâ stná-nè xì itnii gá nècuàchì ñahà. Te na ní casaà-nè yucán ²nì xini-nè sàni cuxio cavà cahnú nì sandiadi yuhù cueva mà. ³Dandu nì caquihvi-ne inì-xi, doco còò cá Stoho-ndà Jesús nì xìnì-nè. ⁴Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì ndulocó-nè. Dandu nì xini-nè yatni uun yucán nì sàcuìta ùi ana ndixín sìcoto cuxín yéhè. ⁵Te nì cayùhí cuaá-nè, te nì nàcùnìhni ndee-ne. Dandu nì cachi ángel mà xì-né:

—Còò necesidad nanducu-nsiá mii-yá yohó ndé nduú lugar xi nsii, vàchi sà-itiácú-yà. ⁶Còò cá-yà yohó, vàchi sàni natiacu-yà. ¿A có-nsinúú inì-nsiá ñà-ndüá nì cachi-yà na iá va-ya xì-nsiá ladu Galilea? ⁷Vàchi dohó nì cachi-yà: “Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Nuhiví, icúmí yàhi ndahà tè-malu, dandu cachituu-tè yùhù nchìca cruz; doco tìxi ùni quìvì icúmí natiacuì”, nì cachi-yà.

⁸Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nsinuu ini-nè ñà-dùcán ndisa nì cachi-yà xì-né daa. ⁹Dandu nì caquee-ne cueva mà mànuhù-nè ndé ndoó-né, te nì nacani-ne

nsidaamá xì ùxin iin nèhivì xí-yá, xì stná nècuàchì dava ga.

¹⁰Cunaha-ní, nècuàchì ñahà mànuhù cachitnùhu xì nèhivì mà nduú María Magdalena, xì Juana, xì María dihi Jacobo, xì itnii gá stná nècuàchì ñahà dava ga. ¹¹Doco nècuàchì tiàa (nì inini ma), nì tuxi ini-nè ádi cuentu uun nduá nì nacani nècuàchì ñahà mà. Ñàyùcàndüá, cóni xìníndísâ-né.

¹²Doco Pedro, después nì ndacuiin-nè nì dàyàà-nè cuàhàn-nè sepultura mà. Te (na ní sàà-nè) nì xito nihni-ne inià nì xini-nè mii dahmà nì ndòò itánduhù iladú. Dandu mànuhù-né vehe-ne, nacáni cuàhà ini-nè ndià ndüá nì cuu cahan-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùi nèhivì xicá ichì ñuu tii Emaús

¹³Daaní, divi quìvì yucán cuàhàn ùi nèhivì xí-yá ichì ñuu Emaús. Nahi ùi hora nduá caca-nda ndè ñuu Jerusalén xì ndé ñuu tii yucán.

¹⁴Te ùi nècuàchì mà, ndatnúhú-nè cuàhàn-nè, cáhàn-nè sàhà nsidaa ñà-ndüá làcà ní cuu. ¹⁵Te meru ndatnúhú-nè ducán, te nì cuyatni Jesús vaxi-ya; nì tnàtuu-ya nì sacatnahá-yá xì-né cuàhàn. ¹⁶Doco cóni nácóó-yá mii-né nacuni-nèyà. ¹⁷Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndià ndüá ndatnúhú guá-nsià cuàhàn-nsià, te ndoó-nsià tnùnsí ini?

¹⁸Dandu nì naxiconihí iin nècuàchì mà nani Cleofas, nì cachi-nè xì-yá:

—Nsidáa gá nèhivì ndoó ñuu Jerusalén, ináhâ-nè ñà-ndüá nì cuu

yucán quivì vichi. Ádi cuisì mii-ní nduú ana tàcùnìtnùhu sàhámà.

¹⁹Dandu nì cachi-yà:

—¿Ndìà nduá nì cuu yucán?

Te nì cachi-nè:

—Càhàn-nsì sàhà Jesús de Nazaret, vàchi cunaha-ní, iin ana càhàn ndisa cuenta xi Dios nì sanduu-ya. Cuàhà milagru fuerte nì quida-ya, te cuàhà palabra ndiaha nì chinaha-yà. Chuun ndiaha xí Dios nìsa quida-ya nì cundaà ini nsidaa nèhivì ñuu-ndà. ²⁰Doco dùtù xícusahnú, xì stná tè-nìhí chuun ga, nì dàyàha-neyà ndahà ana nì sahnì xì-yá, te nì chituu-tèyá nchìca cruz.

²¹Doco cunaha-ní, mii-yá nduú ana cuàhàn dacácu xi ñuu-ndà Israel nì cahan-nsí. Te vichi sàcuàhàn-ndà ùnì quivì nì cuu xi-yá ducán. ²²⁻²³Te quivì vichi nì sàà itnii nècuàchì ñahà iin-ni xiníndísà stná xì-yá, te nì ndulocó-nsì nì quida-ne, vàchi naha nì sàhàn-nè sepultura (xi-ya), te còò gá iquicúñú-yà nì xìnì-nè, cachì-nè. Te nì ndecoyo stná ángel nùù-né, te cachì ángel mà sàni natiacu-yà. ²⁴Daaní, nì sàhàn stná dava compañeru-nsì sepultura mà, te nacua nì nacani nècuàchì ñahà mà, divi ducán nì xini stná-nè ñà-còò gá iquicúñú-yà yucán.

²⁵Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—iNdahví-nsià! Mà túha-nsia mànihì inì-nsia; cueè sàstnùhù-nsiá cunindisá-nsiá nsidaa ñà-nduá nì tiaa nècuàchì nì càhàn cuenta xi Dios sàhana. ²⁶Vàchi (claru nì cachitnùhu-ne sàhà) ana nduú Cristu, xì nansa icúmí-yà ndoho-ya, dandu después nanihì-yá tñùñuhu ndiaha xí-yá —nì cachi-yà.

²⁷Dandu nì quesaha-yá nì dàtúí-ya nùù-né nansa cachì tutu ìì sàhà mii-yá, divi tutu nì tiaa Moisés, xì stná tutu nì tiaa nsidaa gá nècuàchì profeta.

²⁸Doco vichi, sà-itúú sàà-nè xì-yá ñuu tii ndé cuàhàn-nè. Dandu nì cundaà ini-nè cunì-yà cùhùn-yà chicá nùù-xí. ²⁹Ñàyùcànduá, nì sacundahví-nè nùù-yá, cachì-nè: —Yohó ndòò-ní, chicá vaha, vàchi sàni cuaà, te cuàhàn cuàà.

Dandu nì yàha nsidaa-né ini iin vehe ñà-cutnahá chii gá-yà xì-né.

³⁰Te nì sàcòò-ya nùù iin mesa ñà-cuxi-ya xì-né. Te nì tnii-ya pan, nì naquimanì-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchì-yàñà; dandu nì dasàn-yàñà nùù-né. ³¹Te momentu jaàn nì nihì-né nì nacuni-nèyà ana nduú-yá. Doco na íín cachì nì ndañuhu-yá nùù-né. ³²Dandu nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—iNa ndiaha guá nihnú ini-ndà na ní càhàn-yà xì-ndà vàxi-nda ichì mà, te nì dàtúí-ya nùù-ndà nansa cunì cachì tutu ìì!

³³Dandu vichi duha nì ndacuìta-ne mànuhù-né ñuu Jerusalén, nì nasaa-nè vehe ndé sàni nataca ùxìn iin nècuàchì dacuahá-yá xì stná compañeru gà-nè. ³⁴Te nsidaa nècuàchìmà, nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì làcà nì cansiaa mà, cachì-nè:

—Ñà-ndáà nduá, sàni natiacu Stoho-ndà Señor, vàchi sàni xini Simón-yà.

³⁵Dandu nècuàchì nì cansiaa mà, nì nacani stná-nè xì nècuàchì yucán nansa nì cuu xi-né na cuàhàn-nè ichì yucán, te después nì nacuni-nèyà na ní dàcuàchì-yá pan (cuàhàn-nè cuxi-ne).

**Nansa nì ndecunu Jesús nùu
ùxin iin nèhivì dacuahá-yá**

³⁶Daaní, nacání vá nècuàchìmà ñà-jaàn, te nanáà nì sàcuìin Jesús dava mahì-xí. Te nì cachi-yà xì-né: —iNi ndóo vaha ini nsidaa-nsiá!

³⁷Doco mii-né, nì cayùhí cuaá-nè; yáha ga nì ndulocó-nè, vèchi ádí duma nduá nì cahan-né.

³⁸Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né: —¿Índù chuun yúhí guá-nsiá?

¿Índù chuun nacání guá inì-nsiá?

³⁹Cundehè-nsiá ndahí xì sàhí, dandu cundaà inì-nsiá divi yùhù nduí. Tnii ndahà-nsiá yùhù, te cundaà inì-nsiá màdì ihna nduí, vèchi ihna, còò iqùicúñúá, doco yùhù, íá iqùicúñúá sà-ìndéhe-nsiá

⁴⁰—nì cachi-yà.

Dandu nì dàcùnì-yànè ndahà-yá, xì sàhà-yá. ⁴¹Doco có-xiníndísá ndisa-ne ñà-cuahà guá cudí ini-nè, te ndulócò-nè. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—¿Á coo iyuhu ñà-cuxi-nda yohó?

⁴²Dandu nì sàha-neyà iyuhu cuñu siaca nì chòhò, xì stná iin dahnde ñùñù. ⁴³Ñàyùcàndùá, nì tnii-yañà nì xixi-ya nì sandehè nsidaa-né.

⁴⁴Dandu, nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-yòhó nduá nì cachì xì-nsiá na nisa le xì-nsiá antes, te nì cachì xì-nsiá ñà-fuerza icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-nduá cachá` sàhí nùu ley xì Moisés xì nùu tutu nduú alabanza, xì nùu stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta; nsidaámà, fuerza nì cuu ndisa, —nì cachi-yà.

⁴⁵Dandu nì dàtúi-ya nùu nsidaa-né nansa cuní cachi tutu ì, te nì sàà-nè nì cundaà ini-nè nì quida-ya.

⁴⁶Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Nacua nì cachì xì-nsiá, ducán nìsa ìa destinadu cuu xi (yùhù ana nduú) Cristu, vèchi ducán nì cachitnùhu tutu ì ñà-icúmí ndohi, te cuè, dandu tìxi ùnì quivì natiacuè. ⁴⁷Te nì cachitnùhu stná tutu mà ñà-después cuitià razón ndiaha ma inicutu ñuhiví, vèchi icúmí-nsiá cùhùn-nsiá càhàn-nsiá sàhí xì nsidaa nèhivì ñà-ndiá ìcà-nè naxicocuñin ini-nè sàhà cuèchi-ne, dandu cuicahnú ini xì sàhà-né. Te ñuu primeru ndé càhàn-nsiá razón mà nduú ñuu Jerusalén yohó. ⁴⁸Te vichi sàni xinì-nsiá nsidaa ñà-nduá nì cuu (tiempu vichi), ñàyùcàndùá testigu xínduu-nsiá. ⁴⁹Cunaha-nsiá, sàni quida Yuamáni' comprometer quixi iin ana (chindee) xi-nsiá. Te yùhù cuàhìn techuín yàmà quixi coo-ya ini anima-nsiá. Ñàyùcàndùá, yohó ni cúndóo-nsiá ñuu Jerusalén dècuèndè cachi sàni cundiatú-nsiá ndudu ì vaxi ansivi —nì cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús gloria

⁵⁰Daaní, nì saca-yanè cuàhàn-yà xì-né (fuera) ñuu Jerusalén dècuèndè ñuu tii Betania. Dandu nì chitanini ducún-yà ndahà-yá, te nì xicàn-yà ni quidá Dios gracia sàhà nsidaa-né. ⁵¹Te meru xicàn tàhvi-yá nùu Dios ducán, dandu nì ndanchito-ya mànana-ya mànuhù-yá gloria. ⁵²Ñàyùcàndùá nì sàcuíta sisi nsidaa-né nì naquimanì ndiaha-neyà. Dandu nì quihin tu-ne ichì mànuhù-né ñuu Jerusalén, cudí gá ini-nè. ⁵³Te nsiquívì nìsa sahàn-nè veheñuhu cahnú, ndoó-né ndeníhí vaha cuahà-né Dios, te naquímáni stná-nèyà. Sà-íá.